

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem
omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S.
Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum
triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

Homilia XXVIII. De Profanatoribvs Templi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53104](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53104)

HOMILIA XXVIII.

DE PROFANATORIBVS TEMPLI.

Quarto die Lunæ Quadragesimæ.

Prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Hierosolymam, & inuenit in Templo vendentes boues & oves &c. Ioan. 2.

1 **OMMUNE** prorebum est: Cibaria & virga: sicut adeo veridicum vt ipse Spiritus S. dixerit vtraque esse necessaria si velis inmentum onus congruè ferat, cibaria illi virgamque tribue: *Eccli. 27. Cibaria & virga & onus asino. Si cibaria subtraxeris, vites illi deficient, caderque sub onere languidus, nisi virgam adhibueris, obmurmurabit, recalcitrabit, & à via deflectet iritatus. Cibaria & virga simul applicentur, si seruum tibi querat obsequentem, & opus sibi impositum exequentem: hoc age: Pannus & disciplina & opus seruo. Si pane non alueris, elanguescet, si disciplina deseruerit, socordia contabescet, vtrūque adhibe panem & virgam. Eo nos modo Deus excipit: idcirco Moysi olim præcepit, in arca simul manna, panem celestem, quo populus in deserto peregrinum aluerat, virgamque reponeret, qua contumaces percussisset Ægyptios. Nobis heri D. Iohannes epulas appoluit Saluatoris nostri, pane de suis manibus seruos suos oriparè recreantis, suisque sequacibus indulgētis, vtrum hodie flagello monstrat in manibus terribilem, quo faceratores, domusque Patris sui castigat, eisque profanatores. Heri panem ministravit, hodie flagro vitur. Faxit Deus, quod si heri ob indultas epulas eum dilexerimus, hodie ob supplicium virgamque timeamus: hi namque duo (se habet D. Bern.) amor & timor, pedes sunt, quibus anima progreditur, & si deficiat alterutrum clauda cœspirabit.*

Opus hoc, ex mente D. Hieronymi. inter alia Christi præclariora opera caput attollit, quod fecit adhuc orbi non cognitum. Ascendit in Templum ad festum Agni Paschalis, quod omnium festorum erat in populo celeberrimum: inuenit autem illud factum stabulum bouum, ovium,

arietum, & columbarum, vt ea sibi compararent, qui offerre sacrificia conuenerant: qui verò pecunias secum detulerant, mensas inueniebant paratas cambientium, qui residentes, eas cuiuslibet monete speciei pecunijs replerant vt eas pro determinato lucro mutuaerant. Vt igitur Christus aduenit, & illam cetum loci pollutionem ardenti zelo permotus, Patrisque honoris æstro stimulatus fures illos arripit, quibus eò deduxerant animalia, & ex illis conficit flagellum: ac in eorum conuersus primarios, incipit nunc hos, nunc illos velut canes atrocibus percutere: foras prodores, foras de Templo meo, Templi profanatores: verberibus illos abigit, & animalia pariter eliminat, accutrens ad mensas pecunias illas huc illucque indiscriminatim dispergit, & rotam pecuniam per terræ pavimentum disseminat, his qui columbas vendebant. ait: Tollite hinc ista prophana nebulones, & nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis, stabulumque bestiarum, vltra modum obstupescunt discipuli, & scriptum esse recordantur: *Zelus domus tua comedit me* Quando se miseri illi de Templo fremant more pecudum flagris eiectos per hominem sibi incognitum, obuiumque pauperem, conglomerati Dominum accedunt, & interrogant: Dicit tu frater mi: Quis dedit tibi hanc potestatem, vt talia præsumas, qualia nulla vidimus vsq; modo, si tanta tibi sit concessa potestas, auctoritas tanta, nobis illam signo quodam ostēde certiori: Quibus sic Christus: Libenter Dissoluite Templum hoc, & in triduo perficiā illud ac reedificabo. Refert Euangelista, eorū ad hoc responsum: Quadraginta sex annis reedificatum est Templū hoc, & tu in triduo reedificabis illud! Deinde narrat quā verè dicitū suum Dñs impleuerit cæteraque quæ contigere, prosequitur.

L. 2. Dicta

I. Dicit nobis sufficiunt, videre Christum flagriones illos Templi profanatores, exturbantes. Si quando patetfamilias per domum virga terribilis discurret, perterru filij ad matris conuolant sinum. Vates Hieremias Deum describit exandescens sub figura Iordanis rapido cursu defluens: cum dicit: *Superbia Iordanis*. Dum enim hic fluuius de aluo exundat, quidquid occurrit euertit: vt nihil sit quod violentum eius repellat impetum. Solummodo tali in occasione remedium filijs Israel arca fuit, ad cuius recurrebant umbraculum: ad illius enim presentiam rapidissimum cohibuit impetum suum Iordanis, tutoque peruadant. O Iordanis eminentissime, quis in tua hodie non contremiscat presentia, videns quam violento profluas impetu, quosdam flagro excedendo, mensas euertendo, pecunias aliorum dispergendo, omnia sulque deque conuertendo: *Quis nouit potestatem irae tuae, & praetimore tuo iram tuam annumerare?* Ad arcam eius diuinam confugiamus, quae pariter est thesaurum eius, Virginem, inquam intemeratam: haec namque se opponit, haec rapidos illos detinet cursus, ad eius recurramus umbram, deprecemur, & quatenus illam a Spiritu S. nobis obtineat, gratiam, eam deuote saluantes: *Aue Maria.*

§. I. Prodigium est, assumi à Christo flagellam, unde de hoc nobis attentius disputandum.

✠ 2. *Epist. ad Episcopos Galliae c. 2. l. 5. c. 8.*
I. Ex nouis oritur admiratio.
D Octor omni exceptione maior, & omnium suffragio irrefragabilis D. August. (sic illum compellat D. Caesellinus Papien) in libris quos contra Manichaeos scripsit, quandam Aristotelis Philosophorum antesignani trutinat sententiam: quod admiratio sit filia nouitatis, & mater Philosophiae: ea non admiraris, quae quotidie cernis oculis, & visu ternur: quantumlibet enim magna sint (inquit D. Augustin.) eis usus ipse omnem auferat admirationem. Unde nec solis admiratis splendorem, non lucem mane orientem, opus auctoris naturae singulare, nec lunae pulchritudinem ad vesperam, quae vere stupenda est, nec stellarum simen quae prodigioso relucet splendore, & cursu sunt admirabiles, quae suspendunt etiam acutissima ingenia; nec fontes admiratis, qui hinc inde de terra profiliunt visceribus: quia haec omnia, licet in se miranda, sunt visu visusque familiaria. Porro si virum videris bicipitem, mon-

strum informe, incognitum: turbinem videas arborem fortissimam conuoluentem, radices sursum educens: si naues per arua cerneres discurrentes, si pecora per maria inanibulantia, haec non leuem in te producerent admirationem: Et haec oritur Philosophia: Quia eo ipso quo miraris, eius continuo causam incipis inuestigare, & hoc est Philosophari, unde Phil. sophi processit illa sententia: *Propter admirationem caeperunt Aristo. homines Philosophari.* Non miratur homines l. 1. Meta- solem, splendidus orientem; porro cum vide- *phys. c. 2.*
II. ruit, quando minus hoc expectabant, quod sereno sine nubibus caelo, subito pallus sit eclipsi. Admiratum & obscuratum, haec sunt admirati nouitate, quo parit ratio compulsi illos, vt inquireretur, quae subesse Philosophiae possit ratio talis eclipsi, unde procederet, quis pliam. illam causeret, & hoc Philosophiae dedit intium. Hodie nouum quid, & nunquam visum aduertimus, scilicet, Deum foribus armatum, hos & illos cadentem. In omni aeternitate diuina non reperies (inquit D. Chrysolom.) quod Deus per seipsum simile quid fecerit, sed nec cuiquam vel talitum impegerit: indignum enim Deo hoc esse iudicatur. Reges per seipsum subditis beneficia distribuunt, autamen nunquam suis manibus quemquam aut percipiunt aut castigant: etenim à regia persona sunt haec opera prorsus aliena: licet autem iudices per seipsum ad flagella reos condemnent, vel mortipernisque alijs adiudicent: non intuentis (inquit praefatus Sanctus) quod per seipsum illas mandent executioni: essetque indecentissimum, quod proprijs manibus vel capite plecterent homicidam, vel latronem virgis exciperent.

Expendit idem ad rem, ex quo sumpsit D. Thom. & Cardinalis noster Caietan. Quod prout dicitur praecipit D. Paulus Episcopo, vt ipse illi inde nunquam manibus flagellum arripere, nec corum. *Ho. 10. in*
III. nim verbis illis intimat: *Non violentum, non percussorem.* Debet enim Episcopum, carnificem *In c. 3. l. 1. ad Tim.*
agere. *Turpe est Episcopo (sic lenit Caietan) ad Tim. Etiam iuste percussore: Debet enim aliena, non lect. 1. propria manu percussore delinquentes.* Et notat D. *1. Tim 3. 3.*
Thom. quod egregie causam huius indecentiae CAIET.
figurat Apostolus, haec duo coniunges: *Non violentum, non percussorem.* Non sit amicus Episcopi potus, non sit percussor: etenim vinum potus non immoderate sumptum; hominem reddit furiosum: qui non considerat, quid agat, nec quem feriat, hos & illos percipit quem propria non cohibet auctoritas, & dum quempiam hoc agentem conspicimus, dicimus. Vino hoc agit *agitatus,*

Ho. 43. in Acta ad finem.

III. Numquam visus est Deus cum flagello in manibus.

ris, sique minime compos.

VI. Cum hoc igitur Deus sibi censet inconvenciens, non invenies quod per seipsum ipse puniat, ipse flagellet, ipse morte afficiat, ipse patibulo suspendat, sed per carnificum: mitistorumque manus, ut solent Reges, & quilibet Monarcha. Sic liquet, dum in populum suum acriter irritatus eum castigare determinat, manibus vixit tyrannorum, ut carnificum ministerio. Sic ostendit de Nabuchodonosor locutus, quem minister suum servumque compellat: idcirco hoc illi concessit quod concedi solet carnifici nimirum ut sibi vestes retineat interfectori, ut patet per Ezechiel. Similiter dum proponit contumacem punire Pharaonem: quamvis enim tam graviter, ut novimus, in eum excandesceret, numquam tamen manibus flagrum apprehendit, sed per carnifices illum castigavit, ut declarat David ex sententia D. Chrysost.

Ps. 77. 40. In ca. 13. Ipsi. Et in c. 2. Ios. Et in Ps. 77.

D. Chr. Ho. 43. c. 1. T. 3.

VII. Statuit Deus conferte beneficium Abraham dando illi filium, quem tantopere desiderat: sub trium Angelorum figura delitescit, qui in ipso fetuore dicit, luceque media, ad eum accedunt tabernaculum, quos ilico Abraham agnovit, & Deum in eorum persona pronus adoravit: *Tres vidit Et unum adoravit*: Etenim divina cognovit mysterium essentia, quod in tribus personis, vnaque consistit, essentia. Domum ingrediuntur Abraham, & post pusillum, quis sit aperitur, qui sub figura trium virorum accesserit tantaque spondet beneficia, quibus Abraham tota gaudio subsistit lætareque familia. Exinde migrare cogitat Sodomam, & ibidem non nisi sub dno-rum apparet figura Lot, qui sub ipsas noctis tenebras incognita appellunt. *Venerunt duo Angeli Gen. 19. 1. Sodomam vespere*. Lot illos ut peregrinos exci-

pit, & noctu ad eius divertunt domum, cui multis (a) vltro citroque interiectis, aperunt se Angelos esse Dei ministros, ab eo missos, ut scortatricem illam funditus perdant civitatem, moventque serio, quatenus cum vxore & filiabus civitate quanto citius egrediatur, & sub pena capitis nullus retrorsum faciem convertat, & hoc adeo serio voluerunt obseruari, ut quia coniux Lot oculos suos retorfit, & quæ faciebant, quæque fiebant, videre cupiebat, ilico versa sit in stativam salis. Admirabile mysterium. Ut Deus VIII.

Abraham beneficium cumulet, ipse comparet, me- Vbi ter-
dicoque die proficiscitur, quem totus agnoscat tuis Au-
mundus: hoc etenim illi perplacet, hoc exoptat, gelus re-
dum dona largitur, ut omnimode cognoscatur, manserit.
velut vnus in essentia, triuulque in personis, potro dum pergit castigaturus, non vult ostendere, quod in proprio vadat persona, sed Angelorum, & illi quidem duo proficiscuntur. Favet mihi Dominus, si tres de la tribus Abraham discesserint Sodomam versus, qua ratione duo solummodo dicuntur appulisse: Quid tertius eorum egit? Ille est, qui Deum castigantem præfigurabat, nec vlllo modo vult ibidem agnosci, nec ut trius, quia tres non sunt nec ut vnus, quia duo sunt. Et in tenebris accessit. Phrafi scriptura, noctis & tenebrarum opera, ea sunt, de quibus erubescimus, & confundimur in illis agnosci, & videri quod illa faciamus. Phrafi est hæc D. Paulo familiaris, qui opera mala, opera vocat noctis æque tenebrarum. *Opera noctis Et tenebra- Ro. 13. 11.*

rum, idcirco qui molitur quidquam agere sibi prorsus inconueniens, nec vult agnosci, noctis obseruat caliginem, ita restatur spiritus sanctus de adultero. *Oculus adulteri obseruat caliginem, dicens. Quis me videt? tenebra operium me. Et Job. 24. 15. ipsa veritas Christus asserit. Qui male agit, odit Iouanis lucem, Et non venit ad lucem, ut non arguantur 3. 20. opera eius.*

IX. Rem censet Deus adeo sibi indecora, manibus flagellum arripere, licet ipso in propria non sumat illud persona, sed ille solummodo qui ipsam tenebras representat, ut nolet, quis eum videat quempiam puniens flagellantem: de hoc namque videtur pudore obseruat. fuit undi: quocirca sepe dū describitur castigas, aliena licet manu, noctibus id fecisse, perhibetur. In ipsis densissimis noctis tenebris: *Clu que. Sap. 18. 14. tū silentium contineret omnia, Et nox in suo cursu mediū iter haberet*. Trāsit in persona Angeli percutiens per Egyptū, & omnes occidētis primogenitos Egyptiorū. In obscurissimo noctis venit in persona Angeli, quæ misit ut cōtereret, deleteretque copias regis blasphemæ Sennacherib. Noctis manum

manum misit vt sacrilegum impiumque regem pleceret Balthasar, quali videri refugiat, & tali hoc animo vt idcirco precipiat, ne caput recedant, qui Sodomis exierant, ea que fiebant spectaturi, videnturque Deus rubore confundi, quod enim videant castigantem ac flagellantem tunc licet in manu conducta, quia vero vxor Lot eam vult intueri, puniatur.

Alia loca ponderat in huius confirmationem appositè D. Chryl. si. Nomina in autem illum, quod vt electos suos gloria beatificet, ipse per seipsum hoc sit acturus. *Quando beneficii opus est seipsum beneficiorem vocat. Venite Benedicti Patris nos percipite regnum, &c.* Vt autè iniquos plecat supplicijs, manibus vitur alienis. Hoc etenim est quod ait se facturum dicens, *Congregate xixania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.* Et cum ad nuptias indecentem voluit castigare ait, quod dixerit. *Ligatis manibus & pedibus eius, mitte eum in tenebras exteriores.*

X. Si hoc pro more Deus habeat, nouitas est extraordinaria, videre illum hodie, medio die, loco publico, nempe templo, eo tempore quo ex omnibus terræ Prouincijs conuersus erat populorū maximus, modo quando populus eò confluxerat, & vnus alterum propellebat, quod ipse flagellū arripit manibus, & omnes indiscriminatim velut canes foras exterminet. De hoc vehementer obstupesco, quinimo & vehementius obstupescemus, si consideremus, quod hoc fecerit sub initium suæ prædicationis. Bis hoc egit primo, nunc, quando nondum erat mundo cognitus. Tempus iam erat, quo se mortalibus manifestaret, & primo in *Cana Galilee* sese discipulis declarauit, solemniter illo miraculo, quod aquam in vinum transubstantiauit. *Hoc fecit initium signorum in suis, & manifestauit gloriam suam.* Discipulis suis. Inde venit Hierosalem circa festum agni Paschalis, & hoc factū est, sic vt dicere liceat, primum hoc fuisse prodigiū, quo se mundo manifestauit. Secundo factū est Dominica Palmarū ad vltimā vitæ suæ periodū, quando templi ascendens, illud inuenit, sicut modo profanatum, idemque fecit quod nunc fuit enim hoc vltimū opus, quo miracula sua conclusit. Itaque flagellis initium finemque dedit suæ Euangelij prædicationi. Quid hoc cælorum Imperator? quando cognomen tibi erat *Deus vltionis*, & tuis inscriptū gerebas vex illis: *Deus vltionis*, indecorum tibi censebas, manibus flagellum arripere, & vt quisquam te videret illo terribilem, modo autem dum prædicatoris venisti suauissimam Euangelij legem, cuius te auctoritatem esse præferebas, toto spectante populo,

loco ita publico, tempore tanti concursus, tali- que loco constitutus id agis vt omnes te videant flagellis armatum, imò nunc hos, nunc illos cadentem?

Inter alia que Isaias de Christo prædixerat (vt exposit D. Matth.) hoc erat, quod venturus esset XI. adeo mansuetus, vt nulla de causa bile se com- Christus motum ostenderet, nec vocem altius solito attol- mansue- leret, quodque tam longè abesse à comprehen- tus ven- dendo quempiam, vt nec calamum quassatum turis esse confringeret, aut linum fumigans exingeret, prædici- ita vt maior nō videatur dari posse mansuetudo, tur. *Ecco puer meus, &c. non contudit, neque clamabit, Isai. 42. 1. neque audiet aliquis in plateis vocem eius, arundi- Mat. 11. nem quassatam non confringet, & linum fumigans 11. non exinguet.* Et hoc ratio suadebat: veniebat enim in spiritu lenitatis & mansuetudinis. Videamus igitur qua ratione hoc oraculum huic cor- respondet actioni.

Perpendit D. Hyer. quod Dominus eidē pro- L. 2. n. c. 7 phetæ mandauerat: *Eccce populum tuum in virga Michæ. 1. us. Virgam assume (hac enim cadebant) qua Michæ. 7. regem tuum pascas. Quomodo hoc Deus Mi- 13. chæe mandat, quærit D. Hier. si Apostolis suis XIII. officium iniungens pasto- um, iusserit, ne virgā Virgæ tollerent, Nihil intuleris in via, neque virgā. Ratio præcepta est, inquit, quia lex verus, lex erat timoris, & id- antiquæ circo populus ille duræ ceruicis virga regendus legis. erat, quæ ea de causa necessaria erat: vnde quæ- Luc. 9. 3. nis illam Deus per se nunquam sumplerat, vt- pote sibi non conuenientem, volebat tamen vt ministri sui illam attollerent, & in altum eorum omnibus erigerent, vt timerent omnes seseque colubent. Porro lex Evangelica lex est amoris XIII. & suauitatis, vt autem pateret, quod iam antiqui Virga desisterent terrores, non tantum ille, qui auctor terroris eius est, mitis apparuit & benignus, vt vates pronouit le- miserat Zacharias; omnisque eius actio lenita- gi prohi- tem spirauit ac misericordiam, insuper & suis bita- præcipit ministris, qui illam prædicant, ne quid tollerent in via quod flagelli minas redoleret aut vmbiam eius præferret, quod terrore incu- teret. *Nolite portare baculum, neque virgā.* Igitur ea de causa, si Christo videatur indecens quod Apostoli sui virgā tollerent, gestarentque mani- bus, quomodo is, qui huius est auctor legis Eua- gelicæ, modo eum se mundo manifestat, illam prædicaturus & publicaturus, orditur assumpto manibus flagro, & nedū illud ostendit sed insu- per in totius populi synagoga, loco adeo publi- co, per humeros illud tergaque distringit templi profanatorū, eoque canū iustar tanto exturbat cadique furore commotus, vt omnibus metum adferat*

adferat, tantum, vt eius vitantes verbera Euro-
citis se de templo fugituri proripiant.

Ho. 25. in
Mat.
gnitilis illa fuit D. Chrysoft. consideratio ad
ea verba, quæ Christus Petro dixit ipsa suæ pas-
sionis nocte. Iudæi milium caterua supati accedunt
eum comprehensuri: quæ quæritus? Respon-
dent: Iesum Nazarenum: ait illis Iesus: Ego sum:
cuius verbi tanta vis fuit, vt, velut si tormenti
bellici fuisset laxata rota, illos perstrinxerit, &
in terrâ confusus victorque prostrasset. A casu
resurgunt, & ad Christum denuo reuertuntur, idē
ab eis quærit: quem quæritis? iterum respondet:
Iesum Nazarenum. Iam dixi vobis quod ego sum,
cu ego, me solum capite. Petrus vt vidit, quod
violenta magistro suo manus iniicerent, suam
gladio applicat, & Malcho Potificis seruo dis-
secat auriculâ. O Petre, sic Christus, mitte gladiū
tuum in vaginam, solo tu me gladio defendas.
An putas, quia si voluero, non possum recurrere
ad Patrem meum auxilium postulans, & in mo-
mento temporis auxiliatus mihi mitteret copias
in eorum supplicium meique præsidium, plus

Mat. 26.
53.
quam duodecim legiones Angelorum? An putas
quia non possum regere Patrem meum, & exhibebit
mihi modo, plusquam duodecim legiones Angelorum?

XIV.
Non vel-
let se
Christus
manu
propria,
sed Ange-
lica de-
fendere.
Si vnus Angelus (argumentatur D. Chryf.) potes
adeo sit, vt sub vna nocte centū octoginta quin-
que millia bellatorum de castris delectat Senna-
cherib, quid eorum efficere credimus duodecim
posse legiones: cum legio sex milibus, sexcentis,
& sexaginta sex constet militibus, duodecim
autem legiones numerum expleant ferè octo-
gingta millium Angelorū. Quærit D. Chryfo. quid
hoc Domine? quæ premit te necessitas cum re-
velles defendere, & horū insolentiā reprimere,
petere Angelos, qui hoc efficient? Optimè nūc
brachij tui declarasti potentiam cum vnico ver-
bo rotam hanc prostraueris: Id eorum militum-
que colluicem? loquebatur de suppliciis Chris-
tus, & tantum abest, vt ipse ea per seipsum infe-
rat, vt quasi verò verius supponat, quod si casti-
gare contumaces debuisset, hoc manu faceret
abena, & Angelorum ministerio. Cum igitur in
hoc casu non conuenire ipsi videatur propria id
manu exequi (quando proteruos illos punire
vellet) peccatum licet maximum fuerit in ip-
sum commissum, quo vitam illi conabantur au-
ferre, quem modo nunc in principio, cum cri-
men sit leuius, ille ipse est, qui flagellum arri-
git, ille ipse qui propriis manibus infert suppli-
cium, puniitque sacrilegos? Rem adeo nouam
dignum est inquit D. Chrysoft. vt admiremur,
& hæc nos moueat admiratio ad Philosophan-

dum, causam eius inquirendo. Quid ira te, Do-
mine commouet, vt tam grauiter incandescat?
quis te celestis dulcedo sic amaricauit? quis ad
flagella compulsi te fontem misericordie? fla-
gellis dirissime cæsus? inquit D. Chrysoft.) os
tuum nequaquam aperuisti: clavis in cruce con-
fixus. tacuisti vt agnus: nunc vero cum in te
nihil habeant, nec flagris concutiant, quid est
quod te tantum iritet, vt rem adeo nouam
moliaris? Audiamus D. Chryfostomum: *Qua-
sit dignum est, quo gratia Christus hic indigna. Ho. 22. in
tus est, & maxime cum alias iniuriis contumelias. Ioan. T. 3.
que affectus, Samaritanus & demonum habens
appellatus, nihil tale fecerit, nunc non contentus
flagello, verbis etiam in eos inuehitur. Rationem
inquiramus.*

§. 2. Prope erat Pascha, &c. *Congruenter
incipit Christus cum flagello: fundauit in ti-
more Euangelium suum; est enim annis boni
principium.*

Diuino consilio seipsum Christus mundo
manifestaturus, regnum Ecclesiæ suæ le-
gemque fundaturus Euangelicā, per hoc
opus principū ei dedit, quamuis enim suscipiat
in se legem amoris fundare: nihilominus vt illa
firma consistat, lanāq; conseruetur illā in timore
fundare est necessarium. Verè mirabilis est ille
discursus D. Aug. proposito conformis. *Andax est Li. quest.
homo, & temerarius, cui si digitum porrexeris, veteris &
totam arripit manum, idcirco necesse est timore noui te-
cuius restatetur audacia. Hinc Spiritus S. Si non stamen-
in timore Domini conueris te instanter, cito subuer. q. 102.
tetur domus tua.* Sumit metaphoram ex doctrina *Eccl. 17. 4.
Christi, & quodiana experientia ex eo nimirū *Mat. 7.
quod domus firmius principaliter pendeat ex 24.
fundamento: qua de causa sapiens architectus, I.
altum erecturus ædificiū, hoc primū satagit, Funda-
vt pro fundamento petrā collocet solidissimam, mentum
qua seruetur immobilis. Deus omnū est opificū domus
sapientissimus, proinde suis statuit ædificiis, vt Evange-
firma consistant, fundamentum quo nullum se- licæ, ti-
curius. Et hoc timor est. Ita in primo illo opere mor est.
contigit, quod erexit, naturæ nostræ huma-
næ, primarios parentes nostros creans in gratia
suæque fundatos amicitia. Vt autem hoc ædifi-
cium tutum esset, ac in legis obseruatione, quā
illis præscriperat, immobile, continuo timorem
illi adiecit in fundamentum. Vnde mandatum
illis proponens, quod seruari volebat, illos ipsa
morte percussit ac penetrat, dicens: *In quo Gen. 2. 17.
cuncta que***

Ho. 25. in
Ioan.

cumque die comederis ex eo morie morieris. Diabolus hoc voluit evertere aedificiū; quid egit? manum applicuit fundamento, illud de anima, quæ in eo fundabatur; abstulit, atq; protoplastis: *Nequaquam morte moriemini.* Timore sublato: cuncta contuerit. Vnde taura tibi & effrenis viuenti licentia, qua vita viuis adeo immorigeta reiecto omni timore, Deum impetritis offendens, grauissima piacula ea committens facilitate, quæ calicem aquæ sumeres: *Bibit quasi aquam iniquitatem.* Nisi ex eo quod tibi diabolus timorem abstulerit, dicendo: *Nequaquam morte moriemini: ne timetis, non enim tam improuisa morte hinc abripieris, ut nullum super sit tibi remediū, est vita, est penitentia, sunt Sacramenta, sunt confessarij, est passio Christi, est Dei infinita misericordia.* Sic loquitur Dauid: *Dixit inuisus, ut deliquit in semetipso, non est timor Dei ante oculos eius.* Proponit impius apud se scelera committere nequissima, vnde hoc? quia Deū non timet. Quinimo de sceleratoribus idem dixerat Dauid: *Omnes declinauerunt, &c. sepelichum patens est guttur eorum, &c. veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* Horum omnium causa hæc est: *Non est timor Dei ante oculos eorum.* Ob eandem rationem, erecturus Christus Euangelicæ suæ legis aedificium adeo cellum, ut ad cælum vsque pertingeret, & nos illi coniungeret, ac in illud introduceret, necessitas requirebat, ut firmissimum timoris præmitteret fundamentum.

III. Nec huic repugnat, legē esse amoris, cū ipse doceat Spiritus S. quod amor, ut firmus sit & constans, sit in timore fundandus, nō seruilis sed filialis, & reuerentialis: Sapientis calamo describitur Spiritus S. mirabili oratione timoris Dei præminentias, ex occasione qua dixerat, prudentissimū, maximiq; pondetis seniorū esse consilium, quando timore Dei commouentur. Et orditur dicens, quod nouē inuenit, quæ cunctorū ore ac calculo cēsentur pretiosa, verbi gratia; habere filios mouergos, victoriā de hostibus reportare, mulierē fortitū prudentē, amicū si cælum inuenire, &c. Verumtamen hoc vnū cæteris caput atcollere, *Non est insusceptibilis cordis magnificans, & decimū dicā in lingua hominibus.* Et quid est hoc decimū cæteris eminentius? *Timor Dei super omnia se superposuit.* Quasi dicat: olem cæteris liquoribus supernata, & quod cætera debet sustinere, ratio tuadet, ut ipsum omni sit solido solidius. Præcipue tamē ait, ut amor solidetur. *Timor Dei vnū delectationis.* Nullū ædificiū stabile, nisi timore solidetur, nulla ciuitas, nulla respublica, regnū nullū foret pacificū, nisi pro basū timorē

superponat. Omnes obstupescit quod Dauid cū tanus esset Rex tā fortis, sapiens, prudēs, ab ipso electus Deo, datusque populo ne vel vno die pacificus in Regno suo relederet. Ab ipis regni sui vid in & suprema potestatis incunabulis bellorū motibus alteratur. Iā propria in illū confurgit tribus quam viuda, iā aliarū tribuū fœdisragi seditiones mouent: filius vteri eius in patrē mouetur perduellus, & ad egressum de Hierusalē patrē patricida compellit. Illius subditus Semei, puluēt in illū lapidesque coniecit conuictiosus; dux primarius Ioab illū minis aggreditur audacior. Ratio hæc est: quia mitissimus erat, & illi debitam denegauerunt reuerentiā. Preces & singultus Abigail illum decinent, quando contra Nabal progreditur spirans minarum & cædis. Vnius mulieris Thecuis oratio filio Absalon patris impetrat indulgentiam: nonerat autem, quod petendo solummodo veniam, cunctorum statim crizimus memoriam benignus abūceret. Ipse hoc idem fatetur & pro eius remedio votis omnibus expetebat videre regi sui habenas filio suo tradi Salomoni: quocirca sic Deum, ut has illi traderet, deprecatur. *Deus iudicium tuum Regi da, & iustitiam tuam filio Regi.* Et quid inde boni? *Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis.* Pax esse non potest, si non riget iustitia, & magna magnæ paci iustitia requiritur. Nec irrita vota. Regni Gubernacula suscepit filius eius Salomon intelligit autē, quod Adonias crimē cogitaret incestuosum, matrimonij scilicet cū Abisag. nouera sua, quæ patri suo Dauid nupta fuerat, licet intacta, quem illico mandat occidi, & occiditur, cui nec propriæ matris Bethsabee preces versiam vitamque valuerunt obtineret licet illa primæ essent quas filio iam Regi mater obtulerat. Confessum ad iudicium eius imperio trahitur sacerdos Abiathar, nescio ob quam in eum commissam culpam, atque illi. Pater reuereude, modus ille tuus agendi periniquus exigebat, ut tibi vitam adimerem, sed huius me reuerentia detinet, quod arcam forderis Domini coram patre meo Dauid tuleris, vnde hoc tibi supplicium impositus, ut officio tuo defungaris, & foras secedas ad hereditatem tuam in Anatoth, ibique deinceps exortis viuas & solitarius. Post hæc milites vocat robustos, quibus imperat, ut Ioab ducem exercitus inquirant confobrinum suum & vbiūque illum inuenierit, continuo trucident, ob commissā quædam scelera: quamuis autem Ioab huius planē conscius ad altare confugerit velut asylum, illudque fuerit complexus, præcepit

4. 3. 4.

Iob, 13, 16.

II.

Sublato timore cuncta cotruunt.

Psal. 15, 1.

Pf. 13, 9.

III.

Amoris lex timore confirmatur.

Ecc. 25, 9.

IV.

Timor cæteris supereminet.

6. 2. 3.

V. Cur Dauid in pace nū-

quam vi-

axerit.

Pf. 71, 1.

VI.

Salomon faciendo iustitiam regnum pacificat.

3. Reg. 7, 23.

3. Reg. 7, 26.

3. Reg. 2, 29.

VII. Probatur exemplo Anaxie.

nihilominus, ut eum eodem in loco, sicut factum est, enecarent.

3. Reg. 2. 36.

Nihil motatur, & rapti precipit, impium illum Blateroem Semci, qui patrem eius David tot enormibus comitijs afflixerat, pulvere ac lapidibus obstruat. atque illi: Numquid in mentem tibi veniunt, mortalium nequissime, calumnie quibus patrem meum conviciator irritasti? Gratias age, quod tibi vitam cum iuramento totam certamque sit pollicitus, vetum in pace vitam non finies, nec deducam caninem tuam pacifice ad infernos. (a) Ne sub poena capitis vrbe dedas Hierusalem, civitatem tibi ceterum esse computes. Hec dicit, ut quadam die presumpserit, ad villam suam excurrere, sibi persuadens Regem oblitum esse interdicti: sed fallitur: ex templo namque citatur, & interficitur. Elapsis ab hinc paucis diebus, duas videte licet mulieres, coram

(a) à l'echa de al mē. 4. r. 1.

3. Reg. 3. 1.

tribunali Salomonis de puerulo licetem habentes gravissimam, quam quilibet esse suum assererat: quid Rex? afferte mihi gladium, puer medius dividatur, quo factum est, ut quæ vera mater esset omnes agnoscerent: quid inde fructus? quod timorem ut lapidem angularem regno suo collocavit, vnde contigit, ut tanta regnum eius pace gauderet, ut in omnibus mundi Provinciis hoc cognomine Rex pacificus haberetur. *Audiamus itaque omnis Israel iudicium, quod iudicasset Rex, & timuerunt Regem videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum iudicium.* Sapiens Rex quo suum in pace regnum solidum firmumque servaret, timorem ut primum lapidem statuit, tot actibus severæ iustitiæ solidissimum. Si hoc hac in civitate & Regno servaretur, quam secunda, quamque læta continuo pace gauderemus. Hoc idem facere vult pacificus Rex noster Christus. Eius Respublica Ecclesia est, illam in lege pacis & amoris fundare debet, cui pro fundamento sublevari timorem: quia *Timor Dei initium dilectionis.* Sunt autem homines, nefarii, qui amoris iudicij redduntur ingrati, ac refractarij, necesse est, ut sciant, quod timere debeant ac reuereri Deum, & ex hoc principio procedere debet, ut intelligant, quod quamvis Deus suavis sit, mitis, ac benignus criminum indultor, puniat tamen, flagellet, & condemnet.

3. Reg. 3. 28.

VI. Christus timore suam fundat Ecclesiam.

7. In principio, quando coeperunt Apostoli prædicare canonem Evangelij, Deus determinavit, ut formidabile hoc Anaxie & Seraphira vxori eius contingeret fatuus, de quo huius diximus, quod venientibus fidelibus noviter convertis ac suorum

perium facultatum Apostolorum pedibus adiacentibus, illi accesserint, qui agrum vendiderant pretij partem clanculum sibi reuerentes, reliquam Apollolis tradiderunt, & cum Petrus esset adeo misericors, ut Christus eius manibus claves traderet indulgentiarum, vrico tamen verbo, quæ d' singulis dixit in omnium oculis eos morte multavit inopinata. Quis non hoc admiretur, inquit D. Aug. quod pro vicio criminis quidem adeo leui secundum omnium, opinionem & cum iam in pereiret prædicatio legis gratiarum, remissionis ac misericordiarum, tam severam striclamque ea de causa iustitiam exerceret ille, cuius manus Christus claves commiserat misericordiarum & quidem tantæ, ut nullum exciperet peccatum, ut declarat nomen illud vniuersale. *Quodcumque solueris super terram. Expediebat, inquit D. Aug. ut pro tali Evangelij timor Dei statueretur, de quo dixit David, cuiusque filius Salomon, quod sit initium sapientiæ, ut hunc fidelium coribus insperarent, ne crederent, quod liberè se possent in omnes effundere nequitas, eo quod illis lex promulgaretur, ac prædicaretur amoris, gratiæ, ac misericordiarum.*

Matth. 16. 9. Ps. 110. 9. Ps. 117. 17. Eccl. 1. 16.

Quocirca addit D. Lucas, quid facinus illud hoc operabatur, non paruum scilicet timorem in tota Ecclesia. *Factus est timor magnus in vniuersa Ecclesia, & in omnes qui audierunt hæc.* Idem enarrat D. Hieron. contigisse, cum adhuc ipse iuuenis esset, & primas Grammaticæ classes frequentaret, illo flagello, quo Deus perfidum castigauit Imperatorem Iulianum Apostatam: dum enim hic toto mentis ardore, & ætulo periculis feruentiori Christum eiusque impugnet Ecclesiam, multis circumvallatus legionibus, suos profecutus concepit, animique sacrilega cœcideria, Deus illum per manum Mercurij Martyris solo vulneratum prostravit: nam de sepulchro resurgens lanceâ cor eius perualit, occiditque sacrilegum. Calus hic Gentilibus timorem metumque inculsit vniuersalem, quorum primarius in hæc verba admirabundus proripit. *Quis est hic Christianum Deus? An nobis non ingerunt ac inculcant infinitam eius misericordiam, cuius agnomen, de quo maxime gloriatur, sit peccatorum, scelestumque patiens supplicator. Verissime videmus, quod non sit eum eo iocandum: quia in offensores suos tanto conuertitur ardore, ut in eos non possent multare seueri. Dum adhuc illud Di. esse puer, &c. ac subito in ipso persecutionis ar. misisti ardore, Iulianum nunciatus esset interitus, eleganter sapore.*

Matth. 16. 9. Ps. 110. 9. Ps. 117. 17. Eccl. 1. 16.

D. Hier. In c. 3. A. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

Hieron. Bapt. de Lavaco, Tom. III.

M.

unus de Ethnicis: quomodo, inquit, Christiani dicunt. Deum suum esse patientem, & εὐεργεταῶν? Nihil iracundius, nihil hoc furere presumens, que multo quidem sereno indiget, rationem suam differre potuit. Nomen hoc εὐεργεταῶν Græcum est, & Epit. tetum quo prædicatores Euangelici Christum honorabant, quod significat Malorum tolerans. Hoc operibus illis intendit Saluator noster, adeo stupendis, adeo tremendis, & quæ vi eunt, à misericordia sua, ac patientia proflus aliena, vt timeas, quod si semel patienter tulerit, altera vice castigabit, sed nec presumas illicitas tuas omni timore solutus implere voluntates: nouit enim flagellum, dum vult, repetere, & iustum est vt consilio Davidis acquiescas: *Seruite Domino in timore, & exaltate ei cum tremore.* Cave, nedum minus tibi caues, & vixis incurtus super te, si ut super hos, flagellum ingeminet iustitiæ suæ stridillimum.

Pf. 2. 11.

§. 3. Statuta Christus subuertit, hunc autem conseruat atrox inimicorum Dei percussio.

[G] 18

Ingressum suum secundo Dominus noster exorditur quando se regno suo manifestauit, sacri-legos flagellans eorumque puniens scelerata, atque exturbando illos, & hæc de regno suo, quo facti Principes Regesque ac Iudices doceat, quid sit, cui primario illis incumbat aduigilare cum primum obtinerint principatum, vt sedes, regnaque sua stabiliant, & quæ iam insipientes sit eorum modus procedendi, qui status sectantur instituta, qui hoc principale statuunt status sui conseruandi fundamentum, vt Princeps regni sui gubernacula suscipiat vrbemque Metropolim ingreatur, peccata dissimulans, omnes hilarius excipiens, cuius ingressus sit cunctis pacificus, etiam ijs aliquando, qui cæteris sunt viuendi, si entia temerarios: vt eo modo ad primum sui ingressum sibi corda deuinciat subditorum, omni iunq; demulceat voluntates.

I. Status lex est peccato dissimulare.

II. Lex hæc est impia.

III. Similitudo.

I. pia lex, lex iniusta, quæ nedum bona, con est, qua cum Rex regnum consolidet, sed vt eum iunditus euertat. Impia primò est ac iniusta. Si in hoc regnum Vicerex aut Gubernator ingre diens à Domino nostro Rege constitutus, & in telligenis, quod in tali vel tali domo produciones in caput Regis texerentur, cuius ipse vices supplet, quodque in coronam conspirent, si occurrentis, illos lautus haberet, liberè permitteret suas profe- qui produciones, vt eorum ad se alliciat voluntates, indubium est, quin eo ipso cæteris omnibus

proditorum sese ostenderet infestiorum, & dicere- tur, quod in eandem conspiraret ipse traditiones: quandoquidem conantibus illis Regi tollere de capite diadema, sua ipse dissimularione, illos dis- poneret, quatenus scelus nefarium exequantur, ac regi coram sibi perdes, elles imponant. Domes- tice notum est, quod omnes Reges, Principes, gubernatores, tersaque iudices, ministri sunt Dei, de quo cunctis supremam, quæ pollet accipiunt, & habent potestatem, *Non est potestas nisi à Deo,* & ea de causa omni sunt reuetentia colendi, quia Dei locum obtinent, vt præteritis diebus exarauimus. Similiter & omnibus est in propatulo, quod omnes, qui se mortali commaculant peccato, Dei sunt proditores, quodque idem sit peccate & manum suam contra Deum leuare, belloque Deum lacessere.

Rom. 13. 2.

Primum igitur ac principale Principum ac Regum intentum esse debet, vt illis sese fortiter opponant, hostesque eorum esse comprobent, fla- grum assumant, quo tales acius puniant: qui hoc non agit, sed coniuuaret, his illius blan- diretur, lineretque illos ceptas prosequi ini- dias, eo nomine, quod illorum sibi velut lucra- ti voluntates, se requiorem reliquis aliquo mo- do prodit esse proditorum. Idcirco contra tales formate sunt grauiores illæ queleas, quas Deus verbis exponit acerbioribus. *Andite Reges & intelligite, desiste iudices finium terra. Præbe- te aures vos, qui continentis multitudines, & pla- cetis vobis in turbis nationum, quoniam data est à Domino potestas vobis, & virus ab Altissimo.* Reges, qui tales vos esse coronâ, sceptroque monstratis Principes, qui cæteris cathedris sub- limiores vos possidere gloriamini, vobisque com- placens, dum seruis, custodibus, apparitoribus, totoque vos mundo cemitis circumualiates, qui vobis plausibus abblauditur, audite me, auscultate me.

IV. Qui Dei hostes non ardet, ipse hostis dicitur.

Primum quod vobis dico, & cui debitis atten- dere, hoc est, quod principatus, maiestas, ac po- testas, de vestro non oriatur prouentu: quia ra- tione huius cæteris non estis omnibus dignio- res, viles vermiculi, sed Deus est, qui vobis hanc indulsit potentiam, dedique celsitudinem, qui supremus est omnium, & altissimus Dominus. Hoc supposito, noueritis, quod strictiorem à vobis exiget rationem, quam vos ipsi à vestris ex- peteretis œconomis. *Interrogabis opera vestra, & Strictissimi cogitationes seruiabitur.* Vos à seruis nullam exi- mum in- guitis cogitationum, sed operum rationem, ipse dicitur vero non solum eorum, quæ fecistis, & quo imminet modo in operibus processistis, sed etiam inten- tionum,

V. Strictissimi cogitationes seruiabitur.

tionem, quas in illis animo præfixistis, exquiret rationem. Seuerum tibi tribunal eriget, ad trutinam regimini vestri reuocatis actiones, num prima fuerit hæc vestra sollicitudo, veltraque intentio, totum vestrum regnum, statum, ac Rempublicam, cui principes præfideatis, in eius conseruare obediencia & iurisdictione, conati vt Deus in primis colatur, eius præcepta custodiantur, vel au visipios, in fronte itaueritis vestre singulariter studentes incolumitati, subditorumque vobis pectora concilietis, vobis vt sint ad dictissimam, de cætero moliantur, quas velint, contra Deum insidias: hæc enim est non toleranda proditio. Quoniam cum esse, si minister Regni illius, non velle insidias, nec custodisse legem sustitia, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Cum Dei ministeri essetis, hoc minus omnibus euacatis, vt in regno ipsius cultus eius ac honoris ratio haberetur, veltris solummodo commodis, lucrisque inhiantes. O perfidos ministros! Cum ministri essetis: cum Dei essetis economi, ministri ab eo constituti ad honorem eius, legumque conseruationem, huic non ad laboratis, indigna contra nomen eius sanctum senentes periuria, scenerationes, adulteria, furta, luxurias, iniquitates, legi cui diuinitissime repugnant, præceptisque retractarias.

VI. Principes primo studeant honori Dei.

VII. Ob peccata reprobata transferuntur ad alios.

Eccl. 10. 8.

VIII. Similitudo.

Secundo: leges status ipsius contradicunt conseruationi. Nihil in ore Salomonis frequentius, nihil vetius, quam virtute regni statum incolumen-feruaci, iustitia, Deique mandatorum obseruantia propugnari, è contra vero nihil illum sic euerit, ac Dei offensæ, multaque scelera: Hæc etenim sunt, quæ principaliter viam præparant, vt Reges regnum suum, suum Principes statum, suas Barones Baronias, suas diuites periant facultates, veridicam eiusdem audiamus sententiam, Regnum à gente ingentem transferunt propter iniustitias & iniurias, & contumelias & diuersos dolos. Quæ ratione fit hoc? Num ea ipsa transeunt alio regna? Nequaquam, sed ea Dominus ab vno ad alterum transfert, his adimens, illisque tribuens. Quæ de causa? Propter peccata, quæ contra illum committuntur. Quod esse possit efficacius motiuum, vt Rex de sua sede, Proregem amoueret, quam scire, quod talis perfidus contra regium diadema ioleret insidias, & cum nequissimis coniueret proditoribus? Et quid potest Deum potentius mouere, quo suis exturbet seilibus, ministros suos ac Vicarios, Reges intelligo, & Principes, quam videre, quod indignas contra diuinam suam Maiestatem taciti patiantur machinationes.

Hanc exposuit doctrinam insitato illi Babyloniz Regi Nabuchodonosor Propheta Daniel. Somnium Rex viderat, quo illi statua illa tot varijs conflata metallis offerebatur spectanda, quæ paulatim in viltoria declinabat. Nouit ergo Rex, hæc statuum præfigurare cunctas orbis Monarchias, quæ per varias discurrerent nationes (de Chaldaeis delapsus est principatus ad Medos & Persas, de his ad Græcos) ex his migrabit ad Romanos, quod fiet, auferendo ab his alijsque dando regnum, similiter intelligit, qui sic illa transfertur. Deum esse. Sit nomen Domini benedictum &c. quis sapientia, & fortitudo eius sunt, & ipsi mutati tempora, & ætates, transferunt regna, atque constituunt. Sicut etenim Rex de suis eliminat sedibus seruos suos officij sui immemores, Regique honoris contemptores, ac proprio studentes emolumento, alios autem substituit, saniora, vt sperat consilia captivos, ita quoque Deus.

IX. Somnio probatur Nabuchodonosor. Dan. 2. 20.

Rex primus, quem Deus populo suo præfecit, Saul dicebatur, quia verò statim ab initio regni sui vltus non est iniurias diuinæ multas Maestati, illum scepro priuauit & regno, transfuditque in David. Regem iungit Saulem; & primum mandatum, quod in ei per Samuelem Prophetam mandat, hoc est, vt sciat, quod Deus manibus suis regnum tradiderit Israël, vtatenus perduelles adlaboret puniret peccatores, scilicet Amalecitas: *Me misit Dominus vt ungerem te in regem super populum eius Israel. Nunc autem audi vocem Domini &c. Vade & percutite Amalec, & demolire vniuersa eius.* &c. Domine, proprie loqui non videtis. Vixi e in Regem, hinc inferre deberas, vt gladium contra inimicos stringas mihi iniurios. Vade ergo. Noies illud ergo, est enim particula consequentia. Subsiste paulisper, Domine, potius videtur inferendum esse contrarium, vinctio nomine oleo facta est? Oleum numquid misericordiam præfert? Illud oleo ungi madaisti: dicere ergo ei voluisti, vt benignus esset & misericors. Si hostium tuorum illum seruum voluisses vitorem sanguine Regem inuertes. Male hoc intelligis. Oleo nonacula exacuitur vt capilli res-indantur. Oleum est, quo lignum perfusum flammam ignis concipit ardentiores. Eo ipso quo Saulem oleo linit, ipsi quasi dixit, quod honoris sui zeli seu flammis succendi deberet vitioribus, gladiumque suum exacuit, vt limatâ velut nonacula omnes inimicos eius, velut capillos, ne relicto quidem vno deraderet. Thronum ascendit Saul-regalem, & sibi persuadet, quod tanto illum non debeat rigore gubernare, quodque ad illius conseruationem expediret vel

10. Saulis exemplo confirmatur.

1. Reg. 15. 1.

puulum dissimulare, & aliquibus Dei hostibus largiri libertatem.

Ilico recurrit Dominus ad Prophetam illum, cuius eum manibus vixerat, atque illi. Vade, dicit Sauli, quod stultè nimis cogitauit, & quo medio regnum sibi suæque familiæ studuit seruate perpetuum, eo ipso perdidit, quia illa de causa hoc illi auferam, daboque alteri ipso meliori. *Scilicet: Dominus regnum tuum à te habuit, & tradidit illud proximo tuo meliori te.* Sicque factum est, vt à Saule regnum transferretur in Dauid eiusque familiam.

1. Reg. 15. 28.

3. Reg. 11. 11.

XI. Nec non Salomonis exemplum.

3. Reg. 11. 11.

XII. Eadem de causa rejicitur Hierobam.

Dan. 5. 1. XIII.

Balthassar ob id delictum regno priuatur & vitâ.

Regnabat in pace opulenta Salomon, & ad regni conservationem, in varijs dissimulat conuictis etque idololatrijs. Apparet illi Deus, & ait. Ob hoc ipsum pax regni tui lætissima turbabitur, quia tu tuæ negligentia ac scordia prænam Adad Idumæus arma sumet, quibus regnum tuum non mihi tantum perturbabit, nec vana prædictio Regni traditur Isacis Hieroboam, hic verò vt illud domui suæ perpetuum amitteret, permittit statuitque vitulos idololatriæ. Confessum monetur à Deo propheta, dicat Hieroboam, quod illo ipso quo regni sui studuit stabilitati, ipsum perdidit, quodque sic cuncta disponet, vt inausulto nimis ac lamentabili successu domus eius sit eruda.

T ad hunc Deum mundi monarchiam, quæ tunc apud Chaldæos, residebat, Regi Balthassar, & hoc primum de eo nobis enarrat Spiritus S. quod regni suscepit habenas, profanos, idololatrias, lasciuosque demulcens, illos regali, ac permagnifico recreans conuiuio, *Balthassar rex fecit grande conuiuium.* Sibi persuadebat opportuno hoc status sui stabilitati medium, vt turbæ liberæ ac dissolutæ, sibi voluntates animosque conciliaret, cuius actiones, & inordinata viuendi licentia in Dei tendebat offensam atque Reipublicæ non leue detrimentum. Hinc ne, quant Dominus, regni incipis gubernacula? Non tibi hic comment thronus, nec ea te mente in illum exalant. Statim igitur agit de illo exiliando, priuandoque regno, & eo animo manum illam emittit omnibus notissimam, quæ cum omnes hilaris compositarent, ventri indulgerent, rexque conuiujs gratanter exciperet, in parte sententiam illam exarant, quam contra eum, eiusque proditiones Deus tulerat iustissimam. Turbatur, alteratur, color deseruet naturalis, ob spectaculum a deo nouum, & æpitque, quod hoc sit, intelligere. Habebat Deus ad manum Daniele Prophetam vt ex Dei nomine illi sententiam exponat, & totam Rege constitutus, sic ait. O Rex hoc velim intelligas,

Dominum esse, qui regna dat, quomodo, & quibus sibi placet, illoque in illis conseruat, qui honoris sui sunt studiosi, & ab illis auferit, qui eum aspernantur. Dedit sua benignitate Dominus regi gloriam ac potestatem patri tuo Nabuchodonosor eamque tantam, vt mundum sibi subiectum esse crederet vniuersum. Ingratus fuit, solio deiecit illum regio. *Deposuit est de solio regis sui, & gloria eius ablata est.* Regni tibi concessit potestatem: Si grauius ille deliquit, at tu multo grauius consentiens fieri: ipseque committet sibi Dei nominis iniuriam, & non auditas sacrilegus iniquitates. Scito, manu hac delictum illud esse, inuitum a iusto conceptum esse, tibi regnum auferet, & inter Perlas Medosque diuidet.

Dan. 5. 20.

Similibus scaturit diuina scriptura successibus, quibus incessanter erudimur, quod Rex, siue Princeps, siue Iudex qui sedem statumque suum stabilite proponit, hoc primum oportet vt agat ad introitum suum, inimicum scilicet se demoueret inuicorum Dei, flagellum arripit, iniurias eliminat hoc etenim regnum redit pacificum, & inconcussum. An putas o Iudex, quod in alienis e. omnibus dissimulans scelereibus, ne tibi sit molestus, medium sit tuæ firmandæ sedis aperturam? Tandem ob rationem illam adimit sibi Deus quia sicut elegit te, vt Reipublicæ disponas negotia, in ordine ad sui nominis obsequium, teque non exiguo præmio remuneratur, si tale quid feceris, ita quoque te si in hoc deliqueris atrocius, & iniquique castigabit.

S. 4. Exempla Iosia Moysique confirmatur.

Hinc exorta sunt encomia quibus Spiritus S. exaltat piissimum Regem Iosiam verbis adeo præclaris, vt illis parentis videlicet *Ecc. 44. 1.* ostendit, quam exanimis hoc aggreduatur. *Memo-ria Iosia in compositionem odoris, facta opus pigmentarij. In omni ore quasi meli indulcorabatur eius memoria, & vt musica in conuiuio vini.* I. Iosia rex (inquit) velut pastillus ex diuersis aromaticis speciebus compositus, vnde accensa eiusdem memoria, suauem adeo odorem spirauit, vt corda recrearet non ulceretque cunctorum. Vide cui comparat illum orbicul, aromatico fumiganti, huius symbolo sponse suæ vult extollere dignitate, quando de illa sic ait: *Sicut virgula sumi ex aromaticis.* Est (ait) in lingua eius, qui de illo loquitur, Iauus.

Cant. 3. 9.

fanus mellis, vel calamus aromaticus, est a eo delectabilis gratiaque eius memoria, ac musica in hilaritate conuivio. Domine quid egit Rex ille, quo tantis illum essetis praconijs. *Tulit abominaciones impietatis, & gubernauit ad Dominum cor ipsius, & in diebus peccatorum corroborauit pietatem.* Hæc eius prima fuit cogitatio, cum regni sui cepit gubernacula, qua cunctas ablu- li-prophanas immundaque abominaciones, quæ contra Deum committebantur. Quam primum in throno sedit regat: *Gubernauit ad Dominum cor ipsius.* q. d. Agnosco Domine, quæ de manu tua suscepim regnum, & esse Regem, nihil sit aliud quam esse ministrum tuum, & sicut fidelis seruus, oculos suos semper dirigit, in id, quod Dominus ipsius vult & ordinat, eam quoque esse me conuenit. Inuenit templum Dei profanis gentium superstitionibus pollutum quæ in illo ita firmata erant, ut in eo cubacula essent erecta cunctaque vidit populum idolis cum suis altaribus fedè comminatum, non solum in Hierusalem, & circumquaque, sed etiam vique

ad terram Ephraim & Manasse.

II. Ingressus igitur hoc paupum omnium apert, contra hæc omnia flagellum arripit, omnia sacilega templo extirpat, mensas & adificas euerit, solo prostravit huc & illuc idolorum altaria. Ne putaueris (monet Spiritus S. facinus hoc fuisse vel paruum, vel minus difficultatis: quæ rem habuit cum viris totius mundi principioribus ac potentioribus, qui illius erant velut Domini, & optimates. Hoc significat. *In diebus peccatorum.* Phrasit est scriptura diem dicere aliquis, in quo ipse potestate sua, dominioque præuaret. Sacilega, Deique hostes cuncta sibi libiecerant: his non obstantibus non veretur Rex piissimus illos præceteris impetere, Zelo adcoferuenti, animoque constanti, ut omnes ex templo eliminaret, omnesque, eorumque destruens idolatrias. Hoc facinus fuit egegium, quod regno suo principium dedit operibus eminentioribus, quibus illud & sibi suæque familia stabilivit quam fortissimè. Ac per hoc etiam incipit Christus Dominus noster, cuius regnum perpetuum esse debet ac æternum, de quo dixit Angelus Danieli. *Regnum quod in æternum non destruetur, & regnum eius alteri populo non tradetur.* Et Archangelus celorum reginæ: *Dabit illi Dominus Deus secundum Dauid, &c. regnabit in domo Iacob in æternum, &c. & Regni eius non erit finis.* Si Deus à populo suo regni gloriam, cui illam tradiderat, abstulerit, hæc ea fuit ratio, quia regnumis sui primordia non consecra-

runt solitudini, seruidoque zelo diuini honoris, oppugnantes ac punientes eius profanatos. Ne timens, domina, quod regi huic regnum sit auferendum, ut alteri detur, quandoquidem omnis eius cura & studium futurum sit honoris ac gloriæ illius, à quo illud accepit, cuius honoris zelum aggressus, castigat statim a principio eiusdem profanatos.

Hinc Christi regnum exoritur, dum ipse puniit peccatores, & de templo mercatores eiecit, ac negotiatores, suis in eo dissentis negotijs ac mercatibus, illud ab execrationibus mundat, & à peccatis contra Deum in domo sua commisis purificat, deiecit mensas, extirpat emptores venditor, sicut colubarum ac onium, quas in templum vendendas adduxerant in eoque nec unum de toto numero relinquit peccatorum, qui illud polluebant, ostenditque templum esse Patris sui æterni domum, cuius honorem contra profanatos propugnat, cuius pietatem, reuerentiam cultumque corroborat, cum illos doceat illa, quæ in templo a terro Patri suo essent præstanda, ac obseruanda. *In diebus peccatorum corroborauit pietatem.* Illis strenuè se opposuit, quos nullus arguere præsumebat: eo quod essent Præsides, iudicesque populi, eorum principales, qui sub pallio Religionis suam celabant auaritiam, & contractus ac negotia, quæ in templo agebant, conabantur honestare. Illis se opponit a iustitiam, illos acriter reprehendit, temploque eliminat flagelli verberare profanatos.

Hæc omnia, quæ Christi s. acturus erat, prædixerat olim Dominus per Sophoniam. Præphetam verbis supra modum apertis, iuxta D. Hieronymi expositionem. *Ue prænociatrix & redemptrix ciuitas, columba non audiuit vocem, & non suscepit disciplinam, in Domino non est confisa, ad Deum non appropinquauit. Principes eius in medio eius, quasi leues rugientes, iudices eius lupi uespere non relinquebam in lucem.* Omnia verba hæc (teste D. Hieron.) sunt contra Hierusalem. Væ tibi ciuitas, quæ quodam tempore fuit ut columba, fellis omnis, male & abominationis expert: Nunc autem plena sceleribus, ac perpetuè subiecta seruituti, & iterum ex illa per Dominum absoluta. Væ tibi ciuitas prænociatrix. Græcus textus, pro verbo *prænociatrix* s. pponit, *Deum amaram faciens.* q. d. Ciuitas quæ peccatis tuis in Deum commisit, qui ipsa est inuinitas ac daleedo, ipsum Deum amaram feruoremque reddidisti, & piissimum ac elementissimum fecisti vindicem, & rigorosum: ita ut peccatis tuis facias, ut velut coactus per vim Deus, qui

III. Hoc factu sibi regnum stabiluit. Ita quod Christus

Dan. 2. 44. Luc. 1. 32. IV. Ita quod Christus

Christus

VI. Peccata Hierusalem exponebantur.

misere, debuerat, tuas adeo superbas castiget abominaciones, Dei precepta iustaque parvipendisti, diuinas eius audire voces contempnisti, uictiorum tuorum correptiones nec admisti, nec emendasti, nullum tibi, quas in laboribus misit admonitiones, fructum attulerunt, aduersitatibus te grauitat affixit, nec ad earum leuamen spem tuam in Deo statuisti, nec passum quidem pedis in via, quam te docebat, protulisti, docebat inquam, illis uocibus, quibus te incessanter erudiebat. Insuper dicente tibi eodem Domino:

per uatem Hieremiam, Ego Dominus appropinquabo enim Dominus appropinquat, procul aufergebas, & illum apud te tenere contempnisti. Statim describit Principes eius, iudices, prophetas & sacerdotes. De Principibus eius sic ait: quod sicut leones semper ad praedam sunt parati, & sanguinis effusionem, illi quoque eodem animo, ut suam expleant auaritiam, & suorum subditorum impendio, crudelitatem. De Iudicibus eius, quod raptos essent, & primae notae latrones, qui eo modo facultates inuadebant alienas, ut alijs minimè locum concederent, qui cum eadem essent conditione peueri, manum ad aliquid eorū possent mittere, quod ipsi reliquissent. De sacerdotibus tale fert iudicium, quod in ipso sanctuarij loco, ipsa committerent maximè horrenda sacrilegia, & contra iustitiam legis decretum, sua uellent offerre sacrificia: Ut enim quia erant ex alienis raptas facultates, iustitiae repugnabat, illa adducere, etiam ut eadem Deo consecrarent. Super hanc ciuitatem adeo sacrilegam, perditam ac nefariam, praedicit se statim mane uenturum, ut tribunal erigat, residat eiusque feruus iudex scelera iudicet, & puniat iniustitias.

VII. Chulstus iudex praedicitur Hierusalem. *Mane, mane iudicium factum habet in lucem.* q. d. quod patenter ac manifestè eorum sit iudicaturus iniquitates & abominaciones, illasque publice condemnaturus. *Mane, Mane* id est ualde diluculo: quia statim à suae praedicationis exordio, quando solis instar per mundum lucis suae radios quando solis instar per mundum lucis suae radios emittere disponebat, tunc temporis, cepit exercere iustitiam, & iniurias scelerumque vindicare, quae illi in templi ad Patris sui aeterni dedecus nominatimque eius patrabant ignominiam.

Gen. 19 Locum uilerit spectare Genesios. Peccata Sodomorum clamabant in caelum, Deumque grauissimè irritabant, quae in illis fiebant diuinae maiestati debita reuerentiae contraria. Hoc in statu descendit Dominus super illos, & in medio resedens eorum, oculos circumquaque reflexit,

VIII. Deus

ut proprijs oculis omnium uideret iniquitates, sicut te ipsa illas conspexit, omniumque ac singulorum gaunitatem considerauit, & statim mane, ad primos solis radios, flammatarum cepit radios ac sulphuris demittere super omnes nefandarum illarum cernitum habitatores, quibus cunctos interfecit, eorumque domus ac aedificia redegit in cinerem, perpetuo desolanda, ac desolanda, in seuerum iustitiae diuinae monumentum.

Hoc idem spectare licet in filio Dei, descendit in mundum factus est homo, in eorum se statuit medio, sicut paulo superius praecursor eius fuerat uaticinatus. *Medius uestrum stetit, quem uos nescitis.* Ipse Dominus suis oculis scelerata contuetur, quae ipsi in templo faciebant offensas in Deum commissas, quae iam ad summum pertigisse uidebantur: tunc mane, mane iudicium suum dabit in lucem: Summo mane ad primum suae praedicationis exortum, ad primam eius lucem, quando lucis suae doctrinam praeparabat effundere, ut illam mundo communicaret: tunc templi progreditur punire profanatores, eos illo eiiciens, ne uino relicto, saeva uerberum intorsione mentis solo prosterens, earum pecunias huc illucque dispergens, foras columbas ovesque, quas uendendas aduenerant, eliminans. En tibi qualis templum ingreditur, manibus flagrum praefrensus, illos ut canes percussus, tempioque exturbans sacrilegos.

Quantum noui, David illum inuimus sic alloquitur: Domine mi, quam prudenter procedis, & quam bonum collocas fundamentum ad sedis tuae perpetuam regniue stabilitatem, hoc illo supplicio: *Iustitia & iudicium praeparatio sedis tuae.* Auferem & ego dicere, quod Dominus hic praecelaram impleuerit Malachiae prophetiam. Absoluit uates secundum caput, uoces describens, quas multi in populo Dei spargebant, uidentes illis omnia prospera fortuna succedere, qui plebis erant nequiores, illis uicium, qui in templo maiori uigebant auctoritate, erantque eius ministri, in quo eorum oculis Domini suas patrabant nefandas iniquitates: quibus sic Satisfacit annotatis, dicebant: Fieri posse nemo credit, bonorum quin illis affatim adeo benedicens Deus, ostenderetis. *Malach. 2.17.*

dat, haec eorum sibi placere peccata, quod si scelus sit, ubi eius iustitia? qua ratione tanta patitur, quo iure dissimulat? *Dicitis, omnis qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, & iustus ei placet, aut certe ubi est Deus iudicij?* Capite tertium uerbis orditur Dei, quibus illis integre satisfacit. Ne tibi persuaseris, gratas esse mihi illorum

Sodomam iustitiam perdit. Ioan. 1. 26. IX. Christus ingreditur & punit sacrilegos. Ps. 88. 15. X.

Malach. 3. 2. forum abominaciones aut dormitare me aut con- niuere, Amen Amen dico vobis. Statim veniet ad templum sanctum suum Dominator, quem vos queritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis. Adverbium illud, statim, in Hebræo significat subito. Diligenter attendite, subito vobis apparebit, vos incuties apprehendens, Ecce venit, dicit Dominus exercituum. Et scitote, quod ad primum introitum quem eo tempore faciet, quo se mundo manifestabit, adeo terribilis apparebit, vt non leuem omnibus sit illaturus formidinem: ostendet enim se incensum instar ignis, ardentiori zelo commotum. Quando reiecta omni cura suis securi vacante voluptatibus, illis subito apparebit, eas aggredietur de templo, suisque exherpare sacerdotibus, hos purificans. Ipse quasi ignis constans est. Purgabit filios Leui. Non capio: difficile hoc igitur in eo, quod agit in initio prædicationis sue: actum attende, quo, ingressus in templum corpe se mundo manifestare, quod velut ignis, honoris patrem zelo feruidus, conetur sacerdotibus Leuitas, eiusque ministros purificare, sacrilegam eorum ac mercatorum castigans auaritiam, quibuscumq; foedera sociant, suis lueris & commodis inhiantes.

XI. Christus zelo feruidus Sacerdotes à vitijs purificat.

XII. Tale est officium Superiorum. Si congruum sit illud principium, tale similiter & tuum esse deberet. Principes, Gubernatores, Duxes, Prælati, tuumque hoc infestum exercituum nullas admittite in Republica profanitates, aut quidquam honori diuino iniuriam, & ea intentione præcipuos impugnare, qui sub titulo suæ pietatis ac conditionis, mille foedantur luxurij, puellæ castitatem, viduæ honestatem, coniugatæ fidelitatem euertentes, qui lusus sectantur, ludolijque conseruant aleatorios. O quam firmiter stabiliretur Republicæ status ac pax, tuaque tibi filijque tuis sedes seruetur & auctoritas. Et si flagellum arripere non audeas tales puniurus, tu ipse à sede exurge, priusquam illa te Deus exurbet: iam enim te præmonuit, dicens: Noli

Eccli. 7. 6. querere fieri iudex, nisi valeas virtutes irrumpero iniquitates.

Ore suo calamoque Spiritus S. virosim illorum ac amicorum suorum aggreditur encomium patrum illorum antiquorum, quos vocat viros gloriosos. Laudemus viros gloriosos. Indubium enim est, quin nullus animo magis sincero, quam ipse, sibi proponat, amicos suos honorare, eorum extollere præcellentias, decantare virtutes quæ verè se eartù reddit prægonem vocalissimum: illas enim modò publicat verbis, nunc canticis celebrat cælestibus, huic adlaborans, vt modis omnibus honorentur, ita vt Davidi dicere li-

cuertit: Nihil honorati sum amici tui Deus. Exorditur igitur expendeus puritatem Henoch, quæ tanta fuisse creditur, vt cum carnis suæ mortalis pondus minime perturbaret, quo minus in corpore & anima transferretur in paradysum. Eminenter trutinat Noè sanitatem: cum enim totus esset mundi caro peccatis corrupta, suauissimus virtutum eius odor cor Dei sedauit ita commotum. Progreditur fidem vitæ exaltans amica sui fidelissimi Abraham, heroicam filij eius Isaac obedientiam, prærogatas Iacob omnino singulares, qui velut vinea luit ex quo, velut palmæ dædetim, pullularunt Patriarchæ, quos Deus vt vineæ suæ præpagines elegit. Deinde Moysen prædicat, atque de illo: Dilectus Deo & hominibus Moyses, cuius memoria in benedictione est, &c. Dualque in eo mirificæ celebæ virtutes, quæ cæteris palmam cippuerunt: laudantur quarum intuitu conditio eius excellens fuit, & fides & ob illa elegit eum Dominus inter omnes in lenitas. Principem autemque populi sui Israelis, nimium fidelitas, benignaque mansuetudo: In fide & lenitate ipsius, sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. Illæ fuerunt duæ præclarissimæ columnæ, super quas suum ceteris firmavitque principatum.

Huc spectat, vt opinor illud quod ipse Deus duobus illis germanis Moysi dixit Aaroni & Mariz; cum enim ambo fuissent de Moysen inale locuti, Deus ipse causam ad suum reuocauit tribunal, & Marzam lepra resperxit scædissima, Aaronem autem danius increpauit, dicens: Nostisne vos de quo murmuretis? Nostisne quis sit frater vester Moyses? Primo: omnium est fidelissimus seruis, quem habeo in toto terræ regionumque meorum Domino. In omni d. mo. m. a. Num. 12. 7. fidelissimus. Secundo: vir est, quo mundus non habuit viditque mitiorem. Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Erat autem in ipso mansuetudo, virtus, quia blandus non erat quasi effeminatus, seu elumbus, seu meculosis. Erat vir. Vir adeo robustus, vt unico verbo quempiam occideret, sicut Egyptium interfecit, verbis illum terrefaciendo. Duas has in ministerio suo virtutes ostendat: fidelis erat Deo cuius vices gerebat, & blandus hominibus.

XIV. Verumtamen attende quod primum locum fides ad Deum inconcussa tenuerit: illius enim prima fuit sollicitudo, vt Dei bonorem strenue propugnaret, ac nefarios qui illum laederent minime toleraret. Vnde cum peccatum illud aduertit à populo contra Dominum suum commissum,

Eccli. 45. 7

XIII. In Moysen laudantur quæ cæteris palmam cippuerunt: laudantur quarum intuitu conditio eius excellens fuit, & fides & ob illa elegit eum Dominus inter omnes in lenitas.

13

Num. 12. 7

Num. 21. 7

XIV.

Fides ad Deum prima fuit sollicitudo, vt Dei bonorem strenue propugnaret, ac nefarios qui illum laederent minime toleraret. Vnde cum peccatum illud aduertit à populo contra Dominum suum commissum,

Exod. 32.
227.

missum, ipse gladium arripuit, & omnibus qui stabant à parte sua, præcepit ut suos quoque caperent, & omnes occiderent quotquot inessent Deo refractarios, nec patribus, matribus, amicis, fratribusque parcerent. Cum diuino iam satisfactum est honori, punitique eiusdem profanatores, etiam præferat monstretque mansuetudinem punitis, erga afflictos, procuraretque cibum fame deficientibus, licet educatur ille de nubibus, & potum sit arenibus, licet ab ipsis exuberet siliis, petrisque durissimis. Et in proprijs iniurijs perseverandis sit adeo mansuetus ac patiens, ut dum populus eme conatur lapidare sediciosus ad Dei tabernaculum recusat pro lapidantibus intercessurus, demde cernens non semel sed sepius Deum gladio armatum districto quo populum interficiat, illum amplexus sic orret: Domine, si seror tuus in illos defauit, en primum me sisto trucidandum, en ego, quem ante omnes gladius ire tue ferat.

Prodit in pulpitem Apostolus Paulus & ait: Hæc aduerte, Moyseque nota fidelitatem, quæ talis in eo commendatur, qualem in fidelissimo seruo conuenit inueniri; qui hoc primum fatigat, ut honorem Domini sui incolumem defendat, eiusque se feroc opponat irrisoribus qualem, obsecro, censere esse debuisset Christi fidelitatem, qui uerus seruus non erat Domino suo, sed uerus Patri suo naturali filius? Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo Dei tanquam famulus, &c. Christus uero tanquam filius in domo sua: qui filius futurus erat Patri suo fidelissimus, domum eius ingrediens, & aduertens quod Patris honorem pedibus protereret, & in facie illum contemnerent, hoc egit; sumpto flagello, templi cecidit profanatores, eoque uerberibus exturbauit, dicendo, Auferite ista hinc, & nolite facere domum Patris mei in domum negotiantium. Hoc incumbere faciendum iudicibus ac principibus, qui se filios Dei per gratiam esse gloriantur, attenduntque Deum ut patrem suum, de quibus postmodum.

§ 5. Inuenit in templo, &c. Magnum piculum, eius qui Deum in domo sua irritat, tendit laqueos in Masphat, & retia in Thabor, ipsi Samijs scelsissior.

Tract. 10.
in Ioann.

Pures rationes facti huius Domini nostri superaddunt SS. PP. Primam indicat D. Aug. quia Christus ad motum adeo insolitum agebatur: uidelicet, quia tacebat illum, uidere in

domo sua tantas committi contra Deum iniurias. Inuenit in Templo. Illa autem Zelum excitauit: Zelus Domus tue, Ane ergo mille erant in Hierusalem requiritæ redundabat illis, & longe grauiora specie erant ea, quæ in populo illo fiebant: homicidia, adulteria, latrocinia, prodiciones. Ut quid igitur tam indignè fert, quæ hic scelera committuntur? quia suprema sunt, & quæ maxime possunt illi displicere, quantum ad particularem circumstantiam. Hæc una uero dignitate honorabili maxima potest inferri ignominia, si in propria domo ab alio eam accipiat. Apud quaslibet nationes, propria cuiusque domus locus est asyli atque tutissimus. Qui timent, ne hic aut illic, aut alibi sibi sit inferenda calumnia hoc agit, in domum suam se recipit. Si eo contenderent maleuoli illum offensusi, hæc summa diceretur iniuria, & ut talis per legum sancita prohibetur: unde crimen est capitale hospitij lasso ut ais (a) Sermonem habuit admirabilem Dominus cum Propheta Zacharia. Dabo tibi rationem, ô Propheta mi, cur me subtraxerim, & in domum meam secesserim: quia iniuriam mihi non tolerandam irrogarunt. Si quidem & anima mea contracta est in eu: quia anima mea uniuersa in me. Pulcherrimus loquendi modus, ex eo sumptus, quod tibi aliquando contingit. Amicum habes; qui tibi fidem & amicitiam addixit: illi præstas beneficium, & ille tibi, nullus inter vos locus discernitur, ambo pariter ambulatis comeditis, recreatis, & aliquando pariter in eodem lecto dormitis. Porro post pusillum, intellegis, quod incipit à federe resiliire, uerbo suo non stare, quod petens maleque tibi respondeat, nec sincere tecum ambulet, non candido agat animo, rursusque cum hostibus conueniat: hoc autem agis, subducis te ab illo, secedis in domum tuam, atque, si quid ueluerit, in domo tua inueniet. Domine, quæ de causa, de eius te subtraxisti societate, cur in domum secessisti ab eo, cum quo per forum, per plateas, per campos, domique rursus uersa ans? quia iudicis amicitie mihi uolauit.

Deus cum primum amicitie foedera cum hoc suo populo sancit, domum non habebat Applicatam particularem, quamuis enim in illa foederis arca tuo similitudinis, porro hæc certum fixumque non habebat locum, unde nunc eo nunc illo transferebatur, cum illis per desertum gradietur, cum illis ledanem transiit, cum illis terram intravit promissionis: quando bella flagrabant ibi Deus in arca sua incedebat, quando se negotia offerrebant particularem, similiter faciebat. Factum cum populo

I. Circumstantia domus proprie sceleris aggrauat.

(a) Quæbrantibus de al-bergue.

Zach. 11.

II. Similitudo.

HI.

pulo illo Deus inierat amicitia, & populus cum Deo ut patet in illa cerimonia quam fecit Moyses, tot immolando, & maculando boues, asp. r. gendoque populum illum sanguine: qui idcirco dicitur sanguis factus. Atque en elapso paruo tempore, cognoscit Deus, amicitia facta ab illis assoluta, quod agat cum sui nominis inimicis demonibus scilicet, illos in idolis adorando: subducit se: *Anima mea contracta est, in domum suam secedit, templum erigit, ut sit illi domus & ait: In domo mea residet, si quid volueris, hic me conuenero.* Quis ergo credat, quod dum obpeccata, quae patabas, in domum meam secesserim: modo non tibi satis sunt illa, quibus extraxillam me p.ouocas, aut super & huc venias illa in ipsa domo mea commillurus?

Hæc maxima fuit contumelia, quæ diabolus Job, imo ipsi in Deum superbus irruit: quod efficeret modis omnibus, ut Job Dei domum ingrederetur, illique in faciem mille exprobraret iniurias. (a) Gloriabatur non modicum diabolus, ex eo quod totum sibi subiectum haberet mundum omnesque sibi famuli seruirent promptissimi: quærit ab illo die quodam Dominus, *Vnde venis.* Respondet. *Petambulam mundum, etenim meus est, & per illum liberarunt, sicut per domum meam obambulo.* *Circumui terram, & perambulauit eam.* Non omnes inquit Deus, adest mihi constantissimus amicus Job nomine, Amicus Domine? (a) mihi licentiam, & id est licentiam ut domum tuam intret, t. b. que in faciem non tolerandam obiciat, euomatque blasphemiam. Hoc summum est quod contra te fieri potest, ut nedum in mundo te prouocent homines, ubi tibi seruiunt omnes, sed etiam, ut ad illum accedant locum, in quem secessisti, te spectante, maiestatem tuam offensuri. *Id faciem, in tuo conspectu:* hæc prima & vltima est d. aboli sollicitudo, quæ se putat Deum gratius irritare. Quod in tempudis choseisque sis impudicus, iam hoc ipse possidet, quod sis in foro fraudulenti: hoc ad eum pertinet. Sua reputat omnia mundi loca. Hoc autem præ extorsis procurat, ut illi loco manum inieciat, ad quem Deus confugit, ibique illum persequatur: videtur enim dimoniis hunc conatum fuisse, ut Deum ex hoc mundo per hominum peccata, sceleraque eliminaret. Cernit, quod in domum suam refugiat, & hinc quoque illum studeat exurbato, huc te adducit, ut in conspectu eius peruersè te geras, plurimaque committas scelera.

IV. Diabolus Dei toto mundo etiam Templicis exturbare studeat.

Job. 1.7. Hieron. Bap. de Langue. Tom. III.

Hic est doloris ille sensus, ac Zelus, quo Deum vidit Ezechiel acriter conturbatum. Zelo feruet Dominus ardentissimo, iurans, quod tam peruersam sit gentem deleaturus. Domine, quæ de culpa? dicam tibi. Iam vides, quod ob mundi crimina non vulgaria, me huc in angulum istum subtraxerim. Scias igitur, quod etiam hic mihi molestiam faciant Iusque me persequantur iniquitatibus. Quis fieri potest hoc Domine? sustulit illum in spiritu (qui corpore erat in Babylonia) adducit in Hierusalem, & coram templo constituit, atque illi: *Fili hominis, putas ne vides tu, quid isti faciunt: abominaciones magnas, quas Domus Israel facit hic, ut præsentem recedam a sanctuario meo?* Vtinam peccata, quæ hic sunt conspiceres? quæ Domine? Perfode parietem, *vide abominaciones pessimas, quas isti faciunt hic.* Perforat, aperitque Propheta parietem, ingreditur, tantisque reperit serpentes, facertos, bufones, immunda reptilia, quosdam autem feruiores canis crinibus albescentes, & in Israel auctoritate potentiores, illis velut dijs adoleutes incensum, tanto inde ascendente fumo, ut illis ipsis oculis el fulcuret. Heu Domine mi, & quidem tanta in domo tuâ scelera? Progredere ulterius, Progreditur propheta, & in illorum offendit inultrudinem, mortem desentium Adonidis, Venetis olim amassit. His maora conspicias, si ad secretiora penetraris. Penetrat vates, & quosdam videt iuuenes, Dei sanctuarium deridentes, illique irruentes terga vertentes, nec non Deo terrorem inuententes. Credeatne Domine hæc in domo tua committi posse sacrilegia? Hoc, inquit Dominus, fero permolestè, hæc me commouent peccata gravissimè, *quas faciunt hic.* Hic mihi in faciem, me ut vulpem irrideant, quæ de loco fugiens in quo à diuersis molestat, ad suum reuertit antum, ubi tantus excitatur à venatoribus fumus, ut illa hinc exire vel muta cogatur. Numquid dolendum hoc tibi videtur, & quod contra illos durus egredi, vel inuitus egredi debeam?

Hoc quotidianum est. Totus mundus peccatis scæter & malitijs: Deus ad templum suum secedit: *Anima mea contracta est.* Videtur quod omnia deleruerit, & Deum homines toto mundo extortem eiecerint, qui diabolo cuncta dediderunt, quam apte dicere potuit, quod per suum velut per domum suam orambulant. *Circumui terram & perambulauit eam.* Fora publica, basilicas, emporia, theatra, prata, plateas; domus, sua esse hæc omnia gloriatur. Quid est in hoc

Execl. 8.6
V.
Ezechiel videt peccata Israel in domo Dei peccata.

VI.
Omnia peccata

hoc vniuersi sine peccatis, iniustitjs, factis, latrocijs, vlturis, periurjs, blasphemjs, adultterijs, impulsiuitijs? *Circumite per viam Hierusalem, clamat Hieremias, & vobis quid inueniatis, nisi vitium hic, & alibi decies multiplicata peccata?*

Ose. 4. 2. Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inuenerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Afferit vates Oseas: Contrahit se Deus in domum suam suoque se templo concludit. Quis fieri posse credit, vt in tam pusillum locum quem ille sibi elegit in refugium, accedat; vt illum exerceat? Huc strepunt lacerti, Ipsi lacerti colubri, bisso, es reptilia, contemptus, & ignominia. Tuisne sufficiunt hae fora murmurationibus? Non tuis hae basilicae frenoribus? Non tuis hae emporia fraudibus? Non tuis hae domus contractibus? Non tuis hae plateae profanationibus ac lenitatibus? Ad templum, quo se Deus subduxit, festinus properas, & ad vsque eius adyta illum ferax persequeris, ibique tumum vis illi de stramine paleisque adolete? Expedit Rex Assuerus insolentias Aman, quas in palatio suo, suaque paratibz praesentia, indicauit autem hoc in sui nominis non leuem fieri ignominiam, proinde ea de causa tantam hanc esse censuit proditorem, vt nulla dari posse iniquior.

Esther. 7. 8 In domo mea me praesente. Hae erat Dei querela per vatem Hieremiam exposita. Quid est, quod Hierem. 11 dilectus meus in domo mea fecit scelera multa?

15. Quod iniquus sis in sero, in plateis, in domo maledictionis, malum est, sed transeat, attamen estne possibile, quare Dominus, vt in domo mea me praesente tam grauer me exacerbes, explodas, irideas? Hoc est quod Dominum cogit manibus attingere flagellum.

16. Optime solidata fuit illa Dei per Oseam prophetam expostulatio. Attendite domus Israel, & domus Regis auscultate: quia vobis iudicium est. Filij domus Israel, eiusque nobiliores aures arripite. Sedote quod Dominus vos condemnauit, vt manibus vos tradat inimicorum. Hoc significat verbum illud Iudicium, ita vt interpretatur D. Hieron. Et ob quod, quzlo, crimen Domine? Quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Thabor. In Hebraeo vox illa, speculationi, est Masphat, & ita legunt aliqui. Quoniam laqueus facti estis in Masphat, & rete expansum super Thabor. Erant autem Masphat & Thabor duo praecelsi montes Deo consecrati: quia Masphat proximus erat Silo, vbi pluribus annis erectum mansit tabernaculum, & federis arca requieuit, ibique multo tempore habitauerat propheta Samuel nec non eodem in loco, cum

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

46. 18. IX. Peccata in Dei domo facta grauiora sunt.

Deus populo illi grauer esset infensus, illum Samuel congregauit: vt Deo per penitentiae opera reconciliaretur & in cuius protestationem hauserunt aquam fuderuntque coram Domino. Thabor ab initio mons habitus est sanctus. In eo magnus Sacerdos & Rex Melchisedech obuiauit Abraham regresso a caede Regum, quos clade percusserat vsque ad interuentionem. In eo celeberrimum obstitit illud vniuersi panisque sacrificium, tot mysterijs, factisque venerandum. Illic Dei populus in vnum conuenit, vt se se stare ducis & hostis, copijs opponeret, ibique sese ad pugnam parauit, sub insignis exercitus propheta Debbera, & Baruc. Ibi tres illi erant vni praecelsissimi, qui ascendebant eum Deo familiaris acturi, & qui & muera Sauli dederunt supremi prognostica principatus. Et absterge Deus huic per Hieremiam videtur tribuere praeter ceteris montibus praerogatiuam, dum ait: Sicut Thabor in montibus.

Proditores nefandissimi, vos esse condemnatos arbitramini: Iudicium vobis est: Quando quidem laqueos, & muscipulas exornatis in Masphat, retiaque vestra in Thabor extendatis. An vobis tot vestra non sufficerent montes, tot praeta, vestris laqueis, retibusque expandendis idonea, vbi vestra colitis idola, sacrificia immolatis, & frequentatis commellationes? In excelsis, sed ad sacros meos accurritis montes laqueos paraturus? Hoc Deus fert egerime. Quod laqueos tuos alteri pares decipienda, ibi in tripudijs, & chorcis: & tu retia laxas, quibus paupericulum inuoluas, eique facultates adimantur in basilicis & emporijs: quod oculos tuos dilates instar retis, quo mulierem concludas, videas, & tuam illaqueas in fenestris, & recreationibus animam: porro in loco sacro laquei, retia, decipulae? Hic retia: hic contractus? hic confederationes? hic confabulationes? hic detractiones? Haecne Deus coram se inulta patitur?

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

Dauidem attende hae dicentem: Leua manus tuas in superbia eorum in finem. Domine de illis tale supplicium sune, quo cunctos ad nihilum redigas. Ictu percute adeo vehementi, vt penitus constringantur. Hoc indicat: Leua manus tuas. Quando nisi contendis percutere vehementiori, manum attollis, & tanto altius, quanto iectus futurus est vehementior. Nec satis est Dauidi petere vt vnam eleuet manum, sed ambas. Ambabus percute manibus, vt in aeternum peccant, hoc est in finem ita legit Felix: Exalta per se

effuses inas ad vinas in aeternum. Et contra quem? contra superbos, temerarios, audaces. In superbia eorum. Et quoniam sunt illi qui te spectant, tibi in faciem scelera ausi sunt patrare grauiora. Quanta malignatus est inimicus in sancto, & gloriati sunt qui oderunt te in medio solemnitatis tuae? Hec Domine, qualia in templo sancto tuo crimina? Quanta malignatus est. Et. Emphaticum huius verbi perpende: Malignatus est. q. d. Quales machinas latant ac diaboli moliri sunt in templo tuo, q. ibus nec ipse posset diabolus de specu infernali contexere indigniores. An grauiotes esse contra Deum omnes possent diaboli machinæ, quam abuti ipsa Dei domo, & misericordijs, quas in ea conseruat in maiorem eius offensionem? Et velle numquid acerbiores possunt esse machinationes, quam vt ipso Dei templo, eiusque festis ac solemnitatibus aquatamini, vt vestras contra illum concludatis, & executioni mandatis iniquitates: quia locum ibi vestris in adibus non habuistis? quor conueniunt huc, vt tua hic consilia conferant & conspirationes, quas ibi haudquaquam perficere poterunt, vbi illos vel mantis, vel forctus, vel seruorum impedium presentia, nec non vt altero die diximus, Deum eiusque domum pallium suis capiunt sacrilegi nequitijs, regumque proditiombus.

XI. Templi à multis vt pallium capitur peccatoru

¶ 17. Appendit in statera iudicij Heremias propheta

XII. Lamia & Struthio. Lamia natus dissimilis In c. 4. Thren. Apud Ca. Iepinum verbo Lamia. Liber 27. Mor. c. 15. Et l. 35. c. 32. L. 8. Etymolog. c. ult. ad fin. Job 39. 15.

lut sub eius vmbraculo ac protectione, luce illius calefiunt, fouentur, viuificantur, & tandem pulli in lucem excluduntur. O te crudelem (inquit Deus) non enim pullis tuis fuisti vt lamia, misericors, sed vt struthio, ferocissimus.

Quosdam video sceleratos, vt lamias, qui peccatore si o peccatum concipiunt, illudque forment ac componunt, & illi ipsi veritatis testes qui illud parant & sustentant: ille qui suis in vultibus ibi versatur, ipse illas efformat, & opibus compatiuit, velut lacte sustentat. Ille qui in mundis & tentis suis, expunit decipulas, textitque fraudes, quibus pauper culum irretit. Ille qui cum suis duelli consiliarijs agit de fumerda vindicta, fouetque illam, ac familiae suae dispendio enutrit, ille qui per tertiam personam, ac muera innocenti enutrit oculo simplicitatem, mali sunt hi omnes, sed lamia conferendi: nam concipiunt, fouent, parant filios sucque lacte conseruant. Alios noto peccatores struthioni comparandos: illi namque suas in cogitatu concipiunt iniquitates, illaque suis formant visceribus: verum cum commoditatem non habeant, qua illas perficiant, & opere implcant, felis tibi sumunt vmbraculum. Sol Deus est, eius templum, mysteria, festa, pallium quo operitur. O Anima inimica (loquitur Deus) lamia nequior tu namque tuo concipis peccatore nequitas, in ipso vana tua effugis delideria, & impudicas foves intentiones: quia veto modum non inuenis, quo illas in mundo opere perficias, solis tibi pallium assumis, scilicet templum, in quo diuina lux est ac resulget, & calor conseruit celestis: hic talem videre peccatoris: quia domi tuae minimè potuisti, hic loqui conaris illi, cui alio loco loquendi tempus non habuisti: hic inhonestu vigent contractus: hic visus impudici, signa nuntique scandalesi, quas peiores dederis mihi machinationes, quam ipsi Deo, cum ipsis suis solemnitatibus, sacraque domo bellum inferre crudelissimum? *Quanta malignatus est?*

XIII. Peccatores qui Lamias compatiuntur.

XIV. Qui vero struthioni

D. Ambros. Exponens quo conscendete possit machinatio quaedam, vt dicatur esse maligna in summo gradu, illam perpendit Iudae proditoris verbis illis regij propheta: *Si inimicus meus maledixisset mihi, &c. Tu vero homo vnanimus &c.* Septemam attende Iudae proditiorem: quae ex eo quod Christus illum statueris, & elegerit, vt sibi faceret amicum, secumque per charitatem vniuer, dum illum ad suam admitteret societatem, mensaque conuinam, osculum praeberet munificenti;

D. Ambros. Liber 7. Offic. c. 16. quod est ad fin. Tom. 1. Ps. 54. 14. XV. Iudae societatem, mensaque conuinam, osculum praeberet munificenti;

pacis; inde grauissima malignatus est, ex ipsa medicina venenum hausit, vt illum potestati traderet inimicoru, qui illum crucifixerunt. Audiamus D. Amb. verba. *In ipso proditore Dominus hoc grauissimum inuenit, quo eius condemnaret perfidiam, quod gratia vicem non presertauerit, & conuicti amici venenum malitia misuerit.* Ex eo venenum effluit in quo Dominus illi parauerat antidotum. Vah quam maligna prauaque cogitatio! & quam peruersa erit illa tua, qui de ipso templo, sacrisque xdis, quas tibi Deus tribuit, ac de eius solemnitatibus & festis ea mente instituit, vt te illi per amicitiam & charitatem vires, tibi prauales, vt tuas impleas traditiones; & ipsa medicina venenum miltces iniquitatis.

VII. Templi violatio summum est scelus

Hoc David accurate respexit. O Domine, *quanta malignatus est inimicus in sancto? quot requiritas, quot piacula? Hic ad suas confluunt conspirationes, quas domi suae non fas erat exequi: hic signa nutuque tuos tuto perficiunt, hic visus sunt inbonesti, hic ritus, hic confabulationes: & quo xgrius fert, hoc est: quod Gloria tu sunt in medio solemnitatis tuae. In festis celebrantibus Ecclesiam in palatium vertunt, & hic triputia, & hic vauitates, & hic quidem accurrunt vt videant, alia vt videantur. Spectatum veniunt, veniunt spectentur vt ipsae. In medio solemnitatis tuae. In Hebraeo scribitur. In medio templi, in quo agitur solemnitas. Non enim sufficit illis quod totum polluerint mundum, sed insuper digniores domus tuae dies commaculant, dum huc veniunt, te si blasphemari: quis hoc non indignè ferat? An haec multa transibis? *Leua manus tuas.* Apprehende Domine manibus flagellum, talem indecentiam, talemque saepe castiga insolentiam. Sic nunc agit contra sacrilegos templi profanatores. Duo Dominus in terra quasi propria possidebat templum & sacrificia in eo dedicata: his duobus illum impugnant estq; adeo nefaria eorum malignitas, vt sub nomine sacrificiorum vsuras & auaritia suae palluent inuentiua, templum verò in stabulum omnium bouumque commutent. O traditores: seruetur in illos Dei flagellum. Tu considera, num illud agis: examina te ipsum, an ex numero sis eorum, quos David fugillar impudentissimos. Quid retum agis in Ecclesijs: quas prodiciones, quas lascitias in eis non malignaris? Caue tibi, flagellum Deus arripet.*

§ 6. Singulari modo Deus est in Templo: quia singulari modo in eo operatur.

Hinc liquidò patet, quam strictè teneamus templa reuereri vt loca sancta & particularia, ad quae Deus se subtrahit, & secessit. Non parua continet mysteria visio illa Patriarchae Iacob, quam habuit in loco illo, vbi nondum erectum erat templum, nec erectum fuit centenos post annos, attamen illum Deus ad hoc designauit. Proficisciebatur piissimus adulescens in Mesopotamiam, oppressit illum inexpectata nox in prato deserto, voluitque requiescere, & paululum obdormire. Intemptè noctis silentio videt aperiri caelum, apparuitque illi mirabilis illa scala, quae caelum terae connectebat, & qua patebat transitus de terra in caelum: hic legiones vidit Angelorum ascendentium, & descendentium Deum in summitate iunxerunt omnia illi secura turataque promittentem. Expergescit Iacob attonitus, & si pra modum expauescens in tres has erumpit voces: prima est: *Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.* Secunda; *O, quam terribilis est locus iste!* Tertia: *Non est hic aliud nisi domus Dei & porta caeli.* Mirabiles omnino sunt haec sententiae, & illas expedire intelligere, licet aliàs de illis aliquid dixerimus.

Prima: *Verè Dominus est in loco isto.* Quid ais Iacob, quid Patriarcha loqueris? qui locus est, vbi Dominus non sit? *Caelum & terram ego impleo,* per Hieremiam asseruerat. Et David protestatur, quod nunquam ire posset, vbi Deum non inueniret. *Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? si ascendero in caelum tu illic es, &c.* Quid plura, veridica est Theologiae definitio, quam Theologiae princeps dat D. Thomas, non solum per scripturas, sed etiam per euidentes probans rationes: quod Deus sit in omni loco per essentiam, praesentiam & potentiam: *Nullus est locus in quo non sit Deus,* asserit D. Aug. Verum est, fateatur D. Thom. & nihilominus sic Deus triest, quod Deus singulariter sit in duobus locis, plerumque superius in caelo empyreo, & hic inferius in doibique templo. Quia dicitur Deus in illis esse rebus per illud quod in eis operatur. In omnibus rebus operatur Deus, licet non sit, nisi dando illis esse quod habent, aut illud conseruando, quocirca necessarium est, vt in cunctis illis sit: quia impossibile est, quod aliquid sit, aut esse habeat, nisi Deus illud sustentet & conseruet.

18. D. Visio Iacob de scala expeditur. Gen. 28. 16. Hec. 23. 24. Ps. 138. 7. D. Aug. II. Sed singulari modo in templo

Posto

Porro noceris quod in duobus locis operetur illa quæ sibi sunt maxime propria, in cælo empyreo opera gloriæ, & in templo opera gratiæ, & ea de causa dicitur singulariter, & particulari veritate esse in illis: quocirca verè occidit S. Prophetâ Rex. *Domus in templo sancto suo; Domino in cælo sedes eius.*

7/10.5.

IV. Similitudo.

V. Deus Mens est.

7/8.11.

VI.

In cælo opera

producit

gloriæ, in

templo

gratiæ.

1. Pet. 1. 4.

1. Joann. 5. 2.

1. Jo. 3. 21.

VII.

Quæ o-

pera gra-

tiæ Deus

in templo

efficiat.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

1. Jo. 1. 9.

stutiam, ut in ea Deus opera sibi propria efficiat gratiam, dona, misericordiam. Hoc probè calligat sapientissimus Salomon, quâdo adificato templo in eodem loco, ubi Jacob obdormierat, & de quo loquitur, illum Deo consecrans, expendens beneficium sibi præstans sic orat: *Ergone putandum est, quod vere Deus habitet super terram? Si enim cælum cæli colorum te capere non possunt, quanto magis Domus hæc, quam adificavi? Ecce De qua dixisti. Erit nomen meum ibi, ut exaudias orationem, quam orati in loco isto ad te feruas immi.* Quid ais Salomon? *Ergone putandum est, quod vere Deus habitet super terram?* Meo quidem iudicio sensus hic mihi videtur ad eum plausus, ut potius contrarium esse dixerim insipientiam. Quis cogitare potest, in quo Deus verè non habitet, si per terram? Ille, qui rationis adeo est expertus, ut illi qui dicebant: *Nescia non considerat, & circa cardines cæli perambulabit.* Congruè loquitur non enim interrogat, quis cogitare potest, quod Deus in terra sit, iam enim familiariter notum est, quod ubilibet sit Deus, sed quod habitet super terram, hoc est, quod in terra licet eligat sibi ad habitandum singularem, qui suus esse dicitur, habitaculum suum, qui locus sit operum suorum, productor, donorumque effectus singularium, ad quem ex industria secedit.

3. Reg. 8. 27.

VIII. Hoc Salomon clare intellexit.

Job. 22. 14.

IX. Anima præcipue in capite operatur.

Anima tota est in qualibet parte corporis, attamen locum suæ habitations singulari habet in capite: eo quod ibi opera sua producat eminentiora. Porro in reliquis corporis partibus ad sustinendam sensumque operatur, at in capite omnia quæ sibi sunt propria: vitam, auditum, visum, loquelam, olfactum, gustum, intellectum, meditationem, contemplationem, videturque tota in capite esse constituta. Quæ de causa templum dicitur non solum locus, ubi Deus est, sed eius habitatio: hic enim singularis Dei viget assistentia, & residentia, ut opera faciat principaliora, quæ in hoc mundo petantur: hic vitam, salutem, peccatorum remissionem, misericordiam, gratiamque concedit: hic tuos collocauit oculos, hic ait, ut preces audiat vota que supplicantium. Hoc est, quod Salomon addit, referens quod Deus apud dixerat: *Erit nomen meum ibi, ut exaudias orationem, quam orati in loco isto ad te feruas immi.* Ubicumque volueris rogare potes Deum, attamen hic est singulariter, ut tuas exaudiat orationes, illasque in tuam expediat utilitatem. In quocumque loco Rex prospicere potest, transire & in itinere, verum in particulari provisione, & beneficia largitur in eo loco, quem ad hoc singulariter deputavit. Et si tunc dicere licet de domo Dei, quod locus esset, in quo Deus habitaret:

Verè Dominus est in loco isto. Quanto magis unice, cum per mysterium SS. Sacramenti est hic adeo particulariter: hic enim verè & realiter eius relidet diuina persona, eius humanitas, eius corpus, eius anima, eius sanguis, eius gloria quodam singulari modo: quia quantum ad veritatem assistentiam, non verius est eius persona in celo ad dextram Patris, quam sit hic infernè sub speciebus Sacramentalibus, perfectè plèneque suam explens promissionem. Ecce ego vobiscum sum. Unde pleno ore tibi licet exclamare. Verè Dominus est in loco isto.

Mnt. 28. 19.

§. 7. Est templum locus omni reuerentia dignus, est & terribilis ob Angelorum presentiam.

¶ 20

Secundo Iacob exclamauit. & ait: O quam terribilis est locus iste. Terribil s. id est fortis, formidabilis, omnique cultu honorabilis.

¶ 1.

Ita de Deo David asserit. Tu terribilis es, & quis resistet tibi. Locus fortis, & omni reuerentia dignus est hic, ait Iacob, ob Angelorum legiones, quas vidit: etenim sunt Angeli milites, & dei exercitus potentissimi; sunt hi qui templum inhabitant; quia, teste D. Chryso., redundant Angelicis templis legionibus. Diuina Deus verba protulit ore vatis sui Zacharie: Circumdabo domum meam ex his qui militant mihi, euntes & reuerentes, & non transibit super eos ultra exactor: quia nunc vidi oculis meis. In hebreo habetur. Castra posui domui meae. Manifestum est inquit D. Hieron. Quod exercitus Dei, sunt Angeli. Illos statim, inquit Dominus, domus mea propugnatores, quid hoc Domine, an cuiuslibet domus cuius non sufficit: Sunt illi tui milites tanta fortitudine robusti, ut eorum unus sub vnius noctis tempore centum octoginta quinque millia militum de exercitu Semacherib regis, impiissimi trucidare valuerit, & hoc tanta quidem facilitate, quasi rerum nihil effecisset: non enim fatigatus fuit, non sudauit, non illi necesse fuit interulam mutare, nec in lecto recumbere: hæc enim est Angeli virtus, hæc fortitudo. Hoc concesso, cur eorum integros collocas exercitus?

¶ 2.

Primò respondet Deus, quia domus mea est, meumque palatium: Iustum est, inquit D. Cyrill Alex. Vbi Rex est, ut sit etiam Curia: hæc quippe de causa præcepit Deus Moysi, quando sibi in habitaculum arcam illam assumpsit prodigiosam, ut circumquaque cortinas expanderet, in quibus plures depingerentur Seraphini, quo si-

¶ II. Vbi Dominus ibi sunt Angeli.

gnificaret, quod ubi suum erigit Deus tribunal sedemque figit, certo sciamus, ibi eorum adesse millia millium: Primò: ad diuinam eius auctoritatem; secundò: in bonum & defensionem populi. Euntes & reuerentes. Conuenit hoc cum eo, quod vidit Iacob, quod ascendente & descendente. Non conuolant, ait D. Chrysol., apes auditis ad alueate ut mel conficiant, quam ipsi Angeli, ut illud in anima tua conficiant. Omne apum hoc est exercitum: ire & redire: egrediuntur, & euolant sollicitè ad campos floribus vernantes, ad rosarium succo abundantem, ad amaracum rote diffusentem, hunc colligunt, & ad alueate reuolant exoneratæ: quarum nullum est aliud exercitum, quam euolare & reuolare, ut mel conferant fatuque replent alueate. Eo planè modo celestis illar apicula; hoc omne eorum est exercitum, ut ad celestem conuolent campum roteque colligant ex Deo Domino nostro, cuiusque sanctis, ut illum huc adducant. Eo conuolant tuas offerentes orationes, tuos gemitus, elemosynas & ieiunia sicut vidit D. Iohannes in Apoca ypsi Angelum, ascendentem, & sanctorum preces coram diuina Maiestæ præsentantem. Deinde ad nos referunt peccatorum indulgentiam, gratiam, patientiam, consolationem, inspirationes. Euntes & reuerentes. Utinam illos videres. Ego, testatur Zacharias, nunc, nunc, ipsos confiteor. Nunc vidi oculis meis. Non miremur, quod Deus hoc suo ostendit prophetæ, cum & alijs pluribus sanctis hoc ostendit, qui sæpe sunt Angelorum confecti recreati.

III. Egredies & reuertentes ut apes ex alueati.

Apo. 8. 7.

De S. Chrysolomo refert D. Nilus discipulus Epist. ad eius, quod Deus hoc illi sæpe beneficium præstiterit, ut oculos eius aperiret, ac visibiliter totum intueretur templum Angelorum multi iudice repletum; præsertim dum missæ sacrificium celebraret illos vidit circum circa altare, vestibus sordidius candidioribus resurgentes, summâ reuerentia pronos, qui Deum colebant, adorabant, & diu pro hominibus deprecabantur. Dominus pro natali humana precantur, dicentes: Pro his rogationibus, quos tu prior decessisti, ut animam tuam daret. Pro his supplices preces fundimus, pro quibus 1. ad Cor. ipse sanguinem sudasti. Pro his deprecamur pro qui. 1. Cor. 11. bus corpus hoc hostiam obtulisti. Et ita declarat ipse 1. ad Cor. D. Chrysolomus. De quo sumpsit D. Thom. Id. 1. Cor. 2. quod D. Paulus mulieribus in unxit, ut in tem. 1. Cor. 11. plo magnâ consistenter reuerentiâ, reclusisque capitibus. Propter Angelos. Quia communiter asserit D. Thom. adfunt in templis Angeli, & maiori certitudine & frequentia, quando diuina mylta

mysteria, officiaque celebrantur. Ex illis expo-
nit D. Chrylost. id quod dicere volumus, quan-
do in missa sacerdos dicit, i omniatib; Angelis,
Dominionibus, Petelitatibus, Virutibus, & Se-
raphinis, adiangens: *Cum quibus & nostras vo-
ces, ut admittat subnos deprecamur supplet confes-
sione dicentes: Sanctus, Sanctus, Dominus
Deus Sabaoth, pleni sunt caeli & terra gloria tua.*
Hic ille cantus est celestium spirituum, quem
ab ijs cantari intellexit Ilias. Et supponit Ecce-
lesia, quod tempore facta istiusmodi missa, illic ali-
tatur, hoc idem cantantes. precatur autem, &

Isa. 63. V.
Angelorum
praesentia
deuotionem
excitat.
D. CHRYS.
He. 12. 7.
1. ad Cor.
Tom. 4.

rogat, ut nobis hanc concedat gratiam, ut noster
cantus eorum cantui coniungatur, & ut pariter
eorum & nostrae voces alacritate. *Cum quibus &
nostras voces &c.* Licet audire D. Chrylostomum
nos admonentem. *Cogita quosnam gregales, &
canendi socios habens. Sufficit tibi ad animi atten-
tionem accendendam, cum perpendis te corpore cir-
cumscriptum, & carnis implicatum, ut eum incorpo-
retis virtutibus communi omnium Dominum conce-
lebres, affectum esse.*

Ps. 137. 2.
Inde declarat D. Thomas illud psalms in quo
David modum quo Deum oremus nobis exponit:
In conspectu Angelorum psallam tibi. Quid am-
plius dici potest de ijs qui laudes in Ecclesia de-
cantant & legunt tot Angelis plena, sicut quo-
tidie confitemur, dum dicimus. *Vista, que sumus
Domine, habitationem istam, & omnes insidias ini-
mici &c. Angeli tui sancti habitent in ea.* Cum sit
habitationis tuae domus, certum est, Domine,
illuc adesse de populo tuo vigilantes, qui continue in
ea commorentur. Hinc, assertore D. Chrysolomo,
ad i. Reg. 9, q. 4 continentia conueniat te esse
in Ecclesia. D. Paulus praecepit ut magna reuer-
entia aditas, manusque oratione attolleret. *Uolo
uiros stare in animo loco lesantes puras manus.* Ut
te doceat, quam sublimes habere debeas cogita-
tiones, longius erectas a terra, quam excitatum
animum & in Deum conuersum. Ipse te moneat

Timot. 2.
D. CHRYS.
Tom. 4.

Chrylost. *Propter hoc tempore honesti sacrificij sta-
re iubemur, ut cogitationes humi repentes erigamus,
ut languore quem ex huius vita negotijs contraxi-
mus, excusso, rectum coram Domino animum nostrum
excitare possimus, neque enim cum cursoribus loqui-
mur, sed interiorum cogitationum vires temptationibus
Beati qui profertur exsuscitare his verbis iubet. Ut notat
sermone. D. Ambros. Vtinam hoc Deus nobis praeslet be-
neficium, ut oculos nostros aperiret, sicut factum
est Giezi discipulo Elisei, metu nimio trementi
ob hostium aduentum, quos praesentes intueba-
tur. Domine rogat Eliseus, *aperi oculos huius ut**

*videat, populorum multitudinem, quos missi
mei defensores. Et aperuit Dominus oculos pueri,
& vidit, & ecce montes plures equorum & equitum
ignotam in circuitu Elisei: prout autem exercitus
Angelorum. Si Deus in his oculos aperiret, proli-
qualem timorem, qualem reuerentiam, qualem
fiduciam, quantum Dei misericordiam cognos-
ceremus? holtquam D. Chrylost. hoc vidit, num-
quam ab hoc reuertendo cessauit. Apprimere vero
ponderat illud quod in missa tibi sacerdos dicit
Sursam corda, cui respondes: *Habemus ad Domi-
num.* O te tradite reman ille: quantum effuisti
mendacium! Respondes: *Habemus ad Dominum,
& illa ipsa horum mentium inueniunt. Tu qui cor ha-
bes in pecunijs, & tu tuus in voluptatibus, & tu
tuus in praesentibus, quas superba fiducia in te
dignitatum ambitio: & nullibi nisi solum tuum ha-
bes cor, quam ibi, ubi corpus tuum est. Vtinam
annotares, quae hic petuntur. Papa i mensa my-
sterij inacta est, & Agnus Despro te immolatus
cerdos pro te anguit, ignis spiritalis ex sacra men-
sa resiliit. Seraphim adsunt, sex alis faciem tegentia,
omnes incorporea virtutes pro te eum sacerdote in-
tercedant, & tu non erubescis, reuerentia, confundi-
ris? Aperi oculos, & cum illos iam oculis i cu-
cernas corporis, spiritualibus illos intueri. Quan-
do rei alius te praesentia inopia, huc accurre, An-
gelos deprecare, ut videant & veniant tibi in
commo dum; Deo tuas offerant orationes, tuos
dolores, tuas angustias.**

Ex consideratione praesentiae Angelorum in VI.
templo, hortatur nos D. Ambros. quanta de-
beamus in templo esse reuerentia, mentis deuo-
tione, morum compositione, quam anxie caue-
re, nequid in eo mali, & diuinae offensum
Majestati committamus. Nemo contradicit, in-
quit, quoniam efficax in primis sit incertum ad quem-
piam cohibendum, nequid turpe, ne quid agar
inonestum, si sciat, quod a vicinis suis attente
conspiciatur. Si iam videret, quod illum iudices
attenderent, qui eum pollunt condemnare.
Quid deinde foret, si consideraret quod ipse Rex
suos in eum defigeret oculos? Si igitur te coer-
cet videte quod te alij conspiciant, homines
mortales, & terreni Principes, quid ageres,
si constitutus in templo perpenderes, quod plu-
res celestium Principum te spectent, & ipse
Christus Iesus Rex caeli terraque Dominus luos
in te continuo reflectat oculos. *Quanto te magis, si
quis alleuet oculos mentis & consideret plures esse
Angelorum Ecclesias, quibus Angeli praesunt, eum &
concepto potest reuocare peccato? Non reuerentius esse
Auge.*

D. C. 118.
Tom. 4.
VI.
Angelorum
in templo
reuerentia
mentis deuotione
morum compositione
quam anxie caue-
re
nequid in eo mali
& diuinae offensum
Majestati committamus
Nemo contradicit
inquit
quoniam efficax
in primis sit incertum
ad quempiam
cohibendum
nequid turpe
ne quid agar
inonestum
si sciat
quod a vicinis
suis attente
conspiciatur
Si iam videret
quod illum iudices
attenderent
qui eum pollunt
condemnare
Quid deinde foret
si consideraret
quod ipse Rex
suos in eum
defigeret oculos
Si igitur te
coercet videte
quod te alij
conspiciant
homines
mortales
& terreni
Principes
quid ageres
si constitutus
in templo
perpenderes
quod plu-
res celestium
Principum
te spectent
& ipse
Christus Iesus
Rex caeli
terraque
Dominus luos
in te continuo
reflectat oculos
Quanto te magis
si quis alleuet
oculos mentis
& consideret
plures esse
Angelorum
Ecclesias
quibus Angeli
praesunt
eum &
concepto potest
reuocare peccato
Non reuerentius
esse
Auge

174
 Angelorum presentiam si presentes esse crederet Non
 metueret ne dicam facere, sed loqui, aut etiam cogi-
 tare, quod primum est, si tibi divina scriptura iustifi-
 cat, quia Deus cogitationum arbiter, secretorum re-
 sistu est verax, sicut ipse ait: Effate mibi testes, &
 ego testis, dicit Dominus Deus, & puer meus quem
 elegi. Haec S. Doct. oratione plane admirabili
 materiam profequitur, tandemque concludit: sit
 ita, & concedamus, quod te nec videant angeli,
 nec Christi, vel si te viderent tecum commue-
 rent, ex eo quod te Christus diligat, & tuas eius
 Angeli exultent infirmitates adverte, monet,
 quod te videat diabolus, qui te eo adduxit, ut in
 templo temerarius agere praesumeres quod extra
 illud agere veredatentis, cuius ea tota est so-
 licitudo, hoc feruens eius delectum ut te per-
 dat, habeat vnde te coram Deo aduersarius
 accuset, & quam primum in peccatum te praeci-
 pitum egit, conuict te coram diuino tribunali
 vociferatur, petatque de tali impudentia vindictam
 & actus tanti peccati supplicium vegeat, praeter-
 itum autem in hora mortis. Sed acquiesce tibi,
 (loquitur D. Ambrosius) quod Iesus te noluit videre, no-
 lit renuere, qui nolit accusare: noluit videre Ange-
 li, sed vidit diabolus, qui tecum introiit, mo-
 dus te introduxit, videns inuisibilem, qui te circum-
 dederunt, ne videres Angelos Dei. Vidit Belial, vidit
 I. qui te impulerunt, nequis renouaret, ne quis te
 meret, noluit putare quod collatum tibi praesert silantij,
 qui voluit tecum supplicij habere consortium: studeat
 plures similes sus videre: & in eo habet gloriam,
 quod plures perditos fecerit. Ipse est inuenit, ipse
 accusator: ipse in Iudam introiit, ipse eum ad per-
 ditionem impulit, ipse misit ad laqueum. Diuina mi-
 sericordia praeclearis fecit: conceptibus, quorum
 vniuersus est, de indefessa cura, qua nostram diabo-
 lus procurat damnationem: quia ut nostrae saluti
 inuidus, rabida studet, ut diligentia in ruinam
 impellere, utque in perditionem cadamus sem-
 piternam: in quam prior ipse corruit: est enim
 velut perdis inclusa transmissis, qua studeat ut a-
 lia adhuc libere in laqueos incidant capiendae: de
 quibus in nostris egimus Tractatibus.
 Alter ut sciamus quod eosdem labore, quo stu-
 det diabolus, ut Deum offendamus, eius nobis
 obijciendo bonitatem ac misericordiam, accusat
 dum nos certat in peccatum lapsos, ut reos co-
 ram Supremo iudice compellet instetque quam
 potest acerrem pro tali proterita supplicium, ex-
 postulans: de quibus firmiter prolixo dilectum
 in nostris Tractatibus: Considera tentio: quo cul-
 tu, compositione, ac deuotione, conueniat te in
 templo consistere, peipende quod coram Angelis

audes, & in conspectu Christi Iesu saluatoris
 tolli. Quocirca morum incompositio, qua ex-
 tra templum vix vilius habetur momenti, in
 Ecclesia vt magno opere grauis esse censetur, eo
 scilicet motu quo dixit D. Bernardus Eugenio,
 tertio Pontifici scribens. Inter faculares nuga nuga
 sunt, in ore sacerdotu blasphemica.

§. 8. Templum propriè Domus esse dicitur, in
 qua habitat Deus, & domus orationis: Illa licet
 in omni posui loco exerceri.

Tandem sic ait Jacob: Vere non est hic aliud
 nisi Domus Dei, & porta caeli. Notes hic
 velim integram sententiam Christi definitiuae.
 Domus Dei & porta caeli. Vt amentes explodantur
 haeretici, dicentes, quod Deus domum ha-
 bere non debeat sibi propriam, quandoquidem
 totus mundus Domus illius sit. Nescis horrendum,
 quod praeterquam quod sit mendacium, est insul-
 per blasphemia beneficio quod nobis in illo Deus
 tribuit, in gratissima. Conueniunt omnes, quod
 tota Hispania ad Dominum nostrum pertinet
 Regem, eiusque ipse supremum habeat Domi-
 num: verumtamen non ideo non habet ille pala-
 tium domumque sibi singularem, qua particu-
 lariter residet, quiescit, negotia disponit, beneficia
 largitur, cogaque concilium. Hoc nobis Deus
 concedit beneficium, quod illi non sufficiat,
 mundum habere vsuum, sed etiam inter nos
 hominum velit erigere & eligere particularem, vt
 singulariter in ea, & modo prout in ineffabili re-
 sident, beneficia donaque conferat, suos habeat
 seruos ac ministros, eiusque negotia pertracten-
 tur. Cum mercatores suis contractibus locum
 habeant designatum in basilicis seu ianmedijs:
 regni negotijs deputati in Palatio deputati,
 studiosi ad discendum in scholis ac gymnasijs:
 officiales ad sua particularia ministeria in con-
 stitutum: quibus quomodo & ipsi sapientia primarij
 iudicantur expedire, vt locus particularis, n. ere-
 tricibus, lupisque deputatur: an non habeat
 sibi Deus locum, quo vobiscum de suis agat ne-
 gotijs? Vbi nam vis illa tractentur? In ianmedio?
 In foro? In basilica? In plateis? In claustris?
 An esse possimus sine Deo? an fieri potest vt
 cum Deo non agamus, ad Deum non recurramus?
 An parum sunt momenti, quae cum illo sunt fre-
 quenter peragenda? quid ergo o iniani haeretici:
 haec sola, vultis, vt locum non habeant singula-
 rem illis tractandis deputatum? Hanc nobis Do-
 minus fecit misericordiam, quod habitare nobis
 cum

I. sai. 43
 VII.
 Saltē
 quod
 te vi-
 deat
 diabo-
 lus
 tuus
 aduer-
 sarius.
 D. AM.

167
 4.
 Deus Do-
 mum sibi
 habet
 particula-
 rem, vt
 Rex pala-
 tium.
 II.
 Probat
 aliorum
 exemplis.

eam dignatus sit, vicinus esse nosfer, & ostendere, quod tantus sit tamque verus ac fidelis vicinus, vt velit domum suam habere nostram quam proximam, quatenus in qualibet necessitate agere eum illo possimus, vel dum aiquid à diuina sua volumus obtinere Maiestate, eius sciamus habitaculum, & hoc est ipsum templum & in particulari in noua nunc lege, illudque domum quod Dauid tantopere celebrabat, à Deo conferendum in aduentu Saluatoris in mundum ex declaratione ac communi suffragio omnium SS. Doctorum Hebræorum ac Latinorum: Verum: nomen prope timentes eum salutare, ipsius, vt inhabitet gloria in terra vobis: salutare Dei. Clauum est quod ipsum significet Christum Dominum nostrum: Salutare tuum expectabo Domine, clamat Iacob morti vicinus: feruens suum declarans illum videnti desiderium: Viderunt oculi mei salutare tuum. At pijissimus Symeon præ nimio gaudio, quod illum vidisset, expirans. Hoc Salutare circa suos relidebit: Prope timentes eum salutare ipsius. Et per hoc terra nostra gloria & honore repletur.

III. Salutare Dei Christi in mundum ex declaratione ac communi suffragio omnium SS. Doctorum Hebræorum ac Latinorum: Verum: nomen prope timentes eum salutare, ipsius, vt inhabitet gloria in terra vobis: salutare Dei. Clauum est quod ipsum significet Christum Dominum nostrum: Salutare tuum expectabo Domine, clamat Iacob morti vicinus: feruens suum declarans illum videnti desiderium: Viderunt oculi mei salutare tuum.

Gen. 49. 18. Luc. 2. 30. At pijissimus Symeon præ nimio gaudio, quod illum vidisset, expirans. Hoc Salutare circa suos relidebit: Prope timentes eum salutare ipsius. Et per hoc terra nostra gloria & honore repletur.

Populus ille antiquus non nisi vmbra, non nisi figuram agnoscerebat: Omnia in figuris contingebant illi, vnde se Deus illis ostendit in vmbra & figura fœderis arca, ac propitiatorij: ex illo sua reddebat responsa, ex illo fauores tales tribuebat quibus tantum sibi populus conciliauerat honorem, vt dicere Moyli licuerit: Non est alia natio tam grandis, que habeat Deum appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus nosfer. Nobis autem occiderunt vmbra: ac figuræ: nouaque orta est veritas ac gratia: Gratia & veritas Iesum Christum facta est. Idcirco non per figuram, non per vmbra, sed in veritate suam inter nos collocat habitaculum, prope nos salutare Dei, scilicet Redemptor nosfer, quo tantopere honoramus, vt felices nos censere possint omnes mundi nationes.

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Populus ille antiquus non nisi vmbra, non nisi figuram agnoscerebat: Omnia in figuris contingebant illi, vnde se Deus illis ostendit in vmbra & figura fœderis arca, ac propitiatorij: ex illo sua reddebat responsa, ex illo fauores tales tribuebat quibus tantum sibi populus conciliauerat honorem, vt dicere Moyli licuerit: Non est alia natio tam grandis, que habeat Deum appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus nosfer. Nobis autem occiderunt vmbra: ac figuræ: nouaque orta est veritas ac gratia: Gratia & veritas Iesum Christum facta est. Idcirco non per figuram, non per vmbra, sed in veritate suam inter nos collocat habitaculum, prope nos salutare Dei, scilicet Redemptor nosfer, quo tantopere honoramus, vt felices nos censere possint omnes mundi nationes.

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

Non paruus ille censetur honor quo Rex villam abiectam ac humilem afficeret, si in ea locum erigeret suæ habitationis eum omnibus suis diuitijs, vt in illo gratias donaque quam plurima distribueret. Hoc nos honore Rex contemnit: ipse namque cum omnibus suis, diuitijs, gazis, opibus, totaque Maiestate splendidus domum elegit in hac abiectissima mundi villa, in qua suam diuinam statuit personam illiusque opibus, omnipotentia, gloria, sapientiaque prædantem, quas in cælo possidet, & hac de causa, vt se fontem statuat salutis: hic

etenim moratur, vt remittat peccata, gratiam infundat, fidem excitet, spem animet, charitatem incendat, nostras audiat supplicationes, à laqueis nos eripiat, vt verè tibi liceat effari: Hæc est domus Dei & porta cæli: Hic namque Deus est, hic suos habet ministros, suos Predicatores, Confessarios, Sacerdotes: & quicquid omnes peragunt, hoc est, quatenus te ad regni cælestis disponant introitum: hic Dei verbum proponit, hic baptizant, hic ordinant, hic panem cælestem ministrant.

Ad rem optimè licet interpretari Dei verba per Zachariam iam pridè à nobis posita: Circa Zach. 3. 8. cum dabo domum meam ex his qui militanti mihi, euntes & reuertentes, & non transibit ultra ex- Hor. Quamuis enim eorum sensu de Angelis intelligantur, quibus domum si iam templumque habet repletum, vt dictum est, licet ea tamè capere de sacerdotibus, & Dei ministris, quo ipse Deus suos appellat Angelos: & de illis intellexerunt D. Ambrosius & D. Paulinus & opinio fuit D. Thom. id quod paulo ante ex D. Paulo retulimus, qui præcipit vt mulieres in templo velate compareant, & composita: Propter Angelos, hoc est, propter Sacerdotes, illis exhibeatis reuerentiam, & occasionem amouentes distractionum. Sunt autem illi Dei milites: ad illos namque spectat Dei partes tueri, lucrari animas, bellum inferre diabolo. Quam plenam habet domum suam his ministris ac multis, quorum famulatu suam nobis communicat saluteam, hic per eum qui baptizat, ibi per illum qui confessiones excipit penitenti, illic per eum qui SS. iungit Communionem: in hoc loco per eum qui prædicat, in illo per eum qui confert missæ sacrificium.

Notes autem quod dicit: Non transibit ultra exactor. In 5. pagina pro vt notat moralis Doctor D. Gregor. hoc nomine vocatur diabolus: exactor exactor, & qui debitum exigit importunè est. Sic eum appellat Iaias, imò Christus, vt ipse L. 4. mor. Diuus Gregorius aduertit: quo namque momento in peccatum laberis, reque Deo statuis debitorem, ipse se reddi exactorem, & contra te vehementius excolat vt solvas, penamque tuas sempiternam. Hoc autem agit Deus, medianibus his ministris suis debita remittit, quo fit, vt nihil habeat, quod exigat, nec quod demon opponat aduersarius: vnde præ ceteris hunc exhorret locum. Illi hic contingit, quod in Monasterijs in loco Capituli.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

21. Zach. 3. 8.

VI. Sacerdotes sunt Dei milites.

In c. 1. ad Cor. c. 11. In 1. ad Cor. lect.

1. Cor. 11. 10

VII. Diabolus exactor.

Exactor exactor, & qui debitum exigit importunè est.

Sic eum appellat Iaias, imò Christus, vt ipse L. 4. mor.

Diuus Gregorius aduertit: quo namque momento in peccatum laberis, reque Deo statuis debitorem, ipse se reddi exactorem, & contra te vehementius excolat vt solvas, penamque tuas sempiternam.

Hoc autem agit Deus, medianibus his ministris suis debita remittit, quo fit, vt nihil habeat, quod exigat, nec quod demon opponat aduersarius: vnde præ ceteris hunc exhorret locum.

Illi hic contingit, quod in Monasterijs in loco Capituli.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

Narrat D. Antoninus Archiepiscopus Florenti. 22. c. 4. centi. 9. 6.

VIII.
Exem-
plum.

rentinus quod dum nocte quadam S.P.N. Dominicus in Ecclesia orationi vacaret, diabolus vidit, schedulam ad lampadis lumen inspicientem, reuoluentem, caehinnosque effluentem insolitos. Illum accedit S.Pater, atque: quid hic agis o bestia infernalis? respondere refugit, sed per Dei seruum compulsus, veritatem eloquitur: Ego hic omnia fratrum tuorum perlego debita, cuncta eorum cymina, vt contra eos coram diuino tribunali penas expostulem iustissimas. En quam perfectè munus obeat exactoris, qui cuncta descripta referat debita. Hunc S. Pater manibus comprehendit, atque: Ego tibi præcipio, vt mihi dicas, vbi fratres mei hæc contrahant debita? Ducit illum ad refectorium: hic, inquit, multum habeo: quosdam impello, vt comedant inr imperatuer, alios, vt à necessarijs abstineant, alios vt iuuua vescantur gulositate, alios, ne lectioni attendant. Ad chorum ducitur: Hic, asserit, debita contrahunt, quidam serò venientes, alij mentis euagationibus distracti: alij citius egredientes, alij somnolenti, alij confabulantes, alij imperfectè pronuntiantes. Dormitorium ascendit. Hic alij contrahunt debita: quidam immodicè dormiunt, alij minus: hi tardius & somnolentè festinant ad matutinum, illi verò ad Primam. Progreditur ad locutorium: & risum edens incompositum diabolus exclamat: Locus hic est, vbi plurima constantur debita, hic totus meus est. Quidam, hic liberè nimis garrunt, alij de rebus colloquuntur inanimis, alij inter se verbis altercantur: alij de tertia persona sermones committunt: hic vigent detractiones, irrisiones, murmuraciones &c. Assumitur tandem ad Capitulum: ire eò tenet diabolus, at inuitum illum eò attrahit D. Dominicus. Hunc locum, inquit diabolus, sic exhorresco vt nullum amplius, hic etenim sese de suis accusant delictis, hic de illis reprehenduntur, hic pro illis suscipiunt disciplinam, hic errata corrigunt, hic illis imponitur penitentia, hic promerentur scelerum indulgentiam. Hoc in loco iacturam omnium patior, quorum alij in locis iacturam tetuleram. Hoc idem dicere potest de templis diabolus. Heu quot & quot debita contrahit quocumque vadit, Christianus: in locis publicis, murmuracionum & detractionum, in tripudijs ac comedijs malorum desideriorum, in basilicis mille cupiditatum: autamen quotuot in alijs locis debita constantur, hic penitentia Sacramentis penitus abolerentur, & per exhortaciones,

confessiones, admonitiones eraduntur: patet igitur quam proprie de templo predicare liceat: Non est hic aliud nisi domus Dei, & porta caeli.

Ex his intelligitur, cur in sacris litteris templum vocetur domus orationis, vt ait Dominus in alia occasione, quando similiter verberibus templo exturbant eiusdem profanatores: *Scri- ptum est Domus mea, domus orationis vocabitur.* Vero verus est, quod in omni loco liceat orare, quandoquidem Deus ubique sit, & notus sit nosque illi presentes, cuiusque opus habeamus auxilio. Die quodam propheta. Regius non lenia perpendens beneficia, quibus illum Deus affecerat, animam suam excitat ad eius laudes celebrandas: *Benedic anima mea Domino, & omnia qua intra me sunt nomini sancto eius: qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis.* Attendens autem, quod ipse solus sufficiens non esset, ad tantas quantas oportebat, & ipse præoptabat, Deo laudes continendas, omnia licet eius ossa & arteria in linguas verterentur, ipsos excuscat Angelos, quatenus eum in hoc adiuuent, & pari voce Deo Domino benedicant: *Benedicite Domino omnes Angeli eius.* *Benedicite Domino omnes virtutes eius.* Et licet eorum sciret esse numerum sine numero, non his se continet, sed ad omnes se conuertit creaturas, illaque ad idem laudum Dei prouocat officium: *Benedicite Domino omnia opera eius.* Tandem ad animam suam reuertitur, eo modo finiens psal- mum, quo inchoarat dicens: *In omni loco dominationis eius, benedic anima mea Domino.* Sic distinguit, & declarat illud D. Augustin Quid intendis dicere? *In omni loco.* Dominus in loco dominij sui honoratur, & Rex in regno suo. Sicut autem istius dominium, & regis regnum non est in omni spacio totius mundi, sic nec isto, nec ille in toto mundo honoratur. Porro sicut Deus is est, cuius dominium ac potestas in omnem extenditur locum, sic omnis est locus congruus vt in eo Deus honoretur, & inuocetur.

Iob orat & Deo in sterquilino benedicit: tres illi sanctissimi adolescentes, in fornice Babylo- nica: Daniel in lacu leonum: David in aridissimis desertis: *In deserta, & inuisa, & in aquosa.* Hieremias in puteo in aquoso, in quem iijcitur. Elias in monte: Iosue in valle: Manasses inter a perennis carceris catenas: Susanna inter eos qui eam deducebant iam iam lapidandam: Ionas in profundo maris, ventre ceti circum- elusus: quia hæc omnia diuine sunt loca iurisdictionis,

1. Tim. 2.
3.

X.
Præstat orare in templo ob multas rationes.

Ho. 3. de in compre-
hensibile

Dei natu-
ra ad fin.
To. 8. &
ho. 2. in
2. ad Cor.
2. ad Cor.
2. ad Cor.
2. ad Cor.

IX.

Sancti
beneficia
petituri
ad tem-
pla re-
currunt.

Nu. 14. 10.

1. Reg. 19.

16.

4. Reg. 20.

2.

Dan 6. 10.

1. Es. 24. 15.

Pf. 41. 6.

ditionis, in quibus est, & perfectam, plenamque habet ipse potestatem. Idcirco nobis præcipit Apostolus: *Polo viros orare in omni loco.* Nihilominus certò constat, quod locus magis congruus orationi, sit templum ob prædictas rationes, Nam in oratione cum Deo agitur, & templum locus est ubi singulariter is suam præbet assistentiam. Et quia orare, petere est à Deo gratias ac beneficia, & templum ea est intentione particulariter edificatum, ut ipse nobis illa largiatur. Et propter Angelorum præsentiam, qui Deo nostras offerunt orationes. Et quia in templo unius & alterius coniunguntur orationes, tantoque sunt efficaciores. ut die Iouis præsertim declaravimus. Deinde quia locus iste convenientior est, & proposito magis conducit, ubi negotia, mundique contactus, qui nos in diuersa rapiunt, non debent accedere: tandem ob alias rationes, quas prosequitur D. Chryostomus probans orationes factas in templo esse cæteris efficaciores.

Hinc illud est, quod videmus viros pietate primarios, quoties animo sinceriori quidquam à Deo nitentur obtinere, ad locum accessisse deputatum orationi. Quando Moyfes & Aaron se vident in arcto positos, ob commotam à populo seditionem, ad tabernaculum recurrunt oraturi. Fecit idem Iosue, dum populum vidit extremo laborantem periculo, ob delictum Achan. Ezechias discrimen aduertens, quo eum superbus ille Rex Sennacherib obsidium arcebat, minasque audiens & blasphemias, quas literis exaratas ad eum destinatas, ad templi adyta confugit, & coram Deo stans, illi sic ait: *Aperi oculos tuos & vide.* Quando verò mortali premebatur infirmitate, nec ad templum accedere valebat ibidem oraturus, in lecto stratus, faciem ad templum conuertit, ut suam funderet orationem. Daniel in Babylonia captiuus, tribus vicibus per diem fenestram aperiebat, qua parte respiciebat Hierusalem locum orationi destinatum, & ad illam conuersus precabatur.

Licet autem David per desertam vagus semper oraret: *Oculi mei semper ad Dominum.* Eius nihilominus anima mirum in modum tristabatur, videns, sibi negatum esse accessum ad tabernaculum, ut in eo Deum exoraret: quam & ipse solabatur: *Perfer anima mea patienter, enigere, age, euge, confolare, quamuis enim modo longè distes à tabernaculo, ubi Deo tuo præsens sis, die quodam te in illo esse gaudebis, quo poteris pro placito tuo Dominum exorare: Quare tristus es anima mea, & quare conturbata sunt spera tua*

Deo quoniam altius confitebor tibi. Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi adiuuanti, usque ad domum Dei.

Quando eum perduellus filius Absalon ad egressum de Hierusalem amorem ut compulset, ubi tabernaculum erat plorans excessit, & hoc eum supra modum affligebat acerbius, quòd se ab eo videret longatum, & procul extorrem: cuius & hoc maximum erat in merore letimen quòd speraret se aliquando postliminio reuersurum in Hierusalem, non ob id quod sedes ea esset regni primaria sed ingredi posset tabernaculum ad orandum & cum Deo familiaris agendum; & sic ait sacerdoti Sadoc. *Si inueniero gratiam in oculis Domini, re. 2. Reg. 19. duces me, & ostendet mihi arcam & tabernaculum suum.* Orationem expende quam Iona effudit in abyssis pelagi, ventre ceti conclusus: Cum anima mea heu nimis afflictaetur, tali constituta loco, precibus ad Deum confugi, & hoc singulariter exoptulaui, ut hanc mihi gratiam concederet, quo denique possem in templo suo preces votaque mea supremæ dedicare Maiestatii.

Hoc illis innuitur verbis: *Cum angustiaretur in Iona 2. R. me anima mea, Domini recordatus sum, ut venias ad te oratio mea ad templum Sanctum tuum.* O Sanctissime propheta: cum tantis vndeque prematis angustijs, hocce super omnia requiris? Laborem quo coarctaris non expendis? Deum deprecare, ut ad optatum te reducat portum. Hinc tibi liquebit, quàm sit præclarum orare, sicut par est, in templo, seque præsentem inuenire coram Deo, eisque Angelis in loco misericordiae, donorumque caelestium. Ex his optimè declaratur vox illa Iacob templi concludens definitionem; *Hic est non aliud nisi domus Dei & porta caeli: q. d. ut præfati sumus: domus est in Dei gloriam, & honorem, nostrumque deputata commodum: quia in eo, & per illud nobis caelestia bona proveniunt. Ex hac doctrina sumit D. Chryostomus argumentum, ut eos reprehendat qui dicunt: quod domi suæ orent, & habeant loca deuotioni ac recollectioni præstituta. Bonum est hoc, inquit ille: sed non exiguum est discrimen, ut die Iouis clepsa declarauimus.*

2.1

5. 9. Tim.

2.1

5. 9. Tim.

2.1

5. 9. Tim.

2.1

5. 9. Tim.

2.1

5. 9. Tim.

2.1

5. 9. Tim.

2.1

5. 9. Tim.

2.1

5. 9. Tim.

2.1

5. 9. Tim.

2.1

5. 9. Tim.

2.1

5. 9. Tim.

2.1

§. 9. Tempia sunt instituta ad honorem Dei, nostrumque commodum, & sic ea reueriti sunt Theodosius & Valentinianus Impetatores.

quod si templa habueritis, quæ loca fuissent honori deputata, quo Deos vestros coleritis, clare patet quod non erant in commodum vestrum instituta, nec solidum vobis præstabant subsidium: Nec hoc mirum est, quia clare non poterant.

24
Lib. 3. de civ. c. 17.

Hinc collige reuerentiam, qua templa sunt colenda, tam ex eo quod honorate teneamus Deum, qui à hoc ea partem faciter instituit, quam ob nostrum commodum ac beneficia, quæ in eis recipimus. Admirabilem suspicimus D. Augustini discursum contra Gentiles Romanos, quibus dii sui vel demones perhaerant, quod mala famis, pestis, ac belli quibus incessanter affligebantur ex eo provenirent, quod permitterent à Christianis ut Deum prædicari quendam crucifixum: ac in negligentia supplicium, eo quod Principes ac Republicæ illos minime persequerentur. Hoc autem adeo petrebatur, ut nihil magis satagerent SS. Doctores, quam libros conscribere variorumque edere tractatus, quibus hanc impugarent arguerentque blasphemiam. Ut fecerunt D. Clemens Alexandr. Diu. Cyprianus, Priamus, Arietius, & ea intentione composuit D. Augustin. illos viginti duos libros de Civitate Dei, quos nemo satis vitæquam laudaverit. Inter varios sublimes tractatus quos eo animo composuit, non minimus est Lib. 3. in quo conatur catalogum conscribere compositum ex ipsis probatissimis Romanorum auctoribus, ne forte dixerint (inquit) me ex proprio ista cerebro conscribere, in quo describit omnia mala ac damna quibus indefinenter opprimebantur, etiam antequam essent Christiani, aut in otio notum esset nomen Christianorum, singillatim eis ostendens per temporum decursus grauiora pestilentias, frequentiores ac continuatas, famis inelias, bella sanguinolentiora, Tiberis inundationes longè vberiores. A quibus ipse percunctatur: Dicite mihi Romani, ubi tum temporis vestri latebant dii, cur vobis non sunt auxiliari, cur non his malis eripuerunt? Dicere non poterant, quod eo tempore his illi plagis punirentur in supplicium negligentia, quam in persequendis cadendisque Christianis committebant. Vbi enim erant illi, dum lues grassaretur tali tempore in populo Romano adeo contagiosa? Et ubi, quando ab hostium copijs coarctabantur, erantque illis sinistra omnia? An vobis templa decrauit idolorum? An illa honorare neglexistis? Erat hic casus;

V. D. Aug. refellit Romanorum blasphemiam.

In memem vobis veniat (inquit) id quod tali tempore contigit: cum enim populus tam graui premeretur lue, ut cum per annum integrum durasset, necdum se remitteret, accessisset ad templum Esculapij, Dei Medices remedium postulantes. Respondit vobis oraculum, ut templa consuleretis Sybillarum. Attende quæso, inquit D. Augustin. quo illos remittat, ad libros Sybillarum, de quibus eleganter Cicero testatur, quod ob dictorum oblitentiam, eos vnusquisque ad suum interpretaretur iudicium. Tandem quod ex illis diuini eorum didicerunt, hoc erat, ut scirent, quod si tam horrendis plecterentur rei supplicij, hanc esse causam, quod eorum multi templa polluerent Deorum, & ab illis eos abstulissent et ea sibi singuli in domum vendicarent, quo fuit honori Dei Esculapij satisfactum: Tunc ergo dictum est eam esse causam pestilentia quod plurimas ades sacras multi occupatis priuatiu tenebant, sic in terris à magno imperitia vel desidia criminis Esculapij liberatus est. Et hæc erat illa ratio, quam dabant oracula frequentius, aduersitatum, ac calamitatum quibus Republica Romana in communem puniebatur, & eiusdem pluri in singulari dicebant enim hæc omnia illis provenire, quia templa profanabant: & hoc ipsum atuspices in diebus Ciceronis affuturum in simili occasione ipso Cicero hoc attestante.

Li. de Di. uniuers.

Hoc concessio, quæri D. August. adeste Romanorum, quis tantam ingessit vobis audaciam videtur Deorum vestrorum templa profanandi, & in Vines in ades vestras commutandi: Aliam non inuenietis, nisi quod ex perimento didiceratis, quod liqui dem templa illa erecta erant in honorem Deorum vestrorum, non tamen ad emolumentum vestrum: cum ipsa vos doceat experientia, quod nunquam alicui, vel in aliquo ferrent mani auxilium: Vnde à mul. u. ades ista sue uni occu. si sint pala nomine prohibente: nisi quia tanta numerum Deorum, turba àm frustra fuerat suop. am, atque ita lo. templa cu paulatim deferebantur i. u. ut tanquam profana vacua sine vilius offensione humana saltem re. vilius vindicari. Non sic. stis sciendum D. Avog. est tēplis: licet enim in illis Deum velut in pro. Tom. 5. pria lux Maiestatis domo honoramus: in illis tamen

tamen infirmus eius recipimus misericordias; quia nos lex docet Christiana: ubi nostra non is delicta ignoscuntur, gratia conferuntur, dona tribuuntur, imo saepe adeo visibilia, sicut facta probant in illis miracula, praesertim in aliquibus devotione dedicatis particulam Deo, Divaeque virgini consecratis, vel Archangelo Michaeli vel SS. Apostolis, aut alijs sanctis in singulari. Si Romani templum illud reuereri distice uideat, quia loca esse cognoscebant, ex quibus nullam habuerunt utilitatem, ac proinde ea, ut prophana habuerunt, quum iustum est nos nostra reuereri templum, ubi tanta reconducat bona, quae consequuntur, pro ut declarauimus;

Ser. in E. uang. Ete nos reliq. Ista. 26. 30. D. BERN. III. Qui in templo Deu offendit non videbit eius gloriam.

Expendit D. Bern. locum illum lazarum in terra sanctorum iniqua gessit, & non uidebit gloriam Domini. Horrenda sunt haec terribilia. Non uidebit gloriam Domini. Communitio ualde terribilis. Quid enim caetera in ea uideat, si haec non uideatur. Quidquid pro nobis fecit Deus ad hoc ordinatur, ut eius gloria perscrutetur. Ad hoc nos creauit, ad hoc nobis Angelos destinauit, custodes, ad hoc de caelis descendit, ad hoc uixit in mundo triginta tribus annis, ad hoc mortuus est, ad hoc sanguinem suum uis amque conseruit. Si haec non obtineat, ut gloria, quae excipit, proficiat: Et cui haec inquit comminationem illi, qui Deum offensus, & peruersa patiat in terra sanctorum. In terra sanctorum iniqua gessit. Quae est haec terra nisi templum? Hic locus est Sancti sanctorum Dei scilicet: Dominus est in loco isto: locus est Angelorum sanctorum, locus sacerdotum & ministrorum per quos Deus nostrum omnium operatur sanctorum em, Hic ne praesumpsit iniqua perere: hic illi in faciem uerum ostendit (a) Hic suis uoluit dare locum idolis: Non uidebit gloriam Domini.

(a) haez las ingas. IV. Similitudo.

Hinc intelligit (inquit D. Chryso.) quo respectu, quauis reuerentia sit tibi ingrediendum in templum, si e intrare oporteat aulam palatii in qua rex cum filijs suis ac magnatibus in throno sedet, ut liberam praebet audientiam, & digna es distindat, qua morum intras modestia compositis: qua tremens adillas reuerentia qua rauata e cunctis circumstant praesentes? Vide num ibi motus quis exerceat dissolutos, num quis leuiter confabuletur, num locis occupetur ac ludicris? An non uidebit eos, qui corruptibiles;

D. Chry. Ho 26. in temporalique ac terreno Regi assistant, quam sint ad Cor. imm. b. les non loquentes, non oculo huc, & illuc mittentes, sed terret: Ex istis documentum accipit hominis, & vel sic assistit Deo, quasi terrenum Re-

gem accessit. Ad minus non eam deferet Deo reuerentiam, quam terreno regi defers, qui ueris est mortalis, infirmus, & terrea saccus, ac miseriam cumulus ex natura sua talis, qualis tu es? Faxit Deus, ut considerares, quando templum ingrederis, in cuius tu prodeas, ueniasque praesentiam?

Hinc sumpsit originem illa constitutio quam ediderunt, ut pij, ita magni Imperatores Theodosius & Valentinianus circa inuinitates Ecclesiarum, in qua statuit, ut quantumlibet grauis quis sit malefactor, intrans in Ecclesiam, nemine possit apprehendi, si tunc ibi tunc ac securus, uelut qui in Dei praesentia Sufficit profugis ista Dei auxilium, cuius & anima & leges. V. Et ipsa etiam Regia Maestas subiecta est. Et que Statuta dam addunt magis ponderis uerba, quibus illi Imperatorem pietate, quam celsitudine non solum Imperatores fatentur, quod accedentes ad templum, Ecclesiam ad eius uellitulum turbamini tunc in statu reuerentiam, & de capite regalem deponerent coronam. Et nos qui semper iusto Imperij uenit circumdamur, quosque sine uermis suspitionibus esse non conuenit, Dei templum ingressuri, foris arma relinquimus, & ipsum etiam diademata deponimus. Et cum submissioribus Imperij spectem praesentibus, eo magis Imperij nostri maiestati praesentur. Nec hoc illis sufficiebat, insuper templum ingressi circa altare locum capere non praesumebant, eo tantummodo propius accedebant, dum suas humili cum demissione dedicarent oblationes, quo peracto denuo retrocedebant: Ad sacra quoque Altaria, munera tantum offerendorum causa accedimus. Et cum circumspectum sacerdotum aditum ingressuri sumus, statim egredimur, nec quidquam ex propinquitate uobis arrogamus. Papae quidem uelut 26. Et dicitur: Sic tibi intrare competeret. Custodi, pedes tuos ingrediens domum Dei: Sic te monet Spiritus S. diligenter aduerte qua ratione pedes stantias quales intrinsecas, quando subinitate domum Dei oportet. D. Salomus Episcopus hoc principaliter intelligit de pedibus animae. Ve. In cap. 4. rum Olympiodorus de pedibus interpretatur Eccles. corporis, quasi formans argumentum. A minori VI. ad manus. Custodi, monet, pedes tuos. An non Pedes satis diceret, custodi caput tuum, ut apertum custodissem te manum ad pileum, uel biretum, quod di dum in eo defers, ut illud de capite tollas? Non est templum ob hoc arguendus: quia hoc spectat, eundem Moyse ingrediti contigit. Visti hem, hic uidit magnam ignis in mure rubo, eo properat spectaculum uilurus: iam proximis factus illi, Deum audit sibi praecipiente:

Habetur in actis Concilij primi ad Ephesini. Sufficit profugis ista Dei auxilium, cuius & anima & leges. V. Statuta dam addunt magis ponderis uerba, quibus illi Imperatorem pietate, quam celsitudine non solum Imperatores fatentur, quod accedentes ad templum, Ecclesiam ad eius uellitulum turbamini tunc in statu reuerentiam, & de capite regalem deponerent coronam. Et nos qui semper iusto Imperij uenit circumdamur, quosque sine uermis suspitionibus esse non conuenit, Dei templum ingressuri, foris arma relinquimus, & ipsum etiam diademata deponimus. Et cum submissioribus Imperij spectem praesentibus, eo magis Imperij nostri maiestati praesentur. Nec hoc illis sufficiebat, insuper templum ingressi circa altare locum capere non praesumebant, eo tantummodo propius accedebant, dum suas humili cum demissione dedicarent oblationes, quo peracto denuo retrocedebant: Ad sacra quoque Altaria, munera tantum offerendorum causa accedimus. Et cum circumspectum sacerdotum aditum ingressuri sumus, statim egredimur, nec quidquam ex propinquitate uobis arrogamus. Papae quidem uelut 26. Et dicitur: Sic tibi intrare competeret. Custodi, pedes tuos ingrediens domum Dei: Sic te monet Spiritus S. diligenter aduerte qua ratione pedes stantias quales intrinsecas, quando subinitate domum Dei oportet. D. Salomus Episcopus hoc principaliter intelligit de pedibus animae. Ve. In cap. 4. rum Olympiodorus de pedibus interpretatur Eccles. corporis, quasi formans argumentum. A minori VI. ad manus. Custodi, monet, pedes tuos. An non Pedes satis diceret, custodi caput tuum, ut apertum custodissem te manum ad pileum, uel biretum, quod di dum in eo defers, ut illud de capite tollas? Non est templum ob hoc arguendus: quia hoc spectat, eundem Moyse ingrediti contigit. Visti hem, hic uidit magnam ignis in mure rubo, eo properat spectaculum uilurus: iam proximis factus illi, Deum audit sibi praecipiente:

Exod. 3. 5. Solue calcamentum de pedibus tuis: locus enim in quo stas terra sancta est. Ne huc approximes calcatus sed nudus & discalcatus, q. d. vsque ad pedes te decet esse compositum, quos magna oportet respectu moueas; quanto magis caput; quanto magis oculus? quanto magis cor? Idem Iosue contigit, dum illi apparet Angelus in campo Hiericho, ad quem dum propius cogitat accedere, responset illi Angelus: fige pedem: *Solue calcamentum.* Magna reuerentia tibi in hoc campo conuenit incedere: quia ego in illo sum, attende qua ratione pedem promoueas. Si tibi de pedibus sit erandum, si circumspiciendum qualiter illos dirigas, quid erit de capite? de corde? de anima? de oculis? de genibus?

Ios. 5. 10.
Tract. 8.
Num. 8.
Exo. 28.
39.

VII. Mandauit Deus, vt sacerdos coram Domino ingrederetur, inter alia vestitus ornamenta, tunica indueretur hyacinthina, qua totus corporiretur, & illa circumquaque foret oculata. Hoc significare voluit ex opinione quorundam, de quibus diximus in nostris Tractatibus, illud quod vulgata nostra lectio habet: *Stringeque tunicam,* legunt alij ex Hebræo, *Oculabis vel ocellabis.* Quod significat: Implebis illam oculis. Hac vestitus intret sacerdos, qui in conspectu Domini ingreditur. Quotquot ad templa festinamus, sacerdotes sumus, non de numero consecratorum, ad missæ sacrificium offerendum, sed inter illos censendi, de quibus dixit D. Petrus, quod conueniat nobis hostias offerre spirituales cordis nostri & animæ, hostias laudum, & oblationes gratiarum. *Ad offerendas hostias spirituales:* mortificationis, orationis, resignationis voluntatis operumque penitentia ad hoc templum ingrederis; quocirca vt in illud introeas, tunicam oportet assumamur hyacinthinam, qua toti contegamur, quæ colore fulgeat cælesti: omnes cælestes esse debemus, cogitationes nostræ, verba nostra, nostri motus. *Ecclesiastam* (monet nos D. Nilus D. Chrysostomi discipulus) *vt cœlum adis, & nihil in ea aui loquere,* vt aut age, quod terram sapias. Hoc à nobis replicat, teste D. Cypriano, sacerdos, dum ait: *sursum corda.* (Pende, quam antiquus ille mos fuerit illis in Ecclesia verbis vt) quasi nobis precipiat, vt simus sicut D. Ioannes Evangelista, qui vocem audiuit de cælo dicentem: *Ascende huc.* Amice ascende sursum: & subito spiritu suum efferebatur: quamuis enim corpus esset in terra, spiritus sublimis cœlos ascenderat, in conspectu Dei, SS. Angelorum, omniumque beatorum. *Ideo & sacerdos ante orationem, præsentat*

Pet. 2. 5.

ne præmissa, parat fratrum mentes, dicendo: *sursum corda;* vt dum respondent plebs: *habemus ad Dominum, admonentur, nihil aliud se quam Dominum cogitare debere, claudatur contra aduersarium peccus, & soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei, tempore orationis adire patiatur.* Non hic terrene admittendæ sunt sollicitudines, non mundanæ cogitationes: omnes hæc ad templum reuocant exclusæ vestibulum. Hoc est, etiam cum Moyse verbera relinquere virgarum, vt iures in terram sanctam, & totus in cælo cogitatione conuerteris. Hæc autem tunica plena est oculis, quos homo in omnibus habeat, Deum, Angelos, sanctoque conspiciens, suas considerans cogitationes, verba sua, suos motus: sit graui reuerentia plenus quæ pateat ex oculis: hæc enim de causa sancta illa animalia quæ vidit D. Ioannes in conspectu diuinae Maiestatis, vt ait, plena erant oculis, quibus magna signata reuerentia, ibidem præsentibus assistebant, qui in hoc deficit, puniatur, & qui non vt homo templum ingreditur, sed vt animal irrationale, verberibus templi limitibus exturbetur.

Amos. 9. 6.

§. 10. Inuenit ementes, & vendentes &c. *Exhorret Deus in templo fieri mercaturam, ubi data munera, etiam gratis, est qui tamen illa despiciat.*

Amos. 9. 6.

Liam profero rationem, cur Dominus ingrederetur in templum, flagellum assumpsit, eam nimirum quam signat D. Greg. L. 4. Epist. estque valde familiaris: vt ostendat, quam ægre patiatur, vt auaritiæ vitium intret Ecclesiam. V. Epist. 7. L. 9. bigue illam abominatur Dominus: at verò in templo illam execratur acerbiss, nec vlatenus patitur. Admirabilis fuit illa Amos vatis visio. Dicit: *Vidi Dominum stantem super altare;* quasi qui progredi velle: & qui fixam in templo illorum antiquo sedem non haberet: hoc Dominus etenim nostris templis seruabatur; vel qui data o. era staret, vt intrantes in templum aspiceret in set lun pra ab eo metaphora, qui existens in templo, templo vt pro placito suo & distinctè videat eos qui in templo sunt, & illud ingrediuntur, erigit se in pedes: & si fieri possit, locum ascendit altiore.

Amos. 9. 6.

Et modo se Deus prophetæ videndum obiecit, stantem super altare: & hæc tibi debet præfigere cogitationem, quando templum ingrederis: quod Deus sit in altari, qui suos

in te reflectat oculos, teque usque ad intimas cordis rimas perferretur; consideret quoque, qualis coram eo ingrediaris, & quid sit; quod te huc adducat; & an tam impudens sis; ut venias domum suam; ut illi in faciem verpum ostendas, offendaque gravissimè (a) *Vidi Dominum stantem super altare.* Postquam omnes intraverant, & templum iam esset plenum, dixit Dominus propheta: sume flagellum & vi magna concute portam carlines: ita ut superliminaria templi contremiscent. *Percutit e carlinem, & commoveantur superliminaria templi Domine, replicat propheta ad quid hoc? quid hic modo vidisti? Ego respondit Dominus, flagellum affluam; omneque illos hic presentes percutiam, ita ut nec parvus nec magnus hic sit mihi remansurus; & fide mea, quantumlibet huc illuc mittitur, que dissiugiant, illos ego comprehendam: omnes enim caput habent oppletum avaritia: *Avaritia enim in capite, omittit, & non solum eorum in gladio interficiam; non erit fuga eis.* Hucne cū avaritia venient? hucne cum cupiditate? Hucne desiderium intravit deavorum? quid ergo Domine, an illam non consuevisti perpetuo eorum videre pectoribus iradicatam? quid magis commune, quid n' agis familiarè? An non tu dixisti. *A minor usque ad major omnes avaritia student.* Verum est ut dicis, ait Dominus, atamen illam licet extra hunc locum dissimulem, in domo tamen mea minime patiar. Quare? quia lex huius domus ea est, inquit D. Gregor. quam ipse Dominus declaravit: *Gratis accepistis gratis date.**

II. *Avaritia in templo non admittitur, que dissiugiant, illos ego comprehendam: omnes enim caput habent oppletum avaritia: Avaritia enim in capite, omittit, & non solum eorum in gladio interficiam; non erit fuga eis.* Hucne cū avaritia venient? hucne cum cupiditate? Hucne desiderium intravit deavorum? quid ergo Domine, an illam non consuevisti perpetuo eorum videre pectoribus iradicatam? quid magis commune, quid n' agis familiarè? An non tu dixisti. *A minor usque ad major omnes avaritia student.* Verum est ut dicis, ait Dominus, atamen illam licet extra hunc locum dissimulem, in domo tamen mea minime patiar. Quare? quia lex huius domus ea est, inquit D. Gregor. quam ipse Dominus declaravit: *Gratis accepistis gratis date.*

III. *Est templum peccatorum misericordiarum Dei hic sunt peccatorum confessiones, hic sacra communiones, hic exhortationes, hic stationes, hic sua Deus largitur gratiam, hic scelera rite dispositis remittuntur; hic seipsum in venerabili tradit sumendum Eucharistia: hic divinum illud offertur in altari sacrificium, vultque Deus hoc in tabernaculo vnius seriba doctus sit qui dicat: *Gratis date.* Et quare Domine: tam vili tua valent bona: tam floccipendis te as merces, ut velis eas gratis distribui? Non ea de causa: eorum enim rantes est valor sit: *Omne aurum in comparatione illarum arearum sit exigua: sed quia cum cū pretiosæ sunt, eas homines tam parvi faciunt ut etiam gratis datas nolint accipere & ultra oblatas aspernentur.* An hoc verum non est quod tibi Deus istas offerat gratis suis misericordias, & illas contumax reijctas? Bene dixit hoc ipse summo doloris affectu, & contra nostram ingrati tudinè non levi querela per os vasis illarum: *Tota die**

expandi manus ad populum non credentem, & contradicentem. Alia littera habet: *Ad populum nolentem.* Omnes obstupescunt ob id quod mihi accidit, ait Dominus: tota die expandi manus meas in iustas & liberaliter offerens meas diuitias ac inextimabiles misericordias populo illi, qui etiam sic gratis oblatas accipere dedignatur. *Ad populum nolentem.* An non tibi Deus remissionem tuorum offert criminum in confessione, & illam recusas? An non te Deus sua gratia provocat, & rogat, eam nihilominus aspernaris, pluris æstimans presantæ vilisque mulierulæ gratiam, & denarij, dæmonijque benevolentiam? An non te sæpius vocat, ut omnia eius bona tibi arripas, & seipsum in venerabili Sacramento, tu verò illum despicias, nec habere velis?

Graphicè nobis Isaias Deum descripsit (noto loquendi modo) vultu subtriliti, & doloris cordis intrinseci significatione cogitandum. *Et malum apparuit in oculis eius: quia non est iudicium, & vixit, quia non est vir, & aporia iudicij: quia non est qui occurrat.* Hec autem est, quod Deus ut pessimum accipit, suisque diuini oculi reputat maximè detestabile: quod homines omnis sint ita rationis expertes, phreneticæ, insensati, ut bona summo perè appetentes, & ut illa consequantur, die noctuque laborantes, ea tantum quæ domo Dei continentur æstiment vilionis, nec sit qui ad eius recusat tormentum, unde rubore confunditur, conqueitur, & varias agitat mente cogitationes.

Iam aliquoties diximus, in Græco verbū illud *Aporia* esse valde significauimus: quo cū his aut ter S. viatur pagina, illud Interpretes in propria lingua dimisit, nec transliterat: significat autè hominem cogitandum, ignarum cōsiliij, quasi rubore suffusum: Nā mercatore sumit metaphoram. Aduertit quidam in hac ciuitate mercator, homines ambire hanc argento intertextam, quibus ornate vestiantur, notat autè illud quod passim venditur, esse falsum, quodque statim splendorem suum amittat, & æs esse videtur, quod nec ad horam perseverat, prare, & molestum, & ipsi qui illud deserunt laboriosum: quid agis? omnes suas exposuit facultates, & Mediolani iubet: textilem autè obryzo & argento laboratam, opere mirifico, tanto splendore coruscant, ut soli tenebras offundere videatur. Ex illa tenonem erigit magnificentico concurrunt omnes eam spectaturi, collaudant vnamines, valentque commendat, & cum de illa sermopes miscant, lærent admirabundè. Porro nullus

18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

nollis emit hinc fortitan paulo post hic palmū, alter media in vnam sibi dari postulet. Si videns iustior ille, quod nullus sit qui pecunia illam sibi comparet oculo domus suae schedulam afigeret in omnium oculis, quæ litteris Gortis id est capitalibus hoc præferret, Gratia hæc omnia bona conceduntur ei, qui illa voluerit, & nihilominus nullus accurreret: hæc adterrens telam vnam manibus apprehendens, nunc hunc, nunc illum vocaret illamque vltro offerret, dicens, Hæc sunt, hæc illi: quia gratis illam configno, & omnes illum cum ea in manibus præterirent, nec esset, qui vellet accipere, at idem autem omnes dicentes: certe pretiosa est illa Domine tela, verum tamen tibi remaneat: nos enim aliam adulterinam optamus, multo licet nobis pretio constet ac labore: quanto vir ille stupore ac pudore perfunderetur ac merito conquereretur, dicens. Adsit mihi Deus: an est illis hominibus iudicium? Num sensibus constant integris?

VII. Christo applicatur

Hoc Deo nostro contingit. Nos aduertit bonorum esse cupidissimos: adulterina illa sectamur, peritura, vilia, lingua instar palmæ: extensa pro illis sudando, ad illa, anhelando. Quam auhelus ad quatuor asses auarus adspirat? quam cupidus honorum ardore, vt honoris punctum, vel granum allequatur dignitatis: quam crebro ægrotus ad famiatiem suspirat? quam diligenter insudat Regis inimicus vt eius sibi gratiam conciliet, & de manibus eripiat. Prætoris nostri miseretur ditissimus ille mercator, & officinam apertis bonis suis refertissimam, bonis inquam celestibus, dignitate filiorum Dei, culpam indulgentia, gloriæ magnitudine, & omni substantia, cunctisque Dei diuitis in venerabili Sacramento. Quisquis, & quam sincere clamat vt veniant ad tentorium suum: Venite ad me omnes,

Matth. 11. 28. 29. Isai. 55. 1. 2.

qui laboratis, &c. Omnes sitientes venite ad aquas. O vos omnes qui bona tam auide sitis, vt exanimis post illa ciseris, ad officinam meam properate: hic enim ea inuenietis vera, substantia, solida, tanto terrenis his meliora, quanto est à terra caelum eminentius. Domine num caro vendes? si namque sic est, pauperes sumus, pecunie nobis desunt, forte tentorium habemus, & hoc quidem indigemus, vt hic in terra vitam inuolumes transigamus. Nequaquam, inquit Deus: Nec enim à vobis aurum exposito vel argentum quia gratis ea distribuo. Qui non habetis argentum, properate, emite, absque argento, & ayro, & absque ulla commutatione. Hoc voluit vt omnes intelligerent, quod gratis gratia suæ re-

las concedat formosissimas, illas virtutum gemmas, illas Sacramentorum diuitias ineffabiles: ad illas inuitat, & ex gratia gratias offert celestes: nihilominus aduertit, quod quamuis, quotquot sunt, eas magnopere extollant, pretium ac dignitatem agnoscant, ac protestentur valorem eorum longius excedere omnem auri vel argenti, vel eorum quæ mundus possidet æstimationem, nec vllas esse diuitias superiores, aut fortiori beatiorem quam illas possidere: verum tamen nullus eas expositat, imò nec quidem vltro delatas concupiscat. Hæc qualem ignominiam, qualem illi charissime inferis confusionem, dum videt quam vili pretiosissimas has merces æstimet. Obijcies: Pater, hæc ego non dico, & hoc à me Deus auertat. Non dico, me illas nolle, sed non posse: incumbit enim mihi rebus alijs refectis intendere ad vitæ subsidium, si namque à communiōne abstineo, varijs occupor impedimentis, si differo confessionem, alia occurrunt negotia, si sacro quotidie non intersum, alijs turbor distractionibus: Memris, o proditor, non hæc est illa ratio, sed defectus promptæ voluntatis.

VIII. Obiectio

Occurrat tibi quod alias expendimus, de per magno illo Rege, qui magno sicum, ac celeberrimum inlituiti communiū, vocauitque multos, & hora conuicti iam imminente misit seruos vt inuitatos ad epulas conuocarent. Nullus eorum adeo perfrecta: Ironis fuisse perhibetur, vt dicere præsumeret: dicit Regi: nolo venire sed, *exoptat omnes simul excusare*: Hic quia villam euerat, alter iuga bonum, ille quia uxorem dixerat: omnes decebat dicere Regi nostro, tantum libenter recipetam beneficium, at tamen deest voluntati potestas: *Rogo te, habo me excusatum*. Hoc illi replicat: ac Spiritus S. qui eorum corda clarius intuebatur, clarius loquitur, & de illis testatur quod. *Noluerunt venire*: quia in rei veritate neglexerunt illud recipere, ad quod illos inuocabat, quia recipere noluerunt; si namque voluissent, nullo poterant negotio pro tantillo tempore illud intermittere, quod dicebant sibi peragendum, sicut in rei veritate illi d omitterent, si eodem tempore quidpiam illi palato sapiens: aut lucri commodum aliquid offerretur. Qui dicere intendis? Declaro tibi, verum esse, quod non dicas, quod bona nolis, nec merces accipere, quas tibi Deus est bonæ offert liberaliter, quinimo dicis, quod illas velles accipere sed quod dicis quod non possis, quod, quia negotijs alijs implicaris, tua non possis peccata confiteri, & propter societatem

Luc. 14. 18

Matth. 22. 3

IX. Defectus voluntatis

cum altero. quod nequias inquit augere sacrificium, ob nescio quæ negotia, quibus occuparis panem non liceas tibi sumere coelestem. Porro verò verius est, inquit Spiritus S. quod Dei dona non recipias, quia recipere illa non vis: illa etenim quæ producitur ex exultatione, in aliud posses tempus differre commodius, sicut de factis faceres, si ex alia parte tibi lucti offerretur occasio.

Matt. 23. 37. X. Christi dona nobis offeruntur. 2. Cor. 5. 20.

Quos volui congregare filios tuos sub alas & noluisse: Tibi offeruntur, tibi dantur, tibi Dei bona proponuntur, & nec illa concupiscis: te rogant, te movent, te adiutantur, ut illa capias, & illa negligis. Pro Christo legatione fungimur tanquam Deo exhortantes per nos, obsecramus pro Christo: reconciliamini Deo. Sum inquit Apostolus ut legatus Christi, & Christus ipse est, qui per me loquitur, & quod agit, illud est: quod roget te, & ego eius nomine, & per eum qui est, vos obsecro, eius gratiam recipite, eius amicitiam, eius misericordias, illi in amicum vobis sumite: considerate, quam sit ad hoc idoneus, perpendite quod perfectas facere noverit amicitias. Tu videris, an hoc quod tibi defertur, concupiscas? verum quidem est, quod ais, pretiosa esse procul dubio huius officinæ bona, verasque esse divitias, & nihilominus illas desertis, etiam à rogantibus oblatas. Quam confusus, quis dixerit, p. nest nunc hærere Christus, & de tua impudentia pudibundus? Aperiatu est, quia non est qui occurrat.

Luc. 10. 9. XI. Cur Apostoli sine pera mittantur. Matt. 10. 8.

Hinc tibi constabit, ex D. Grego. modus ille, quo Salvator suos Apostolos misit hæc bona alijs oblaturos: *Et nunc dicitur: quia appropinquavit in vos regnum Dei.* Per mundum uniuersalem prædicare, annuntiare, iam in terra erectam esse officinam omnibus Dei bonis affluentem Domine, quo modo proficiscantur hi præcones, ista nuntiantur? *Nolite portare fusciculum, neque peram, neque pecuniam, neque aurum, neque argentum in tonis vestris, gratis accepistis, gratis date.* Videant vos statim ab initio bonorum illorum meorum non esse venditores, sed quod illa gratis exhibeatis. Illico sciant omnes, quod opus, minime sit, illa argento auroque soluere, & quare, Domine: quia si vel assẽ ab eis quæsieris, nullus emet aliquid, gratis oblata non volunt habere, vide quid facturi sint, si ab illis pretium postularis.

XII. Simonis Magi peccatũ grauisimum.

Hinc in D. Petro tanta oritur indignationis ratio contra Simonem Magum. Accedit male dictus ille, & miracula stupens Apostolorum parata potestate, quod impositus tantummodo manibus descenderet in illum vel illum Spiritus Hieron. Bap. de Lanza Tom. III.

S. in ignis forma visibili, vel alio modo, diuina sua dona gratiaque communicans: unde non parcam offerens D. Petro pecunie summam, sic ait: hos tibi sume denarios & hanc mihi, qua polles vende potestatem: *Obtulit eis pecuniam sicut ait: Date mihi hanc potestatem.* Vah te proditor, te, tuamque pecuniam diabolus auferat: quia hoc sensisti, quod in hac Christi officina, bona eius denarijs distrahantur: *Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam denum Dei existimasti pecunia possideri.* Non Dei sunt cogitationes tuæ cogitationes, sed multum inter se discrepant: *Cor tuum non est rectum coram Deo.* Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si ferie remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. O Dei Apostole, quomodo ut dubium proponis, num forte Deus hanc iniquam remittat cordis cogitationem, ac mentis intentionem, si pœnitentiam egerit, veniamque postulat, quis, sicut tu, nouit, nullum esse peccatum, non solum cogitationis, sed etiam operis, quod Deus non remittat per pœnitentiam: declarare voluit quam enor. Vix remi Deum offendant crimine, qui de donis Dei pecuniam sibi conatit aggregare. Illud tantummodo cogitare tam est coram illo execrabile, ut D. Petrus iudicet, hoc à Deo remitti posse valde difficulter.

Ado. 8. 8.

XIII.

Quia non letis est offensa Dei gratis ea nolunt homines eius dona, & illa sumunt, si pro illis pecunias debeant erogare? Quoties cogitauis, si pro audienda vna missa à te pretium vnus regalis exigeretur, sicut pro comedia, si ad lucrandas stationes duo exigerentur: si ad audiendam & recipiendam doctrinam Euangelij portatus adstaret, qui medium lulium à te requireretur, quis frequenter concionem? Modo tam instanter rogati, tot campanarum pulsu excitati, tot præconum vocibus inuitati, tali quali cernitis adestis difficultate, quid esset si pretium postularetur? Ideo, qui templum ingrediuntur cum pecuniis & auaritia, Dominus illos exturbat, velut honoris sui hostes infensissimos.

§. II. Nummulariorum effudit æs. Zelo Deus æstuat nec unquam societatem aliorum admittit Deorum, & eade causa illum Romanum admiserunt.

D. Euangelista liquidò nobis facti, huius adeo insoliti in Christo tradit. rationem, quodque à mansuetudine, illius tãtoperẽ discrepare videbatur: Dicit hæc ex zelo proe-

P msa

nullo enim discipuli eum viderunt, tantam
 in magistro suo mirati nouitatem, zelo ductum
 aduerterunt. Recordari sunt vera discipuli: quia
 scriptum est: *zelus domus tua comedit me.* Sumitur
 ex Psal. 68. in quo videtur Dauid locutus fuisse
 de Christo Domino nostro. Aduerbium illud
 vero quod addit Euangelista, est hic sicut aduer-
 fatium & merito eodem vitium in hac occasione.
 q. d. Eo tempore, quo Christus, & quosdam
 caedebat, & alios de templo propellebat, velut
 canes, quando omnes stupore pleni haerebant
 attoniti, nec mysterium valebant huius actionis
 intelligere: quinimo potius eorum quidam hac
 de causa Christo videbantur indignari, nihilominus
 Apostoli nihil ex illa sinistra iudicant, nec
 quidquam suspicati sunt, nisi quod in Christi
 non parum redundet satisfactioem, sed
 recordari sunt eius quod Dauid dicente Spiritu
 S. in illo Psalmo cecinerat, & in eo hanc modo
 completam esse prophetiam intellexerunt.
Zelus domus tua comedit me.
 Est autem zelus affectus ardentissimus, qui se
 ostendit impatientissimum ad differendam execu-
 tionem, qui summa diligentia procurat, omne
 illud quod ad diuinum spectat honorem, & se
 fortiter opponit illi quod ei videtur derogare,
 sic ut quiescere non possit donec illud euertere-
 rit: honorque Dei in sua auctoritate saluus sit
 & incolumis: ut autem hoc assequatur, non haer-
 ret in humanis respectibus; nec mundi vetetur
 potentissimos, qui sese illi possunt opponere ad-
 uersarios, nec eum vis aliqua quo minus exe-
 quatur, intentum remoratur. Proceedit hic affe-
 ctus ex amore Dei, & qui illo feruescit, res ag-
 git adeo insolitas, quando Dei honor periclitatur
 quae tantam in videntibus causant admira-
 tionem, ut haereant attoniti. Talis in hoc com-
 mendatur zelus, qui conspicuus idola, quae Rex
 Moabitarum sacrilegus Eglon crexerat in Gal-
 galis, in illum insurgit, iram gladium arripit,
 illum perfodit, soloque profertur interemptum.
 Nec ab similibus huius fecit ille Zeli feror in Phi-
 nees filio Eleazari, qui, notatore D. Amb. icu v-
 nere me fecit zelus meus.
 IV. que offendant non minimè, diuino concitatus
 honoris zelo, de medio surgit multitudinis, ar-
 repto pugione nihil moratus ad interiora pene-
 trat cubiculi, in quo Israelitam, eum Madianiti-
 de in flagranti repletum delicto perfodit. Quod
 cum vidisset Phinees, filius Eleazari, filij Aaron, sa-
 cerdotis, surrexit de medio multitudinis, & arrepto
 pugione ingressus est post virum Israelitam in lupan-
 ar, & perfodit ambos simul. Fuit autè hoc opus
 adeo Deo acceptum, vt propterea iram suam de-
 miserit, furoremque sedauerit, quo contra filios
 Israel grauius exanderat. Et occisi sunt viginti
 quatuor milia hominum. In signum, quod iam
 placatus esset, nec ultra contra filios Israel exa-
 cerbatus vt ipse Dominus Moyli declarauit: De-
 xit Dominus ad Moysen: Phinees filius Eleazari, fi-
 lij Aaron sacerdotis, auertit iram meam à filiis
 Israel, quia zelo meo commotus est contra eos.
 Huic adiungo feruidum Eliaz zelum, quando
 vocem attollens honoris Dei propugnator ex-
 clamat: *Zelo zelatus sum pro Domino.* Et illo ve-
 hemētius cæstro diuino percussit falsos illos oc-
 cidit prophetas Baal: & in huius iacitoris met-
 cedem, si credimus Ambrosio, raptus est in para-
 disum. Hunc quoque Zelum eodem modo de-
 monstrauit dux strenuissimus Marthias qui
 animo motus virili omnem illam populi turbam
 excitauit, contra impia Regis Antiochi sacrile-
 gia stans inuictus. Illos omnes qui pacifici ac
 clementes habebantur, zelus ille honoris Dei
 permouit, vt talia patrauerint præter morem in-
 sueta, quæ audientes in summam raperent ad-
 mirationem. Et omnium horum zelum superauit
 Saluatoris nostri zelus, qui honoris patrum
 propugnator erat acerrimus: si namque zelus
 effectus sit amoris, sole claris patet, quod cum
 charitas & amor Christi erga Patrem suum æter-
 num sit infinite feruentior illo, quo flagrant om-
 nes sancti, & omnis ille omnium sanctorum simul
 in comparatione amoris quo Christus ardebat,
 sit instar minimæ scintillæ ad ignem maximum
 comparata, necessariò esse debebat Christi zelus
 efficator illo, quo sancti omnes vniti æstuaue-
 rant. Quod si illi supra commemorati tam inso-
 lita facinora perpetrarunt zelo permoti, quo ter-
 uebant, honoris Dei, extra dubium est, quod idè
 ille Redemptorem nostrum ad multo his præcæ-
 riora propellere deberet. Et ita demonstrauit
 hac in occasione, vt ea videatur facere, quæ na-
 turæ suæ sunt repugnantia, indignaque clemen-
 tia, cum ipse proprijs assumat manibus flagel-
 lum eoque feriat templi profanatos, nec à
 cæpto desistat donec omnes templi foribus eli-
 manant.
 Zelus, leo dicitur fortissimus: quia nullæ sūt
 vires, quibus conuictus mansuecat. Zelus & fu-
 ror viri non parces in die vindictæ, nec acquiescit
 cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione
 dona plurima. Quando quis vit est animo, ac
 dignitate

VIII. dignitate sublimis, si sponsam eius offenderis eum minime placabis, totum licet ei mundum tradideris. Virum, qui laudatur conditione esse Angelus, si inuenias turbatum, commotum, et leo furentem, obstupesceas, dicat alter: ne miretis, inuenit enim qui coniugi suæ voluerit illudere: qui libet furor tibi videtur exiguus. Quoties quis aliquid comedit, hoc in eius vitetur naturam. Partem comedis arctis, digeris illam & in naturam transmutas hominis. Leo discerpit ouem, in leone in illam transmutat, & vires illi & esse tribuit leonis. Agnus Christus est manifestissimus: paulo superius hoc D. Ioan. indicarat: *Eccæ Agnus Dei. Postea conspicit, quod eum tangant in eo quod charius habet: illi Zelus comedit leoninus feruentissimus in leonem mutatur rugientem, fortem ac terribilem. Contra quos rugiunt hi Zelosi feroces? Singulariter notat D. Evangelista efferverisse contra negotiatores & camplores, qui ad mensas suas residebant, & in pecunia, quas in illis habebant. Vnde in illos rigore ostendit strictiorem, quos flagro cecidit, & mensas ac pecunias hinc illicque per pavementum templi dispersit. Numulariorum effudit as, & mensas subvertit.*

IX. Hi maxime Zelum eius excitant, animumque pronocant, mercatores videlicet in mensis suis residentes, & denarii quos in ipsis collocant in templo suo. Non dubito, quin illi in mentem venerit, quod pecunia idolum esset in mensa expositum, sicut in altari, quodque mercatores coram eo prostrati illud in templo ibidem adorarent. Deus adeo Zelosus est, ut hoc nomine voluerit principaliter insigniri: *Ego sum Deus Zelotes, Deus amulatores.* Sicut autem maritus, qui talis est, societatem non patitur alterius, lotes est sic nec ipse Deus illam perpeti dignatur. Hoc Exa. 20. 2. ptimum principium ac fundamentum populo Deuter. 6. 4. suo proposuit, quod ipse solus esset, quem videri habere, ac adorare deberent: *Audi Israel Dominus Deus tuus unus est. Non habebis Deos alienos coram me. Ego sum, popule meus, Ecclesia mea, sponsus tuus legitimus, alium esse non oportet, sed nec est Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruiet.* Huic accedit, quod videns à populo suo excauerit: (nostro loquendi modo) ut nullus sic maritus moueretur, si quando propria comur ad alium oculos suos fordistraga conuerteret: vnde tunc temporis eum generationem vocavit adulteram.

Prosequitur D. Aug. difficultatem non minus curiosam, quam grauem, scituque dignissimam. Quid causæ esse possit, cur Romani, insuper & omnes per totum mundum infideles nati. Cur Romanam Deum Israel adorant: *Eorum sententia manifesti sunt, omnes Deos colendos esse sapienti.* Credebant Deum enim: quod sicut nomini sapienti conuenit, ut Israel non amicitia sedere eorum, uellet cum cuiuscumque adorantur Republica potentissimis, & cum eis firmam d. Avgv. inerat societatem, ob varias quæ passim occur. Lib. 1. de Consequ. nibus dijs cuiuscumque gentis aut nationis fœ. Euange. 1. dera sociarent amicitia. Hoc Romani, ipso D. 17. 9. Leone assertore, obseruarunt ita tenaciter, ut in Tom. 4. hoc non minimam suæ Religionis sollicitudinē impenderint: ut enim cæteris Roma nationibus imperabat, ita in illa cunctarum dij nationum colebatur. Cuius pœne omnibus (sic ipse) dominaretur d. Leo. gentibus, omnium gentium seruiebat erroribus, & Ser. 1. Nam magnam sibi assumptisse videbatur Religionem, quia tal. Apost. nulla respuebat falsitatem. Athenienses qui inter Petri, & mundi sapientes palmam præferrebant (ubi Aca. Paul. demia habebatur celeberrime, singulariter ea de XII. causa ab eis Minerva colebatur, dea sapientiæ. Athenienses ut declarat ipse D. Augustin.) hoc ita mordicus se obtinuerunt, ut testetur Oecumenius quod non solum omnes adorarent Deos, cæteris nationibus colebant cognos, sed insuper & altare exeraut, ignoto etiam igno Deo consecratum, ut si forsitan aliquis alius su. potos. perisset, illis ignotus, eorum cultu nequaquam Lib. 1. 8. de priuaretur: consuebant enim conueniens esse, eius. c. 9. omnium sibi deorum, nullo excepto beneuo. In ca. 17. lam captare amicitiam. Et eo sensu declarat id. Act. quod scripsit D. Lucas de ara quam erexerant in Areopago, inter alias varijs dijs nominatis ac cognitis constitutas: *Ignoro Deo.* Hinc multan. Act. 17. 23 do processit Deorum, de qua D. August. quidam. XIII. erant dij scilicet & cæteris eminentiores, scilicet Vnde tā. vnginti: duodecim viri, & octo mulieres Iuno, ta. deorū Iupiter, Mercurius Saturnus, &c. Alij minores, multitudine. eorumque tanta multitudo, ut muscarum numero. do. rum longè superarent, ipso D. Augustino Lib. 1. de Ciuic. c. 2. teste.

Quærit igitur D. August. quid causæ fuerit, siq. 16. 5. quod Gentiles omnium nationum Deos honorantes, numquam altare vel templum erexerint ac consecrarint Deo Israel. Cur à numero ceterorum esse reiectus est? Si sit, quia nullam de ea habuerint notitiam, est impossibile, cum notitiam haberent populi Dei, eiusque facinorum, & quid plura? Notissimum toto orbe templum erat Dei Israelitarum, quem omnes metuebant: noverant enim omnes, quod Rex Israel potentia præfulgeret, & aperte hoc prædixit vates regius: *Deus in domibus eius cognoscatur.* Ecce Ps. 47. 1.

P. 2. Reges

X. Cur Romanam Deum Israel adorant: *Eorum sententia manifesti sunt, omnes Deos colendos esse sapienti.* Credebant Deum enim: quod sicut nomini sapienti conuenit, ut Israel non amicitia sedere eorum, uellet cum cuiuscumque adorantur Republica potentissimis, & cum eis firmam d. Avgv. inerat societatem, ob varias quæ passim occur. Lib. 1. de Consequ. nibus dijs cuiuscumque gentis aut nationis fœ. Euange. 1. dera sociarent amicitia. Hoc Romani, ipso D. 17. 9. Leone assertore, obseruarunt ita tenaciter, ut in Tom. 4. hoc non minimam suæ Religionis sollicitudinē impenderint: ut enim cæteris Roma nationibus imperabat, ita in illa cunctarum dij nationum colebatur. Cuius pœne omnibus (sic ipse) dominaretur d. Leo. gentibus, omnium gentium seruiebat erroribus, & Ser. 1. Nam magnam sibi assumptisse videbatur Religionem, quia tal. Apost. nulla respuebat falsitatem. Athenienses qui inter Petri, & mundi sapientes palmam præferrebant (ubi Aca. Paul. demia habebatur celeberrime, singulariter ea de XII. causa ab eis Minerva colebatur, dea sapientiæ. Athenienses ut declarat ipse D. Augustin.) hoc ita mordicus se obtinuerunt, ut testetur Oecumenius quod non solum omnes adorarent Deos, cæteris nationibus colebant cognos, sed insuper & altare exeraut, ignoto etiam igno Deo consecratum, ut si forsitan aliquis alius su. potos. perisset, illis ignotus, eorum cultu nequaquam Lib. 1. 8. de priuaretur: consuebant enim conueniens esse, eius. c. 9. omnium sibi deorum, nullo excepto beneuo. In ca. 17. lam captare amicitiam. Et eo sensu declarat id. Act. quod scripsit D. Lucas de ara quam erexerant in Areopago, inter alias varijs dijs nominatis ac cognitis constitutas: *Ignoro Deo.* Hinc multan. Act. 17. 23 do processit Deorum, de qua D. August. quidam. XIII. erant dij scilicet & cæteris eminentiores, scilicet Vnde tā. vnginti: duodecim viri, & octo mulieres Iuno, ta. deorū Iupiter, Mercurius Saturnus, &c. Alij minores, multitudine. eorumque tanta multitudo, ut muscarum numero. do. rum longè superarent, ipso D. Augustino Lib. 1. de Ciuic. c. 2. teste.

Quærit igitur D. August. quid causæ fuerit, siq. 16. 5. quod Gentiles omnium nationum Deos honorantes, numquam altare vel templum erexerint ac consecrarint Deo Israel. Cur à numero ceterorum esse reiectus est? Si sit, quia nullam de ea habuerint notitiam, est impossibile, cum notitiam haberent populi Dei, eiusque facinorum, & quid plura? Notissimum toto orbe templum erat Dei Israelitarum, quem omnes metuebant: noverant enim omnes, quod Rex Israel potentia præfulgeret, & aperte hoc prædixit vates regius: *Deus in domibus eius cognoscatur.* Ecce Ps. 47. 1.

Ps. 47. 4. Reges terra congregati sunt, conueniunt in unum, ipsi videntes sic admirati sunt, cantabant, erant, eorumque tremor apprehendit eos. Si sit, quia illum timebant, ut seuerum scelerum vindicem:

D. Avoys, non est hæc ratio (inquit D. Aug.) cum non honorandi quia Dii, quos magis honorabant, erant Consens. illi, quos magis timebant, & si quosdam colebant, ut sibi beneficerent, alios autem honorabant, ut sibi malum inferrent. Marcus Varro vnus ex illis, & quidem eorum omnium sapientia clarissimus, op natus est, quod Deus Israel esset Iupiter. Varro quo doctorem apud se meminisse inueniunt, Deum Iudæorum, Iouem putauit. Ita D. Augu. Nihilominus nunquam ipse, aut alius affirmare ausus est, quod sub illo nomine colebant Deum Israel, semperque mos inoleuerat, ut cunctis mundi dijs Iouis adolentes, hunc solum non honoratum omiserent: cum tamen eius esset illis cognitæ celsitudo, & summa per experientiam notissima potentia, quam quotidie inter manus habebant ipsi, cæterisque mundi Monarchæ, sicut varijs in occasionibus d. litteræ commemorant.

XIV. Ratio D. August. ea sunt, quod Gentiles, nominatim primaria autem Romani, stricte sententiam, legem ac decretum obseruarent illatum ab eo latum, cui palmam inter sapientes sapientie deferebant, nimirum Socrate: dicebat hic, quod quoscumque in numerum recipere deorum, illos eo modo honorarent, quo ipsi desiderarent honorari, Et sic se res habet: cum enim Dii illi, dæmones essent, eorum vnusquisque suam adorationis ac cultus methodum normamque præscribebat. Hic legem statuebat, ut tali ac tali sacrificio coleretur alter illo vel illo, hic tali vel tali tempore: quia dicebat Socrates: si, quando ad epulas quosdam inuites amicos, huic ad laboras, ut cuique quod saluæ suæ placeat apponatur; multo magis hoc Dijs indulgendum. Igitur quam primum quempiam in Deum canonizabant ac extollebant, ilico interrogabant. Videamus quid Deus iste quoad cultum suum præscripserit, quo possit velique honorari. Quando iam statutum erat Deum Israel cæteris eius annuerare, hoc inquirebant; & occurrat illis, quod primum decretum illa regula, quam à suis exigebat cultibus, hæc esset, ut ipse solus ac vnus Deus haberetur, ceteris adoraretur. Deus vnus Deus vnus est. Videte quod ego sim solus. Quo audito aiebant, si hunc in Deum recipimus, ceteros ipsos oportet amantemur: præstat igitur, ut hunc solum non recipiamus, quia socios alios non admittit,

quam a iis omnes, qui sibi mutuo non contradicunt, sed in vno eodemque Templo, in via eademque Republica optime conueniunt.

Erant illi dii diuinitatis latrones, ex eorū m. Philo. 2. 6. meto, quos D. Pau. indicat: illam etenim quam Xv. sibi arrogabant, meto sibi furto rapuerunt. Hoc Dii diuinitatis interdiscriminis inter domus vel horti alicuius legitimum Dominum, & furem, quod fur fures, vnus alterum non expellat, nec illi se ferox opponat, modo ipse partem habeat ex furto. Parū Similitudine refert furi, qui ex illa parte domum tuam ingreditur, quod alter per alios irretat ac depredat, hoc in eius non est detrimētum: non sunt enim propria eius facultates: nec solum hoc argit, qui per hos patietes in hortum tuum descendit, quod alter per alios irretat ac depredat, tantummodo ipse habeat, quod auferat: quia hoc quod alter diripit, non ipsi hoc abhulit, nec fit ipsi iniuria, cum proprium eius non sit, quod alter est depreddatus.

Tu vero qui Dominus omnium es, quæ in domo tua, ac horto continentur, neminem pateris furem: sunt enim tua omnia, & quidquid ex illis perit, in tuum vergit detrimētum. Illi Gentilium dii, fures erant & latrones. *Omnes 18m. 10. 8. quosquos venerunt fures sunt & latrones, & in domo ac esse diuinum intrabant a ferendo, 12. Dii vana diuinitatis assumebat, seque eiusdem esse Deum facta, ut Metecurius alter fortis diuem & buccina, bat quod eam tribueret, & Mars dicebatur: ille potentia se Deū mentebatur, quem Iouē nominabant. Hæc effuriebat, quod ipsa esset quæ corporis efficeret organizatione, & Libera dicebatur, quod ad Natiuitate auxiliatrix accurreret, & pusionē in lucē autalque produceret, & Lucina vocabatur: altera quod pueruli pedes adgressu solidaret, & Statilina scribebatur. Quidā potentiam in mare sibi vendicabat, & Neptunus dicebatur, alia in acre dominatur, quam Iunonem vocabant, alius in superficie terræ, quæ Plutonem dicebant: alia in terræ cauernis: hæc fingebant Proserpinam: hic tempora dirigebat, & Saturnus erat, ut eleganter exponit D. Aug. Numquam alius alium perturbabat, nunquam molestiam inferbat, nunquam impediobat: tu ex hac parte, ego ex altera sumus, omniaque diripiamus. Tribuant tibi diuinitatem, sicut & mihi pariter attribunt. Honorant te colantque ut Deum, non repugno, modo me simili-*

Deut. 6. 5. est. Videte quod ego sim solus. Quo audito aiebant, si hunc in Deum recipimus, ceteros ipsos oportet amantemur: præstat igitur, ut hunc solum non recipiamus, quia socios alios non admittit,

39.

Lib. 4. de Civ. 1. 10. & 12. T. 5.

similiter vt Detim colant & adorent. Porro Deus Israel, erat Deus, & Dominus legitimus, ad quem tota spectabat diuinitas, idcirco vt iuriam habebat sibi factam, & reuera talis erat, si quis vel dragmam sibi illius arrogaret.

XVIII. Hinc est, quod nunquam patienter eum ferre poterit: qui vela mille leucis esse diuinum superbus affectaret. Angelum, quem adeo perfectum creauit: quia vel vnica cogitatio mentem eius momordit, non vt Deus esset absolute; iam enim intellectu suo Angelico hoc esse sciebat impossibile, sed solummodo Deo similis: dixit enim: *In caelum conscendam, & similia ero Altissimo*, de altissimis precipitant, vt de celo ad inferni conuerit abyssum nunquam deorsum surrecturus: *Videbam Sathanam, sicut fulgur de celo cadentem*. Herodes Rex die quodam populo concionaturus, regio decorus prodijt vestitu, qui dum loquitur in vestem eius solis radijs ita resplenduit vt velut in speculo repercussus totum locum illustraret, qua de causa populus adulator, & idololatricus deditus, voces cepit extollere, eumque vt Detim proclamante, ac Dei nomen illi vt ipse bene merito affingere: quia vero placidas huic adulationi praestitit aures, ilico aduolat Angelus, eumque tanto percussit impetu, vt eum prostrauerit qui à veribus vndeque corosus infansulo nimis funere animam exhalauit: *Consumptus à verbibus exspirauit*.

XIX. Numquam aliorum Deus Deorum admittit consortia. Hinc factum est vt hoc crimen omnium grauissimè pateretur, quod populus suus aliorum admittit Deorum adorationem: erant autem hi Zeli, quibus Zelabat Synagoga, erant hæc querelæ frequentissimæ, quibus contra illam per omnium ora Prophetarum exposulabat: quia sicut sponsus coniugi suæ desponsatus, cum ipse solus eius sit maritus legitimus, nullam ab ea iniuriã accipere potest grauiorem, quam si seipsum alteri tradat: ita similiter, hoc erat grauissimum Synagoga crimen Deo per fidem desponsatæ, quod alios Deos aduicera cognosceret. Hoc in eo (more nostro loquamur) Zelum exciuit mortalem: & sunt illæ querelæ non vulgares, quas ea de causa Deus exponit contra Synagoga, sumens metaphoram ex eo, quod vir cum vxore sua agit, quando inuenit, quod se alteri lupam tradiderit, si demque marito violauerit.

Modo capies rationem Zeli, quem tam expressè per Ezechielem ostendit. Detinebat Deus populum suum, tristi duraque admodum in Ba-

bylonia seruitur: languentem, Propheta Deus instanter deprecatur: Domine, qua de culpa tale supplicium & tantus rigor? Propheta: quia his plura merentur. Vt autem hoc Propheta pateat, apprehendit eum, & in Spiritu adducit in Idolum Hierusalem, & coram templi vestibulo statuit. Deus Intuetur Propheta, ad templi ingressum altare execratur, conspicit in quo erectum erat idolum, Deus gentilium. En Propheta, hoc patior impatienter, quam acerbè (quæso) ferret hoc vit aliquis, qui coniugem habet quam vnice diligit, & pupillis oculi sui habet chariorem, si eo spectante, proh nefa! scortatorè amplecteretur? *Bras stant. Eze. 8. 3. tum idolum Zeli ad prouocandam amulationem, quæ illarum erectum idolum satis informe, vt Dei viscera Zelo feruentissimo commoueret, quia illa Deus habuit nostro loquendi modo tan enim peruersa fuit Indæorum Synagoga, vt in ipso Dei templo idola statuere non vereretur. Quid ergo in domo mea (exclamat Deus) mihi in faciem aduoluer, idolum & qua ratione hoc perferam?*

Hæc erat illa non minima querela: *Iuxta me Isa. 7. 8. discoperuisti, & suscepisti adulterium*. Grauiorem non potest committere coniux impudentiam, quam præsentem marito adulterio consentire, manûque comprehendere gannionem, ac in eiusdem mariti sui lecto lupa collocare. O Vates, num foret iudicis me siue causa tam grauitate execratur? Nec quidem pro crimini grauitate commouetur: si pro demerito puniendus esset populus talis esset mihi mulier seruo trucidanda. Patet hinc Deos falsos supra modum diuinum excitare Zelum, & quidem coram eo adoratos, in proprio templo diuini cultus honoribus: est enim hæc talis ignominia, vt Deo inferni non possit acerbior.

§. 12. Effundit & c. Pecunia habebatur vt Deus omnium supremus, & que grauiorem in Deo prouocat Zelum, eumque hac in occasione commouit.

Noueris ergo, concludit D. August. quod idolum, seu falsus Deus, qui Deum ad Zelum excitat seruentiorem, fuenit pecunia: Tanto namque grauiorem in Deo causa: Tantò illam homines honore colebant superbia, & diuinitatem adscribebant eminentiorè. Deus Altior diuinitas, cui vires & partes eius Gen. erat priores adscribebant, erat illa quam Deo pecunia maritus.

rum, vel denariorum attribuebant, hinc supremam, primamque consecrabant diuinitatem. Quid est Deo proprium? Esse omne bonum, & in se comprehendere omne bonum. *Bonum omne*, ait idem ipse Moyfi. Cui hoc primario deferebant, pecunia erat. In mundi primordio (teste Aristotele) vivebant homines: cambijs & permutacionibus: qui triticum habebat, ex eo dabat illi, qui vino abundabat, hic verò in cambium vinum refundebat, furor calcetorū calceos dabat, pistori, pistori autē panē illi retribuebat. Verum experientia docuit quòd alimentum non esset sufficienter distributum: quia aliquando, qui triticum habebat, & vinum optabat, neminem inueniebat, qui triticum vellet, & ineps vini remanebat: ad hoc iudicatum est quid aliud debere institui, quod congruum esset & aptum quibilibet rebus permutandis, vt illo quisque nullo negotio posset obtinere quicquid illi opus esset: hoc autem fuit pecunia: pro illa tribuebant panem, & vinum, & oleum, & v. estem, & quicquid singuli voluissent.

Exod. 33. 19. l. 5. Eth. 63. II. Pecunia substituta est cambijs.

III. Pecunia cur vt Deum adorant.

Hinc ceperunt homines suspicere pecuniā, velut quiddam in quo cuncta terræ bona comprehenduntur, ac sibi persuadere, quòd ille qui pecuniam haberet, omnia haberet: illā namque comparabat sibi cibum, potum, vestitum, vitæque subsidia. Pecuniā vir emebat generis nobilitatem: pecuniā delicias obtinebat in columis, medicum & medicinas, & in infirmitatibus obsequium. *Genus & formam regina pecunia donat.* Ex quo factum est, vt pecuniæ sublimiorem attribuerent diuinitatem, quam ceteræ eorum multitudinis: si namque ex illis, iuxta eorum sententiā hic mari dominabatur, ille telluri, hic panī, ille vino, oleo ille, paci alter, alter bello, pecuniam omnibus notabant imperantem. Firmiter autem credo hunc esse legitimum verborum Apostoli sensum: *Auaritia qua est simulachrorum seruitus.* Quamuis enim SS. Patres millenas hic adferant expositiones, hæc tamen bona est. Est auaritia idolorum seruitus: vt enim idololatæ millena colunt idola, quibus seruiūt, quæque vt Deos adorant, quædam ad hoc, alia ad aliud, ita auarus pecuniam adorat, quasi illi videatur, quòd plenam habeat diuitatem ac potestatem istorum omnium vniuersalem, & hoc eo modo, vt in hoc vno omnes includat falsos Deos: & soli pecuniæ eum tribuit honorem auarus, quem infideles cunctis dijs suis adscribebant. Idcirco loquitur Apostolus in plurali: *Simulachrorum seruitus*, q. d. soli pecuniæ eum tribuit homo honorem, & obsequium, quod

Colos. 3. 5.

IV. Auaria cur dicatur simulachrorum seruitus.

reliquæ simulachrorum multitudini. Percunctatur D. August. quæ ratio detur cur Gentiles, cum tantam haberent Deorum colluuiem, vnum panū dedicatum, alterum vino, aliū leguminibus alium potibus, aibus alium, vt diximus, non crederent Deum particularem pecuniæ? Falleris, inquit, licet eum enim hoc proprio nomine non censuerint, sub nomine tamen Iouis eum coluerant: hunc singulariter appellauerunt Deum pecuniæ, erat etonim illis domesticum, quòd Iupiter Deum esset omnium supremum, & qui prærogatiua vigeret potestate inter reliquos Deos, quem & eorum patrem statuebant, in tantum, vt crederent omnem reliquorū potestatem Deorum ab eo dependere, nec non quòd Saturnus ab eo quead temporis gubernacula dependeret, & Mars in suis bellorū victorijs, & Iuno in operibus ætis, & Mercurius in infusione sapientiæ, sicut subtiliter ex ipsis Gentilium doctrinis confirmat D. Aug. Quinimo hæc de causa crediderunt, quòd Iupiter esset ipse Iudæorum Deus: quia credebant illum esse omnium potentissimum. Quia Iupiter Deus erat supremus ac vniuersalis, qui in omnia tenebat imperium, qui in omnibus operabatur, illum speciali ter inspicierunt Deum pecuniæ, vel Deum pecuniæ: eo quòd opinarentur, quòd hæc illa esset pecuniæ magnitudo, omnia posse, subijcere omnia, superare omnia, & in omnibus operari: *Pecunia obediunt omnia*: Nec paruus quisquam est vel magnus, qui non operetur mediante pecunia: per hanc domos possident, campos, loca, maria, flumines, honores dignitates, per hanc auctoritate & obsequio præcellunt, per hanc notitia fama que celebrantur.

reliquæ simulachrorum multitudini. Percunctatur D. August. quæ ratio detur cur Gentiles, cum tantam haberent Deorum colluuiem, vnum panū dedicatum, alterum vino, aliū leguminibus alium potibus, aibus alium, vt diximus, non crederent Deum particularem pecuniæ? Falleris, inquit, licet eum enim hoc proprio nomine non censuerint, sub nomine tamen Iouis eum coluerant: hunc singulariter appellauerunt Deum pecuniæ, erat etonim illis domesticum, quòd Iupiter Deum esset omnium supremum, & qui prærogatiua vigeret potestate inter reliquos Deos, quem & eorum patrem statuebant, in tantum, vt crederent omnem reliquorū potestatem Deorum ab eo dependere, nec non quòd Saturnus ab eo quead temporis gubernacula dependeret, & Mars in suis bellorū victorijs, & Iuno in operibus ætis, & Mercurius in infusione sapientiæ, sicut subtiliter ex ipsis Gentilium doctrinis confirmat D. Aug. Quinimo hæc de causa crediderunt, quòd Iupiter esset ipse Iudæorum Deus: quia credebant illum esse omnium potentissimum. Quia Iupiter Deus erat supremus ac vniuersalis, qui in omnia tenebat imperium, qui in omnibus operabatur, illum speciali ter inspicierunt Deum pecuniæ, vel Deum pecuniæ: eo quòd opinarentur, quòd hæc illa esset pecuniæ magnitudo, omnia posse, subijcere omnia, superare omnia, & in omnibus operari: *Pecunia obediunt omnia*: Nec paruus quisquam est vel magnus, qui non operetur mediante pecunia: per hanc domos possident, campos, loca, maria, flumines, honores dignitates, per hanc auctoritate & obsequio præcellunt, per hanc notitia fama que celebrantur.

V. Deus pecuniæ sub nomine Iouis colatur.

Hinc originem sumpsit, quod Zelus ardentissimus, quo Deus feruet, hunc impugnet Deū pecuniæ: aduertit enim quantum colligi potest, Auarus quod Sanctus non magis confidat in vero Deo, plus aurū quam auarus in diuitijs: quod si D. Franciscus diligit Patriarcha Ordinis Minorum inclutus, totas quam integras noctes impenderit: cum Deo familia Sanctus ruis agens, illis solis verbis: *Deus meus & omnia*: Deum. Idem hoc agit cum suis pecunijs: auarus, quibus se recreat, illas aspiciens, euoluens, reuoluens, tangens, numerans, summoque illis affectu colloquens: *Deus meus & omnia*: Vobiscum omnia habeo: Et sicut aduertit D. Basil. de quo mutua. D. BASEL. vit illud D. Ambros. Non seruentius quisque Ho. 7. in vir sanctus cor suum, intellectum, voluntatem diuisent, ac animam in Deum dirigit, de illo sermonem Tom 1. habens, de eo cogitans, de eo somnians, quàm a. Seru. 8. uans in pecuniam: *Aurum respicit, aurum imaginatur.*

VI. Pecunia potest omnia.

34. VII.

maris, hoc tibi dormienti in somnium, & vigilanti de siderum, quæcumque videri, in auribus conuerſi cupis, dicitur: *ex an quo, ad posses, & licet. Quid enim verum non moliris, mouisti, vnus auriga-tia &c.*

Optimè quadrat hic, quod de grege eorum vnus dicebat, quæ vates Ofias auscultabat. Illos fuerat adhortatus, vt omnem spem suam in Deum conijcerent, ad illum se conuerterent, cuiusque ex toto corde fiderent misericordie: *Ms. ericordiam*

Ose. 12. 8.
VIII. Pecunia vt idolū habetur.

Prodit alter inde, quasi replicans: dicit, quid tibi in buccam venit: optimum enim mihi habeo Deū, qui in omnibus mihi subueniet, nempe pecuniam; *Et dixit Epiphanius, Verum amen diues effectus sum, inueni idolū mihi, omnes labores mei non inuenient mihi inquitare, &c.* Hæc alias verba declarauimus. Hinc nascitur, quod sicut dicitur in matius notat, quod coniux sua oculo nimis blando alterum respicit, ilico fero illam oculo conuertitur: ita quoque Deus aduertens quod anima pecuniam vt Deum intueatur, ac in eatoram suam spem colloct, eam oculo conspiciit inimico ac indignabundo, & se mundo manifestans, acerbis impugnatæ corpit diuites ac diuitias, atque, pauperes, suos esse inimicos amicos, quodque illis celorum regna parauerit: *Deus pauperes: quia ipsorum est regnum celorum, Et de diuicie prædicat. Dimes difficile mirabit in regnum celorum: facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem in vasa in regnum celorum transire, quam diuitem in vasa in regnum celorum.*

Luc. 6. 24.
IX. Christus impugnat.

Et suspitio de pectoris imo producta, sic diuitem desert infortunium: *Vt vobis diuicitus, quia haberi consolationem vestram.* Non in omnes illos inuenitur, sed in eos, qui cor suum habent pecunijs additum illas, vt Deum adorant, & quorum in ijs tota inuenitur statque fiducia.

X. Dives diuitias demulcens illis subito priuatur.

Hinc calum illius discimus diuitis, de quo Christus retulit, multis opibus affatum opulenti, qui nocte quadam illis amicis collocutus sic ait: *anima mea, pe pende quantis, ad luxum, vique diuitijs abundes, illis inest, quidquid id vobis omnibus exoptare potueris: cum igitur omnia diues habebas, conede, bibe, epulare, tequiesce. His occupatus cogitationibus, ecce vocem audit celestis: *Simile, hanc nocte animam tuam, repertum à te; qua autem parasti, cuius erunt? Hanc nocte morieris, videamus autem cui hæc bona futura sint enolumento, & an ea tecum sis delaturus. Solco dicere, stulto huic hoc accidisse, quod mulieri adulteræ, quæ de nocte expergefata, ad fenestram recurrit, & eū impudico suo colloquitur amasio nimis familiariter: audit illam mari-**

Luc. 12. 10.
XI. Similitudo.

us, de strato se proripit, & sumpto pugione ô re-metricem, scortum, lupam, talenue contra me molitis traditionem? Sic meo quidem iudicio, Deus illam conspexit animam adulteram, opibus ac pecunie amicam, cum illis familiaris colloquentem, illas demulcentem, proflic gra- uiter irritatus, & diuicie pugione iustitie illam transiberat, hic mortuus nequissima, anima fœdissima, & infidelis.

XII.

Non fert Deus, vt alium eius loco supponas, aut cor tuum a'teri quam sibi consecres. Quando hoc aduertit ilico tibi illum aufert. Nouit animam nostram ad prodicionis & infidelitatis et, men inclinari, (testatur D. Aug.) illique con- tingere quod mulieri ac prostituta, cui sponsus literas seu nuntia mittit per pedissequum eli- gantiori ferma conspiciunt: hæc autem illum intuita, tanto eius amore capitur vt eius gratia, sponsi sui incipiat obliuisci: quid sponsus illum confestim amandat, domoque turbatus elimi- nat. Sic illa Putipharis perfrictæ frontis inuere- cunda mulier, vt Spiritus S. testatur, cui Ioseph iuuenem venustate corporis gratissimum, Ange- lico vultu decorum maritus designat in fer- uum ac pedissequum, cordis affectum transfert in Ioseph, & ad inuidium provocat pellex adulterium, mariti sui profus immemor. Hoc agit anima tua. Concedit tibi Deus filium, vt illi tanto beneficio gratus deseruias, eumque non paruum emurias Deo pedissequum: tu verò tanto illum complederis affectu, vt Dei tui, eius gratia, obliuiscaris. Tribut tibi Deus naturæ dotes eximias, vt per illas illi strenuè famule- ris, & dum te corpore cernis eminentem, pari- ter coneris & animæ pulchritudine præfulgeret: tu verò stulto illis adhaeres affectu, similis illis quos vidit Ezechiel adorantes ad Orientem.

Non fert Deus, vt alium eius loco supponas, aut cor tuum a'teri quam sibi consecres. Quando hoc aduertit ilico tibi illum aufert. Nouit animam nostram ad prodicionis & infidelitatis et, men inclinari, (testatur D. Aug.) illique con- tingere quod mulieri ac prostituta, cui sponsus literas seu nuntia mittit per pedissequum eli- gantiori ferma conspiciunt: hæc autem illum intuita, tanto eius amore capitur vt eius gratia, sponsi sui incipiat obliuisci: quid sponsus illum confestim amandat, domoque turbatus elimi- nat. Sic illa Putipharis perfrictæ frontis inuere- cunda mulier, vt Spiritus S. testatur, cui Ioseph iuuenem venustate corporis gratissimum, Ange- lico vultu decorum maritus designat in fer- uum ac pedissequum, cordis affectum transfert in Ioseph, & ad inuidium provocat pellex adulterium, mariti sui profus immemor. Hoc agit anima tua. Concedit tibi Deus filium, vt illi tanto beneficio gratus deseruias, eumque non paruum emurias Deo pedissequum: tu verò tanto illum complederis affectu, vt Dei tui, eius gratia, obliuiscaris. Tribut tibi Deus naturæ dotes eximias, vt per illas illi strenuè famule- ris, & dum te corpore cernis eminentem, pari- ter coneris & animæ pulchritudine præfulgeret: tu verò stulto illis adhaeres affectu, similis illis quos vidit Ezechiel adorantes ad Orientem.

Largitur tibi Dominus honoris gradum, quo totus eius intendas obsequio, & amori, teque ger- ras velut eius seruus honorarius, tu verò hoc ipso grauer illum irritas: hoc enim totum est stu- dium tuum, quo factum illum tutumque custo- dias. O Anima fœdissima, quæ tanto pedisse- quum amore prosequeris? Ab oculis eius ille re- moueatur. Hac de causa, tibi filium admittit, qui tuum idolum, & filiam, quam adorabas, & ho- noris gradum cui nimis intemperanter & inor- dinate seruiebas.

XIII. Similitudo.

Et hæc causa fuit, si D. August. credimus, cur Rex pijsimus Ezechias, diuino motus Spiritu chias ser- uum a. uolofum illum ceperit serpentem æneum, pentem à Moyse quondam conflatum, & erectum in sa- lutem eorum, qui à serpentibus ignitis morti in- teribant, gerit.

XIV.

Et hæc causa fuit, si D. August. credimus, cur Rex pijsimus Ezechias, diuino motus Spiritu chias ser- uum a. uolofum illum ceperit serpentem æneum, pentem à Moyse quondam conflatum, & erectum in sa- lutem eorum, qui à serpentibus ignitis morti in- teribant, gerit.

scribant. Illumque in frustra confregit, & in puluerem redactum deiecerit in torrentem Cedron, vt ex eo nec memoria, nec pulueres sus-

D. AVOVS. Lib. 10. de ciuit. c. 8. Tom. 5.

perissent: Ezechias Rex religiosa potestas Deo ser-

hoc rei? rem diuino constructam ordine, signum adeo prodigiosum confringere, comburere, in torrentem demergeret? Remedium adeo salutiferum? Vtique: quia tanto Iudaei serpente ardore compledebantur, vt iam inciperent illi thus adolere, iam illi non Deo cordis affectum confectarent, a quo illum acceperant. Itaque Ezechias se velut fidelissimum Regi seruum demonstrauit, qui si videat, quod Regina nobilis quendam inordinatam diligit, illumque sciat iam Regi molientem insidias, violentus ei manus iniicit, & ium transferretur. Hinc timor ille, quo sancti concussi viuunt, num inordinato terrenis amote afficiantur, quae Deus illis largitur: vt tanto seruiant illi studiosius: in tantum vt D. August. quod ex cantu choralis non modicam percipi-

D. AVOVS. Lib. 10. Conf. c. 33. Tom. 1.

ritus in Deum raperetur. O Domine, iam video, quod doleo, nigra me delectatione hoc capto recreati, & inordinato pedissequum hunc amore complecti, quem mihi consignas, vt tua perpetem getam memoriam: unde vt verus humilis praedicationi verbi Dei insistentis haec mentis fitebatur infirmitatem, rogabatque auditores, vt cum illo, & pro illo lacrymarentur: Flete mecum & pro me flete. Et quod tuum S. Augustine facinus? Mihi accidit, vt me, amplius cantus, quam res qua canitur moueat, illos penatiter me peccare confiteor. En quam tenue peccatum, & quot lacrymis elutum, quantumque tremore percellat eum, qui talis est, qualem esse non minus Augustinum. Perspectus erat illi Dei Zelus feruentissimus, & quantopere moueatur, dum affectus alteri, quam sibi dedicatur, licet res sit in se sancta, qualis catus est Ecclesiae: quid erit igitur, affectu ita immoderato prosequi, quali tu filium, aut filiam, aut amicum: aut pecuniam, aut san-

XVI. Deus pecuniam vt aduersarium auersatur.

XVII. Similitudo.

co diligit affectu, non parum moueris indignatione. Porro si domum tuam ingrediens, cubiculum tuum ascendens, vbi proprium est cubile, illum in eo reperies cum coniuge tua, ipsam autem gaudio blandientem, quid rectum ageres? O traditorem, & hic in domo mea: Et quid tibi ad summum prodicionis crimen debeat, nisi vt cum vxore mea eodem lecto scortator decumberes?

XVIII. Applicatur Christus.

En tibi quod hodie Saluatori nostro contingit. Ipse commoto semper oculo pecunias appetit, ab incunabulis, imo ab initio suae Incarnationis pecuniam habuit vt inimica, eius enim est competitor, est ille quo enim anima scelus molitur traditionis: in suam hodie Christus domum ingreditur, templum scilicet, suae quietis locum, & ibidem in mensa pecuniam offendit velut in altari, quod est vt proprius eius lectus, & alios illam velut adorantes: Nummularios sedentes. Ad illos primo recurrit, velut adulterae maritum, & collectis subito, quos ad manum habebat, funibus ac restibus, ipsos cepit actus impetere & instar canum fustigare, dei de adulteram aggreditur scilicet pecuniam: Dicitur tu mihi, peruersissima scortatrix, quae te cum esset Christia diuino superbius extollis, te omnium oculis exponens, quasi es omne bonum, & vt tale te vt adules omnes adorant, & quid tibi debeat, quo supremam mihi impingeres ignominiam, atque vt Deus prosteruit habereris, nisi quod templum haberes, & veri Dei templum, tuum esse censeretur? Arripit illam, prosteruit, & per templi dei cit spargitque paumentum: Effudit as Nesandissima, hic tibi debetur locus, non altare, non templi mensa. Non tuus est locus humani cordis altare: hoc etenim mihi conuenit, & in quo volo gratissima mihi dedit sacrificia: locus tuus peritissima hic est, per pauimentum dispergi, pedibus conteri, contemni vt non plures aestimeris, quam id, quod pedibus vt vile quid, proteritur: & si te hominibus concessi non ea mente concessi, vt te super sui cordis aram exaltem, sed eorum pedibus prostrata, seruias, velut, qua media ad Deum sursum ascendant: hoc enim est: Omnia subiecisti tibi, s. s. sub pedibus eius.

XIX. pecunia

XX. bere pecunia, filius dignitas, diuitiae, non eor tuus, Pecuniae sed pedes tuos, vt per illa ad Deum ascendas, & locus per bona haec temporalia disponas, ad caelestia proprius tandem obrinentia. Sub pedibus tuis pecunia, vt est sub ex illa scilicet erigas ad Dei gloria, orphanis pauperibus tribuens, captiuis, viduis, puellis pro inopia periclitati: Distrahe se affluas, nolite conopponere. Ps. 112. 7.

Hunc illi locū ab exordio consignavit Eccle-
 sia, quando conuerſi ſiſeles, oſtendentes, quod
 ſolum Deū, vt talem, velent adorare, ſuam omnem
 in eo collocare fiducia, & in eo omne ſuum bonū
 inuenirent, omnibus, quæ propria poſſidebant,
 renūciabant, eaque vendebant: & ex eis redan-
 dam pecuniam, ad pedes proſternebant Apoſt.
 Aut pedes Apoſtolorum. Ad terram, & ſub pedibus
 proſter. atum non enim ei conuenit in corde reſi-
 dere. Hi ſunt feruores Dei Zeloti, & illos timete
 diuites, qui in ſolis veſtris fiditijs pecunijs, in
 numerum eorum redigendi, de quibus cecinit
 Pfalter regius. Ecce homo qui non poſuit Deum
 adiutorem ſuum, ſed ſperauit in multitudine diuiti-
 arum ſuarum. Et inter illos numerandi: Quicon-
 ſium in virtute ſua, & in multitudine diuitiarum ſua-
 rum gloriatur. Caue tibi ſanima, ne Deo ſi-
 credidit, ne te crinide polluas proditijs, ne
 te Deus adulteram ſeuero æternūque caſti-
 get.

§. 13. Fecit flagellum &c. Nulla promiſſa
 verburum correptione, illos Dominus flagel-
 lar: eſt etenim auaritia laqueum inſolubili-
 ſū.

Deus pro-
 mouet
 punit quā
 punit.

Videtur hic Chriſtus mirum in modum, &
 præter morem ſuum ſeuerus: ſolet etenim,
 vt diebus præteritis diximus, priuſquam
 aliquem puniat, illum præmonere. Olim in die-
 bus Noë (Nor. D. Chryſoſt.) mortales ob non
 tolerandas vltimas iniquitates punitorus, illos
 priuſ inſtituit monere, & per Noë iuſtitia præ-
 conem ad penitentiam adhortari: hac de cauſa ſa-
 bificare eum voluit arcam illam: cuius operi cen-
 tum impendit annos, quatenus verbis Noë, &
 fabricum ligneorum idibus, ac ſtrepitu nau-
 pegorum in ſe penitentes conuerterentur: quo-
 circa D. Petrus Noë vocat: Praconem iuſtitie.
 Idem notamus, quando grauiter eum populus
 offendebat: Mittebat Dominus Deus pauperum ſuorum
 ad illos per manum iuſtorum ſuorum, &c. Sic Hie-
 remias primò verbis & exhortationibus, deinde
 catenis circumuinctus illis captiuitatem nuntian-
 do vaticinatus eſt. Ezechiel & omnes Prophetae
 hoc in munitate perſeuerabant.

Si igitur dum Deus dicebatur vindictæ, non
 illico flagellum arripuit, vt quid modo primo fer-
 uore, illos eorumque mentes ſeruetur? Notes
 ſitium illorum auaritiam fuiſſe cordibus irradica-
 tam. Quando peccatum hoc animam poſſidet, vix
 vlla ſpes aſſulget, quod ab illo liberabitur, illumq;
 Hieron. Bapt. de Lan. 2. a. Tom. III.

in eo fructum exhortationis ſermo producet.
 Appa et in eo quod narrat D. Lucas. Sæpe ſæpius
 Chriſtus Phariſæis prædicabat, eorumque vitia Auaritiæ
 non tacebat: quamuis autem quidam tabie tabeſ-
 cerent, alij tarentur, alij illi moleſtiam adfer-
 rent, porro, die quodam, dum auaritiã plus le, vt pa-
 ſolito reprehenderet, cupiditatemque habendi tet in
 damnaret: Audiebant hac uerba Phariſæi, qui erant Phariſæi
 auari, & deridebant illum. Ille namque cuius au-
 mam hoc vitium occi pat, nec ſe turbas, nec in-
 qu etat, nec n ouetur ſed hoc tantum audito præ-
 dicatore, inquit D. Baſil. (ex quo idem ſumpſit D. Ho. 6. in
 Ami roſ.) dicit auarus: Pulcher ſermo, ſed pulcherris dicitur.
 aurum. q. d. Dicitis quid placuerit: optime
 mihi eſt, & quietus ſum auro meo. Hunc ſolum
 Saluator fructum illis prædicando retulit: Deri-
 debant illum, & hoc ſup poſito ad huc e præmonens
 gradum, iam non eſt aliud quàm quod ſe præ-
 dicando talibus ſubducit: dixit enim Spiritus
 S. Qui: auarus deriſorem ipſe iniuriam ſibi fa-
 cit.

Eleganter expendit D. Ambroſ. quod Iſue in-
 niſto duci Iudaorum acci ſit: dum enim cogitat
 urbem Iericho bello laceſſere, Dei non ine præ-
 conum voce denuntiat, nequis vel pauim quid
 vel magnum huius ciuitatis attingere præſumat,
 ſed omnia flammis exurantur: ſi quis enim vel
 minimum quid aut ſumpſerit aut tetigerit, totius
 populi vitam manifeſto exponeret periculo. Vos
 cauete, ne de his que præcepta ſunt, quidquam con-
 tingatis, & ſi ſis præuicatoris res, & omnia ca-
 ſtra Iſrael ſub peccato ſint, atque turbentur. Ciui-
 tatem inuadunt: quidam autem auri cupidus non
 ino Achan vidit inter machabias lamini anreæ,
 certam pecunie ſummam, & Chamydem coeci-
 neam, hæc omnia ſibi diripit & abcondit: vi-
 ctorem ſuam in conſecratione tenæ proniſſæ
 proſequuntur, & Hai ciuitatem impugnant: egre-
 diuntur oppidani, & plurimes proſterunt Iſrae-
 litarum, cæteris ad tuſpem fugam compulſis. Hi-
 co Iſue ad Deum conſugit: Domine mi, quid
 hoc? Mi Domine, audient Chanaan, &c. eadem
 hanc noſtrorum audient Chanaan, quo ſic, vt te
 tuumque populum deſpiciant iunctique viribz
 animos ſuperbi reſumant, neſque unanimis ep-
 primant hac clade conſtractos. Non te frangat
 iſta res, inquit Deus eſt etenim inter vos cor
 quoddam auaritiã conſpurcatum, quod mandatis
 tuis capitum auri non obediunt. Quis Domine?
 Multis vltro citreque interpoſitis, inuenit A-
 chan. Duo notat hic D. Ambroſ. Primum: quod
 cum in felix hic eſſet præmonitus, ſi cupiditati
 ſue fræne laxaret, diſcrimini populum expore.

Serm. 81.
 Fran. 9. 7.
 III.
 Similiter
 & in A-
 chan.

Joſue 6.
 18.

(a) D. f.
 p. 1 do
 datus y
 præſa.

ret vniuersum inretentionis, hoc non obstante, furtum commiserit. hac enim sunt avari viscera, quod modo suae satisfaciatur cupiditati, non anxius dubitabit, licet vniuersum hic percat, alter ibi conuolat, res publica demergatur, iustitia corrumpatur, & omnia intertritur, & facti Deus hac non essent cuncta verissima. Secundum: quod verbum preceptumque Iosue tam laudabilem, ut soli tantummodo acclamando, ac dicendo, ut cursum suum suspendat, nec ultra transgrediatur, illico sistit ille, & in medio caelo, cum rapidissimo velaret cursum, gradum figit, velut si trabalibus clavis cohereret, haec vix adeo potens, nihil potest in corde avari operari: est enim facilis suspectus de re solis cuiusum, quam avarum, cuius cor avaritia possidet. I. equatur D. Ambrosius, *lesus Nave, qui potius solem sistere ne procederet, avaritiam hominum non potuit sistere, ne forperet. Ad vicem eius sol stetit, avaritia non stetit, sol utique stante consecit Iesus triumphum, avaritia autem procedente pane amissi victoriam.*

D. Ambrosius Lib. 2. of. sic. c. 26. Tom. 1. 37 IV. Avaritia laqueus diaboli. D. CHR. 1. p. 1. ad Timoth. Hom. 17. Tom. 4. 1. p. 1. ad Timoth. 6. Lect. 2. D. Ave. 1. p. 50. Hom. Ho. 33. Tom. 10.

37 IV. Avaritia laqueus diaboli. Non ait, ut acere norat D. Chrysol. quem sequitur D. Thylli qui diuitijs abundat: quia diuitem esse, a malo non est. Non dicit diuites, sed qui voluit diuites fieri: plures enim diuites sancti sunt, boni, amici Dei: nam opes illis sunt instrumenta virtutis & pietatis, quales fuerunt Abraham, Iob, David, & alij, sed illi, qui in voluntate sua inuiseratum gerunt amorem diuitiarum. Qui volunt &c. Cupiditas accusatur non aurum, non argentum, non diuitias, testatur D. Aug. proinde haec doctri- na cupidis applicatur licet ipsi pauperes sint: lat enim multi sunt nostro infotunio: vnum mihi ex illis ostende, & eum tibi do, ut perditum: tales namque inquantas contriunt tentationes: quotidie ex infirmitate Saluatoris nostri, carlestem Patrem deprecamur, vt sua nos manu fulciat, nec in tentationem patiatur cadere diaboli: *Es ne nos inducat in tentationem.* Avarus igitur in omnes (inquit) incidit tentationes: vs enim ex D. Thoma, discimus, si diabolus ad furtum eum prouocet, ad homicidium, ad dolos, ad fraudes, ad omissionem facti, ad iniquos contractus, ad perjurium, in commutationem & lucrum quatuor regalium, prout in omnes illas incidit tentat ones.

Optime dixit D. Chrysol. avarum comparari posse ciuitati absque muris vndique patenti, vt

quotquot intrare voluerint, totum inoffenso pede patulum inueniant ingressum. Ciuitas quaedam absque muris in agro sita, & vndique insidijs: ibus exposita. Quaelibet tentatio refugium in ea reperit, vnde & in omnes incidit. Addit hoc amplius D. CHRYS. *Incidunt in laqueum diaboli. Milles laqueos habet diabolus: Hos clare conspexit David, quem sic audio lamentantem. Praecipua uerum me laquei mortis.* Et D. Antonius eremicus die quodam totum vidit mundum laqueis referum, ei factis conformiter, de quo nos praemonet Spiritus S. *Communionem mortis sita: in modo laqueorum ingredieris.* Cae tibi, tibi consule, mortem enim tibi habes collateralam, & sociam (sicut enim opior indicat: *Communionem mortis scito*) incedas enim inter laqueos obambulans. Expendit huc locum D. August. & ait ar eide diligenter, omnia diabolus rebus laqueisque obduxit. *Laqueos posuit in diuitijs, laqueos in paupertate, laqueos tenebris in cibo, in potu, in voluptate, in somno, & in vigilijs, laqueos posuit in verbo, & in opere, & in omni via nostra.*

Hoc argumentum insequitur D. Ambrosius. *Multi laquei quacumque progredimur, laquei in corpore, laquei in lege, laquei in precantibus, laquei in religione, laquei in studio, castitatis: exiguis namque momentis mens inclinatur humana, & huc atq; illuc pro versura suadentur frequenter impellitur.* De hoc praecelam edidit D. Chrysol. tractatum. Multi sunt laquei diaboli, nihilominus dicit D. Paulus, vnum esse omnino singularem & diabolo proprium, videlicet avaritiam: nam quem diabolus illo comprehendit, eum iudica omni spe salutis expartem, ac peritum: bene quidem ei potes praedicare, cum monere, sed omnia paruum adferent vtilitatem. Videtur hic Apostolus illius laquei meminisse Iudae proditoris. Vide quis ille sit laqueus: licet enim Apostolus esset, qui in illum incidit, inhaeret, tamen vs desperatus. Apostoli in quosdam ceciderunt diaboli laqueos: D. Petrus in laqueum trinxit negationis ac peritij humano metu percussus: grauis laqueus, ac fortis, quem videtur D. Paulus ve grauisimum nominare, dum de quodam ait: *fidem negauit*: Verum tamen ad vnum Christi continentem, saluus evasit & incolumis. D. Iacobus, & D. Ioannes fratres, aliquatenus ceciderunt in laqueum ambitionis, primas cathedras, sedesque ambientes. Porro vnicuique Saluatoris verbo illo expediti liberantur. D. Thomas in laqueum cecidit infidelitatis, & erroris: dum pertinax, asserentibus rei ad. 25. & veritatem respondit: *Non credam*: attamen ad pri. 28. vnum Christi, verbum qui manum eius apprehendit.

V. Avarus vbi patenti similis est. D. CHRYS. Ho. 13. m. 27. Tom. 5. VI. Multi sunt laquei diaboli. Ps. 17. 6. Eccl. 9. 27. D. Aug. Lib. soli. loq. c. 16. Tom. 9. Vide tract. 8. m. 83. & seq. D. Ambrosius Lib. 4. in Luc. Tom. 4. VII. Laqueus singularis diaboli, avaritia est. Ho. 15. ad Pop. 1. Timot. 5. 8.

dit, & alteri vulnerato imposuit, ille dissoluitur si quis discipulus fidelissimus, ecce innotans alioxi, D. meus meus, & Deus meus.

Tom. 11. 66. VIII. In hunc corruit Indas, & damnatur.

Porro Iudas in laqueum hunc lapsus est avaritia: *Eni erat & laulos habebat.* Nec eius conversionem fuisse saluatoris in illi predicatio, & exhortatio; nihil profuit quod eum ut apostolum extulerat, potestatem in suo nomine super demonia tribuat, & infirmitates, non enim emoluit, quod Christum videret. Inis humiliter prostratum pedibus; eosdem lauante; non eripuit corporis. Quisli sacratissimi, ac pretiosissimi sanguinis donum ineffabile; Non euicerunt tor ex ter otes, tot interitus admonit ones; nihil horum illum hoc laqueo eripuit, nihil profecit: hoc quippe hunc est laqueo proprium, vt infelicem hunc lapsum ceu fecas esse perditum, esse damnatum. Non hic restititara verba D. Chrysol. Iuda pio toris casum perpendentis, sane autca. *Taurus certe, tamque incredibilis avaritia furor est, qua illan & proitorem nequissimum, & sacrilegum nefandissimum fecit. Audiatu hoc attentius omnes aua; qui grauissimo iuda morbo laboratis, audiatu inquam, & terrorem hanc, agritudinem fugiatu, Si namque, qui vna cum Christo vnebat, si quis doctrinam Christi audiuit, qui signa fecit, in profundissimum malorum barabrum ex agritudine precipitatus est, &c. Quotidie ille cum eo erat, qui non habebat vbi caput reclinaret, & quosdam verbis & operibus instruebatur, vt non argentum, non aurum, non diua sumas habere velle, & ianum reprimere se non possit. Quomodo igitur in sfera absque magna cura, & diligenti studio contagionem huusmodi, & agret. Irruibile corde, & irribilibet bestia est, &c.*

D. Chry. Hr. 82. in Mat. 1. Tom. 1. IX. Avaritia periculu.

Ceteris omnibus patentis locutus est, Christus saluator noster in illa diuina adolecentis historia, vt nota, na plet a mysterijs quae cum talis esse laudetur, ad longum & fusc scribitur ac suis ornata circumstantijs eam exponunt tres euangelista D. Mat. D. Mar. D. Luc. Conuenit Christum a. olefcens oppibus nummisque praedictas, eum interrogat: *Magister quid faciendo vi am eternam possid. b?* Cui sic Christus: *serua mandata. Domine, rej licet hic nouum non est hoc mihi: ex quo enim mei dominus recorde, mandata seruaui. Si igitur, respondet Christus certam via facere salutem tuam, & vt tuus in caelum iugressus sit illustrior: vade, & vade quidquid habes, & na pauperibus, & veni, sequere me, & thesaurum obtinebis in caelo ditissimum. Hae ei verba adeo graua fuerunt auditu, vt videretur caelum*

in eum desuper terrere, & insalutato Domino nostro, bene iulicus, terga vertit, & inclinato stibus capite discessit. *Aty, tristu.* Intuitus illum Dominus, conuertitur ad discipulos, & gestu velut admirando, ait illis. *Filioli mei, discipuli mei, desideratissimi, O quam difficile est diuitem intrare in regnum caelorum.* Ci in autem Redemptor noster verba illa magno affectu, & velut attonitus profert, magnum discipulis incusse admirationem, *Discipuli, (testatur D. Marcus) stupescerant in verbis eius.* Ascucien. illos Christus ait ad dicta mea quid obstipescitis? *Notet is ergo, me parua dicere: Amen Amen dico vobis: factius est camelum (gibbolum) per foramen acus transire quam diuitem intrare in regnum caelorum.* Et ex hoc maior creuit in Apost. admiratio, & merito, (inguit D. Hier.) si namque primum quod dixit difficile esse diuitem intrare in regnum caelorum, illos rapuit in admiratio: e magis reddere debebat illos attonitos il quod modo dicit, nedi esse difficile, sed insuper impossibile, gibbolum camelum per foramen acus transire: *hoc dicto ostendunt, non difficile esse, sed impossibile:* explicat D.

Hier. Et adhuc no exit saluator noster, quod vnu tam sit facile, quam alterum, sed cum impossibile sit camelum transire per foramen acus, dixit illud minus quam hoc esse possibile. *Factius est cam. lu, &c. quo, quantum opinor, absolutam & totalem indicare voluit impossibilitatem.* Non o non admittatur Apostolorum, & vnanimes vocem extollentes Dominum interrogant: *Domine si ita sit, vt dicis, & quis potest saluus fieri?* Ex praemissis euicda haec videtur interri posse conclusio; nullum ijs salutis superesse remedium. *Auditi huius discipuli mirabantur valde dicentes: quis ergo poterit saluus esse? Respondet Christus, sic est, nullum ijs remedium affulget, si hominum species potentiam, Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt.* O Domine, si quid intelligo, serper amplius & amplius saluationis diuini confirmas impossibilitatem quamuis enim eam satis clare significaueris, dicendo: *Factius esse camelum per foramen acus transire quam diuitem intrare in regnum caelorum.* patentius illam declaras dice. do Deo cuiusca esse possibilia: quado namq; quis ea phrasu loquendi vitur. Dne, hoc in terra nullu habet remedi, sed omnia potest Deus, id est ac si dixerit, hoc est absolute, seclis miraculo, impossibile; Rixae pugnaeque hoc in foro conuictur, ex quibus grauer multi sauciantur, hic vultus in capite recipit, illi brachium laeditur, alter in humeris vulneratur, alteri pignore

D. Hier. IX. Diuitem salus inter impossibilia hominibus censetur.

XII. Similitudo. vilcera

Patet ex templo. 1. 18. Mar. 10. Luc. 18.

viscera transfodiuntur, & intestina dissecantur. Accurrit chirurgus, omnibus omnium vulnera manifestat & perunctis. Domine, quale tuum est de vulneratis hisce iudicium? numquid sanitatem recuperabunt? Si tibi responderet. Domine, cui brachium gladio est terebratum, sanabitur, licet mutilus posthac futurus: qui in capite vulnus accepit vitæ periculum incurrit: effulget tamen spes sanitatis, si non se habeat inordinatè: cui humeri sunt aperti, cum tantummodo caro sit recessa, apertione venæ, potest de facili reparari: verum tamen ille cui transfossa sunt, recessaque intestina, nullum habet in tota arte chirurgica, vel medica sub sole remedium: Deus omnia potest: quid verbis his mutis quod verè ac realiter, aliorum licet laboriosa sit curatio, huius tamen excluso miraculo, omnino sit impossibilis.

39 Hoc, meo iudicio, Dominus indicavit. Omnes peccatores vulnerati tor sauciantur vulneribus, quot maculantur criminibus. Hic in capite, est etenim ambitiosus gloriæ mundanæ cupidus: ille in brachijs, est enim aediosus: ille in humeris, est enim carnis addictus voluptatibus: avarus autem, & pecuniarum anhelus virgâ transfossus iacet avaritiæ, quæ viscera illi extrahit, & relecat intestina. *Nihil sceleris una o* (Salomonem audi) *quis in via sua proicit inima sua.* Coelestem interroga medicum numquid infirmi illi curabuntur? Respondeat, priores omnes illi stam habeat difficultatem, & aliquando magna facis, attamen est illis remedium, & sanabuntur, si curam sui vt decet, suscipiant, & se gerant ordinatè. Et quod fecit de altero, Domine, iudicium, cuius cor habendi cupiditate transverberatur? Hic apud homines impossibile est, vt curetur, at Deus omnia potest: quid autem ex his verbis intelligis? quod sit adeo difficile ipsius curatio vt ad illius perfectionem requiratur: vt extraordinarium diuinâ suâ gratiâ Deus miraculum operetur. Quinimò & Archangelus Gabriel, vt Virgini mox Deiparæ declaret, quod conceptus suis in viscibus filij Dei, futurum esset opus supremi miraculi, eadem vitæ salutis diuinitis inuoluitur, sed diffi- cillima. **D. CHR.** In catena **D. Thome** **Mart. 19.** Quid hoc Domine, numquid idem de omnibus dicens licet peccatoribus? est etenim adeo mortifera cuiusque peccati plaga mortalis, vt viribus humanis curari nequeat, sed accedere debet diuinæ tuz potentiz, & gratiæ fortitudo. Sic est, inquit, D. Chrysost.) voluit tamen his verbis declarare Saluator: quod licet omnes pec-

catores ad sui remedium indigeant diuinæ potentiz gratiâ, diuinitari tamen auidus adeo singulari indiget, vt qui in barathrum ceciderit, si resurgat, miraculum esse videatur. *Ideo autem hoc opus Dei esse dixit, vt ostenderet, quod nihil a sit opus illi genti, &c.* Itaque (inquit D. Hieron.) hæc verba Domini, & illa quæ diximus, impossibile esse vt eripatur, in laqueum incidit avaritiæ, quamuis cum hyperbole dicta intelligantur, licet absolutam non significent impossibilitatem, magis tamen & valde magnam denotant difficultatem: sicut ea quæ Spiritus S. de peccatoribus protulit inueteratis: *Si mutare potest Erisops pellem suam, aut pardus varietates suas & vos poteris benefacere, cum didiceris malum.* Si Christus explicet difficultatem, per eam quam habet ingressus cameli in foramen acus, per eandem intelligere possumus, quæ ratione possunt diuites intrare in regnum coelorum: iam enim notimus (inquit S. Doctor) nobis ab Isaia dictum, quod ingressuri sunt Hierusalem Cameli Madian & Ephâ, eo accedentes cum donis ac muneribus Deo dedicatis, & demisso gibbo se inique actiones optumè dirigentes. *Si legimus Isaiam quomodo cameli Madian & Ephâ veniant Hierusalem cum Isai. c. 60. dicit a quo muneribus, & qui prius curuati erant, & vitæ non prauitæ deorsum, ingrediantur in eam. portas Hierusalem, videbis quomodo & isti camelii, quibus diuites comparantur cum deposuerint gravem sarcinam peccatorum, & totius corporis prauitatem intrare possint per angustam portam, &c.* Quamuis autem hoc ita sit, eo ipso tamen exponit Dominus quam multa sit hoc illis negotij, sicut est & camelo gibbum deponere distortum, gressus suos dirigere deuiantes, & hanc non leuem difficultatem probat & ostendit ex illa, quæ patuit in hoc adolescente diuice, qui vt primum audiuit deponendam sibi sarcinam esse diuitiarum, abiit, et. flis, & demisso capite terga vertit Saluatori.

Ex hac doctrina declarat D. Bern. illa Davidis verba. *Ipsi liberauit me de laqueo venantium.* **Serm. 2. in Psal. Qui** **habitat.** **19. 9.** **XV.** **Anaritia** **laqueus** **diaboli** **singularis.** **quam paucos inuenimus, qui ab hoc laqueo liberaui.**

Hier. inc. 19.

Hier. c. 13. 23.

10.

Serm. 2. in Psal. Qui

19. 9.

XV.

quam paucos inuenimus, qui ab hoc laqueo liberaui.

exultent. Adhuc plura (inquit D. Paulus) tales e-
 teus etiam: *Incidunt in desideria multa, inuita*
Et nociva, qua mergunt homines in interitum &
perditionem. Multa desideria: Vt tibi tantis tam-
 que crudelibus tradito carnificibus, vt nulli fa-
 vius cor excrucient, comedant, & co rodant. A-
 nimae cruciatus ex desiderio nascitur eius quod
 non habes, hoc est quod te dilamiat. Heu quot
 cordis acerrimos patris caruites; tot quot sunt
 desideria, eaque multa sunt. *Desideria multa, &*
inuita. Ahj cum D. Augustino legunt *stulta*
Vana, nullius vitia, in epta. O bone Deus! Et
 quis videat, quot vent. rom turbines avari caput
 transuolent: quae desideria, quae machinationes,
 quae technae, & haec omnia inania, stulta,
 inutilia: Vtinam talis moriatur, vel talis me bo-
 norum heredem influat, vel nauim habeam,
 quam in tal. m. aut talem destinem regionem, &
 tanto pretio vendam, & inde mihi in reditu hoc
 vel il. ad adducatur. Faxit Deus, tale negotium
 hoc vel illo succellu feliciter finiatur! Secun-
 det Deus, vt summo hoc pretio distrahatur. Vana
 sunt haec cogitationes, & inuales: quia nec sic
 erit, quia sic cogitas, & nec aliud ex his superest,
 nisi ventus & aura, quoniam sunt nociva: *Inuita*
Et nociva, qua mergunt homines in interitum &
perditionem. *Nociva:* quia huic vel alteri damnnum
 imprecatur, & optant vt mercium pretium au-
 geatur, quas possident, & inopia Respublica fa-
 tigetur quando satis illis est prouisum & ran-
 dem mergunt illos in interitum & perditionem.

Ser. 100.
de temp.

S. 14. Fecit flagellum de funiculis. Ani-
mam auaritia submergit, ut dixit Crates,
cuius proprium supplicium sunt flagella: fuc-
tunt hoc permixta misericordia.

Vltima perpende Apostoli verba: *Quae mer-*
gant homines in in. ritum: Redundant haec
 verba mysticis: & illa ad trutinam reuo-
 cat D. Chrysof. tales & ait Apostolum dixisse,
 quod mergantur in interitum: quia sunt omnis
 inops remedij, qui nec agant de egrediendo, nec
 de cognoscendo, quo mergantur, interitum. *Ben-*
ne: Mergunt: adeo vt emergere, & respicere ne-
queant. Semper hoc sic intelligatur, quod non sit
 absolute non possibile, sed vt tantummodo rei
 difficultas exponatur: hoc namque termino
 Christus illam exposuit, dicendo: *Impossibile est*
diuitem intrare, &c. vt superius explicau-
mus. Videtur Apollolus spectare facius illud

40
D. CHR.
Ho. 17. in
2. ad Tim.
Tom. 4.

Cratis Thebani, qui pro vt saepius expendit D.
 Hieron. Famam floruit in orbe nullum. *Homo*
ditissimus erat, inquit ille, se Philo. opte studio
 tradere satagebat, illamque Athenis profiteri,
 vbi toto mundo celeberrimae videntur. Aca-
 demix: aduertit autem, quod mentem suam diuer-
 tere ab opibus suis nequiter, & cum se studio
 vellet occupare, confestim animum ab opibus
 arcilque doleret immersum. Hinc ex proposito
 omnes vendit suas facultates. & bona, & pecu-
 niam eorum pietum coacervat, illam desert se-
 cum, nauim conscendit, & ducit in maris al-
 tissimum: hic illam arripit, & in profundum de-
 mergit pelagi, exclamans: *Abite pessum male-*
cupitatis. Ego vos mergam, no ego mergar a vo-
 bis. Non ait: pessum ite male diuipie: nam in
 se diuitia malon sunt, sed male sunt cupiti-
 tates. *Male cupiditates:* Haec namque sunt, quae
 demergunt animam, & fluctibus absorbent, vt
 ad diuina & spiritalia nequeat adij. trare. Hoc in-
 tellexit Philo. opus, & sic se res habet, quod ve-
 re mergant animam, vt respirare nequeat, nec
 caelestibus attendere, nec dare locum, vt semen
 optatum doctrinae Christianae radices figat, vt
 eum solidat: air: spinae sunt quae telluris ebi-
 bunt humorem ac virtutem, & bonum demer-
 gunt semen, ne radices mutent. fructumque fe-
 rat vberimum.

D. Chrysof. ornate resequere discurrir, o-
 stendens quam stricte liget animam habendi cu-
 piditas, & quam fortiter eam pecunia attingue
 captiuat: Fabulam appositè protulit de Pluto-
 ne, de quo comcediam fingit antiquus Aristo-
 phanes Poeta Graecus, quem fabulabantur Gen-
 tiles, Deum opibus amplissimis affluentem, qui
 fraudibus dolique multa sibi compatauerat bo-
 na, quibus conseruandis optam nauabat talem
 qua nullus posset diligentiorem: quem dum lu-
 pier intendit castigare, ex ipsius facultatibus
 catenas conflat, ad aquas reum condemnauit.
 Hac fictione designantur: qua ratione diuites
 suis ipsis diuitijs condemnentur: haec namque ca-
 tenae suae quibus fortiter alligantur. Vnde sic D.
 Chrysof. ne dixeris illos esse diuitiarum domi-
 nos, sed seruos catenas, & vt talibus illis com-
 patere. *Si mecum aliquem (audio D. Chrysof. lo-*
quentem) videris vincum ceruice, manibus ped-
ibusque serratum, propterea illius maxime miseratus
si etiam, &c. Propier illa vincula habet eisdem
carceris seuiorem, amorem pecuniarum, qui semel
in se vincum, nequaquam de hoc carcere exire per-
mittit, sed mille illi imponit catenas, & ista, &
seras, atque custodias, & in interiorum conyctens

Epi. 15. ad
Paulin. da
in stru.
Monachi.
Ep. 26.
ad Pan-
machi de
consla. ic-
na super
obitum
Paulini,
Ep. 1. 2. 3.
tra Loui-
na.
L.
Crates ego
mergit
pecunias,
ne ab eis
demerga-
tur.
II.
Cupiditas
ligat ho-
minem,
quod fa-
bula Plu-
tonis ex-
plicatur.
D. CHR.
Ho. 13. in
1. ad Cor.
To. 4.

Carcere, etiam delectari in vinculis facit, & Heu quia inclementer eisdem carceris, cupiditate! Heu quibus vinculis, quibus catenis consistit condemnatum! Hoc est, in hoc est quod illis contingit, his desiderijs curisque submergis & absorptis, vt nec ad pusillum orationi attendant, pie vacent lectioni, ac cum Deo familiaribus agant, absorpti & hoc profundo pelago demersi, qui nec erigunt, nec videntur erigere posse caput extra desideriorum curarumque fluctus velut omni salutis spe privati: nec enim vident, nec aduertunt nec damnum suum malumque considerant, quocirca Paulus ait, eos in interitum perditionemque esse demersos.

Examinat D. Basil. illius adolescentis diuitis calum, de quo Paulo superius, quem D. Lucas appellat Principem A Christo sicitatur, Quis faciendo vitam eternam possidebor? Serua mandata, ac illi Christus, iam enim nosse scriptum esse, non adulterabis, non occides. Magister bone, his seruatis membo quotidie, & ab infantia creuit mecum legis obseruantia: Hac omnia seruans a iuuentute mea. Tunc enim ac perfectiorem virtutum semitam sibi postulat indicari. Si hanc igitur exoptes, vade vende omnia quae habes, & da pauperibus. Mox vt verbum hoc eius auribus monuit, testatur Euangelista, pie merito expulsi in ista noctis, & vertit terga delolat, s, Christumque deserit in saluatum, qui conuersus ad Apostolos alto de pectore trahens suspitionem dicit: O discipuli mei, quam operosa talibus est anima saluatio. Amen dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam tales intrare in regnum caelorum. Multa hic occurrunt notanda, vt ea notat D. Basil. & nos paulo superius notauimus, quia etiam alibi. Porro hoc aduerte in gulauer ex D. Hieron. quod adolescens ille sibi persuaderet, se totam seruare legem diuinam, & quod nec in minimo eiusdem legis praeccepto delinqueret: vnde & dixit: Hac omnia seruans a iuuentute mea: Cuncta Dei praeccepta seruau ex quo nec cessus aluit: & mentibatur adolescentem, inquit S. Doctor: erat enim auri cupidus, & diuitias habebat intimo suo cordi: Intulceratas: prouide enim in illis tangere, idem erat ac illum in corde tangere, illudque pagione transfodere. Vnde quam primum noctis vltimam palloremque induit, moestusque terga vertit: est enim hoc vnum, ablatum, & aliquando, quanto magis intus recenditur visceribus, tanto minus agnoscitur: creditque alter lecturum se totamque Dei legem seruare, cum auaritam habeat animae suae ientis inulceratam.

Idcirco dicitur (praeter supradicta) laqueus diaboli: quia non videtur, tamque est peccator, quanto minus agnoscitur. Notare licet hunc quod legat, ieiunet, nullam audiat, & se mandata Dei seruare cogitet: illum in diuitijs tange, tristem videbis, & Deo terga vertentem, in paupere, & oppresso necessitate: qui in tantum Deo famulatur in quantum suae permittitur cupiditati, & in quantum ille non deficit, quod si illa vim patiat, frustra cogitas, quod illa deserat, quae ad pecuniam spectant, potius omnibus quae ad Dei pertinent obsequium, valedecet: O quantus est cor in hac Republica numerus, qui sibi persuadent recta ad caelos tendere: sed impugnetur pecunia, vel vnus terency iactura patiatur, quam cito emicet pietatis terga haerecitatjs. Ea de causa Christus illis haudquaquam praedicat: etenim videt exiguum se fructum letaturum, sed flagrum accipit. Indicat frustra illis loquendum: cum obtratas habeant aures pecunys magis quam gosipio: iamq; de hoc nos promouet Salomon dicendo: Vbi auditus non est, non effundas sermonem. Dicit & Salomon. Non sunt cum seruo pertinaci, terenda verba. Seruus non potest verbum erudiri, quia quod dicit, intelligit, & respondere contemnit. Quosdam inuenies inuenies caullatores & garrulos quos si solis verbis mouere studeas ad illa quidem auscultat, sed ea negligunt opere perficere, quae verbis perlaseras. Ad tales, a verbis absume, sed vtere flagello. Tales sunt pecuniarum serui, quibus si conicio fiat salutaris, illam quidem atteuti percipiunt, sed eorum quae audierunt, nihil opere perficiunt: ferueat flagellum. Non verbis solum. (sic confirmat D. Cyrill: verum etiam verbis, tanquam in quos seruos merito cadens, & templo dicitur.

Quamuis autem hoc supplicium, tanta Domini videatur indignatione iustificum, vult tamen Euangelista, quatenus intelligamus huc inde venisse misericordiam pro more Christo familiar: Christi in dixit etenim rates Abacuc: Cum iratus fueris, hoc misericordia recordaberis. Ad hoc singulari studio plio notat, signat, ne maerita ex qua flagellum hofuit compositum, unum de fumentis, qui ad feretia manu aderant, & quibus adduxerat animam. Prino superficialiter dicere vult, quod non erant scutica timentum, nec duriores virga, quibus tunc moris erat flagellare, nec spinatum manipuli vel tibi forum, quibus Egypti olim caedebant Israelitas, sed fuit tibi haecum, nutiores, qui iam usu duritiem amiserant. Secundo: magno mysterio spectare videtur funiculos, de quibus Spiritus S. qui celebrent de David narrat libro.

41
in
ad
28.38

a
III.
Cut
le
ut
ab

Tr
N
C
S
M

IV.
Auaritia
alio
est
dabo
li.

V.
Auaritia
rele
rum
frun
ctum
ex
conc
one
Ecl
32.6

D. Cyr.
Lib. 2. m
1000. c. 28
42
VI.
Christi in
hoc sup
plicio ro
tatur mi
sericordia
Raba. 32.

Historiam: cum enim contra Moabitas sanguinolentis decertasset prelio; Deique superasset vicior inimicos, iamque pedibus suis prostratos ac subigatos teneret, misericordiae suae tradidit: quodam S. Textus addit verba non parua: *Mensus est duos funiculos, unum ad occidendam, & unum ad vivificandum.* Qui sunt hi, quae sunt, funiculi? Opinantur quidam nec male; quod a verbis illis significare voluerit Spiritus S. rectitudinem Davidis. Ut iustam Iosue securam, & abique ullius praedictio: terra promissa divisionem institueret in decem tribus Israel, vltus est funiculus, illis metiendo tot & tot tribus, & totidem aliam: qua de causa cecinit Pfaltes: *Divisit eis terram in funiculo iustitiae suae.* Hanc manifeste communis ille loquendi modus: ut enim signaretur, rem aliquam cum mensura factam esse, magnaue rectitudine distributam, dicebatur, funiculis distributa est. Hoc concessio significat, quod prostratis vicisque iam hostilibus, non toto furoris impetu David procederet, occidendo, nemini parcendo, sed magna rectitudine ac aequitate, primo graviores perpendens reos, ut illi iuxta nozarum qualitate morte plerique, tum illos qui non tanti criminis hostes erant, ut illis ex victoris benignitate libertas vitaeque concederetur. Hoc optime nosse exposuit Cardinalis Caietanus: *Habuit se ad iustitiam, metiensis agrum funiculis, ad vivificandum, quod non promissis furoris occidi fecerit multos, sed cum mensura procul dubio iustitia.*

Hoc verbis illis satis exponitur: sed alij tenaces inhaerent vi verborum textus Hebraei quae habent iuxta translationem Vatabili. *Perussit Moabitas, prostravit in terram, & mensus est eos duobus funiculis, ad interficendum scilicet, & integrum funem ad servandum in vita.* Sic res peracta dicitur: cum David prostratos iam victosque in terra suos haberet inimicos, suam ostendere voluit & iustitiam & misericordiam: haec namque sunt duae virtutes quas convenit ut Principes commites sibi habeat individuas. Iustitiam exerceri voluit in numero abbreviato & contracto: potius misericordiam in numero largo & extenso, ut autem hoc Spiritus sancti inhiat, ait, quod illos duobus funiculis divisit: *Mensus est duobus funiculis* sumpta methaphora ab eo qui funem habet extensum, quem dum duplicat, duo licet esse videantur, sunt ambo tamen connati, & breviores, & illis dicitur quod inimicos suos mensus fuerit, funem extendi funem, quantum extendi potest, qui tamen non rescindebatur licet duplicatus. *Integrum funiculum ad*

servandum in vita, vel sicut nosse legit Caietanus. *Plenitudo funiculi ad vivificandum.* Intusque hinc documentum elicitur. Principibus ac Iudicibus peritulis scribitur ad exemplum aliorum Principum, ut distant inter funiculum iustitiae & maiorque elementa significatur, dicendo: *Et plenitudo funiculi ad vivificandum, ut funiculus maris insinuetur maris, funiculus vero vita insinuetur plenus: propensiores enim esse debent Principes ad vitam hostium, quam ad mortem.*

Hinc ediscimus, & hoc ipsum S. Evangelista intellexit, quod idem sit cum funiculis procedere, illos duplicando, ex illis flagella componendo, ac procedere contra, ut pedentim, ac non funiculis, ita ut nec poena nec supplicium ad culpam pertingat sanctorum, demeritum. In tibi hic Christus, sed funiculum, qui funiculos colligit, non enim dicitur de funibus sed de funiculis, qui recte erant mixtae, nigrae caeteris, illosque duplicat, quasi contrahens illos, ut flagella ex eis flagellum componat: hoc namque modo Deus in hac vita procedit qui sceleratus non durus & extensus sed teneris & contractis castigante funiculis: enimvero eius supplicia peccatorum criminum non exequuntur gravitatem. Non secundum peccata nostra secum nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuunt nobis. Sic Pfaltes David Dei condonans benignitatem. Hoc adeo vetum est, ut etiam in inferis loco ad hoc instituto, ut dimixta pateat rigor iustitiae, non omnino neque per omnia castiget ipse damnatos pro gravitate delictorum: hoc enim est quod asserunt Theologi: quod *ipsum in inferis circa condignum*: Etenim nulla est, nec dari potest poena, quae in omnibus, & per omnia culpae malitiam exaequet quatenus videas, quid sit peccatum mortale, quod tanta facilitate committitur, ut nec Deus per suam omnipotentiam inferre possit ei supplicium, in omnibus, & per omnia equiparandum, ut declarat Theologi, ad quos vos remittimus.

Sed ut vitam largiatur, funem secundum omnem suam extendit longitudinem. *Integrum funiculum, plenitudinem funiculis*: remunerat enim, promittit, tribuitque misericordiam tanto libertatis excessu, ut eam mereri non possumus. Et illud annectit precedenti David: *Sacrum altitudinem caeli a terra corroboravit misericordiam suam super timentes se.* Tu index esto, numquid es Deus iuxta demerita castigat? Parva sunt verbera quibus te castigat, & contracto te funiculo flagellat: cum enim meritis ob iniquitates tuas pessimas ut in inferno vivis arderes inter caustissimos illos tortores, febriculam tibi immittit,

VIII
Principes
sunt pro
mores ad
miseri
cordiam
quam in
tiam.
IX.
Deus nos
non funi
culis be
do funibus sed de funiculis, qui recte erant mixtae, nigrae caeteris, illosque duplicat, quasi contrahens illos, ut flagella ex eis flagellum componat: hoc namque modo Deus in hac vita procedit qui sceleratus non durus & extensus sed teneris & contractis castigante funiculis: enimvero eius supplicia peccatorum criminum non exequuntur gravitatem. Non secundum peccata nostra secum nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuunt nobis. Sic Pfaltes David Dei condonans benignitatem. Hoc adeo vetum est, ut etiam in inferis loco ad hoc instituto, ut dimixta pateat rigor iustitiae, non omnino neque per omnia castiget ipse damnatos pro gravitate delictorum: hoc enim est quod asserunt Theologi: quod ipsum in inferis circa condignum: Etenim nulla est, nec dari potest poena, quae in omnibus, & per omnia culpae malitiam exaequet quatenus videas, quid sit peccatum mortale, quod tanta facilitate committitur, ut nec Deus per suam omnipotentiam inferre possit ei supplicium, in omnibus, & per omnia equiparandum, ut declarat Theologi, ad quos vos remittimus.
X.
In plenitudine funiculis nostri misericordiam.
Ps. 102. 12.

mittit, vel dolorem exiguum, quandam uelicio-
necessitatem, & illorum infelicitum bonorum
indigentiam. Quid dissolutiones vestre, quid
carus lasciuie merebantur? Quid horrenda ve-
stra pericula? quid infanda vestra adulteria? Quid
perpetua Dei eiusque diuine legis obliuio? Per-
pende, quibus te tot criminum reum castiget &
vide an pena conueniat, qua te flagellat, tot
culpis, quibus Dominum offendisti?

Porto perpende quam siue vlla mensura suam
tecum extendat misericordiam. Quo vsque acce-
dit? Secundum altitudinem caeli a terra, &c. quam
nobilem tibi concessit essentiam? Animam quam
illustrem? quibus, precor, donum fidei metu-
isti? quid habet Deus quod tibi non dederit? Cae-
los tribuit qui tibi dent insuetas terras, quae
te sustentet, fructus, qui te nutrant, Angelos tui
custodes, Apostolos tibi praedicatores, Sacerdo-
tes qui te a peccatis absoluant, suum tibi propi-
nauit sanguinem, vitam largitus est, & indulgit
redemptionem. Omnia, vstra sunt, (aitbat A-
post. 3. 23) siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue
mundus, siue vita, siue mori siue praesentia, siue fu-
tura, Omnia enim vestra sunt. Considera, num
misericordiae suae finem in tuum extendat bene-
ficium? Vide num boni noueris aliquid, quod
tibi non dederit, vel promiserit. Perpende, num
terminum finemque habeat tuorum indulgentia
peccatorum, haec & misericordiae, & hoc anno,
& praeterito, quotquot commisit misericordiae re-
miserit: Si veniam desideres, illam tibi benignis-
simus offert. O benedicta sit talis tantaque Dei
misericordia.

S. 15. Projicit Christus, ut bonus Iudex pecu-
niam non eo processit, ut talem puniret pol-
lutionem, qualem nemo in Templo futuram
suspicaretur.

Effudit de: Evertit pecuniam & solo prostra-
uit. O iustum iudicem, qui nequa non af-
ficatur pecuniae, sed & ipsam execratur, &
excipit ut inimicum, ut pestem, & licet cumu-
los videat ducatorum ac regalium aureorum,
non solum illum hi non cohibent, sed ipsos etiam
solo prostrant, quasi qui habeat illos ut hostes
insensibilissimos. Hic praesentia hic in iustitia gubernabit.
Siue iustitia vita haec traduci non potest, nec bo-
nus est iudex qui illam non obseruat. Aduertunt
I. Rex & iu-
stia so-
ciantur.
sacri Doctores ita sibi inuicem copulari ac fra-
tres esse: Regem bonum & iustitiam, & vix de
voo mentio fiat, quin fiat delectatio. Ista rates

Evangelicus mundi proponens desiderium, quod
flagrans aduentum filij Dei postulabat: sic eius
nomine exclamat: *Ronitruum de super, & nubes* Isa. 43. 8.
pluuiam insum, &c. & iustitia oratur simul. Et
Hieremias quasi seruentionibus hic Deus. rel-
ponderet desiderijs, sic eius nomine. promittit
vadicus. *Ecces dies veniunt, & suscitabo Dauid* Hier. 23.
germen iustum, & regnabit Rex & sapiens erit, &
suscitabo iudicium & iustitiam in terra. Quam pri-
mum Salomon regni suscepit gubernacula actus
ostendit iustitiae: & primus qui emulit ut regis
huius probaret virtutem in hoc ostenditur: *Vide-
runt enim sapientiam Dei esse in illo ad faciendum in* 3. Reg. 3.
iudicium. Iustitiam via bona facere iustitiam. Rex 28.
qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in a. Prou. 16. 5.
terminum firmabitur. Promisit Propheta Isaias ven-
turum Messiam, qui Rex esset, & suis cuncta 14.
ponderibus libraret aequissimus. *Ecce in iustitia* 14.
regnabit Rex. Ut autem hoc faciat Rex, quid erit
*expediens? ut non solum non afficiatur pecu-
nia, sed ipsam exhorreat, & solo prostrat. Di-
uine plane dixit hoc lethro foer Moysi, licet in-
fidelis. Proinde de omni plebe viros potentes, & Ex. 18. 11.
timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui de-
runt auaritiam.* Eleganter bonorum iudicum ap-
Index o-
ponit condiciones: homines ut sint potentes, detur
diuites quos nulla premit necessitas vile quid pauciam ut
trandi, nec eius gratia ad lucrum magis, quam hostem.
ad iustitiam desistant oculum. *Viros potentes,*
Timentes Deum, qui seiant futurum aliquem, qui
rationem ab eis exigat, & ad trutinam reuocet
*iudicij id quod iudicant, illud quod absolue-
rint, quodque condemnant. Viri, qui parum*
*est quod non sint amici pecuniarum, in super de-
beant illas exhorrescere, & velut capitalem ius-
titiae hostem execrari. Qui oderint auaritiam.*

Quilibet autem illud execratur, quod est ar-
tis suae fini contrarium, Medicus tota hostilitate
impugnat infirmitatem, saluti contrariam, quam
praetendit conatque introducere: Qui digni-
tatem ambit, illud odit omne, quod sibi credit
esse obstaculo. Quod iustitiam impedit, & illi
communiter manus constringit, oculos excec-
cat, corque pervertit, pecunia est: bonus iudex
nedum illam debet non amare, sed & detestari.
Quis hoc melius quam Isaias explicauerit? *Qui* Isa. 33. 15.
prohibet auaritiam ex calumnia, & excussit manus
*suas ab omni munere, &c. Iste in excelsis habita-
bit, munimentum saxorum sublimis eius, &c. Ille*
*qui munera rejicit, & manibus suis iniecta for-
tus excutit, quasi in sinum suum qui viperam*
*iniecisset: talis sit oportet aequissimus iudex. In-
trudunt manibus tuis viperam, vel scorpionem,*
Ite

illo illum excutis, ne te mordeat, & venenum cordis inuadat penetralia, manibus tuis carbonem quis iijerit ignitum, ac quam festinè illum deijcis, ne te comburat? Talem esse conuenit optimum iudicem: si sic agat, leuis ambulabit, excelsus & sublimis, nec est quod illum remoretur. *In excelsis habitabit.* Et lapidibus se gaudebit in sui defensionem vndequeque esse circumiectum: hoc est, habebit dnrum pro latrone seu fure flagellum, laqueum pro homicida, exilium pro scandaloso, nihil magis in eo efficitur quam in petra.

III. Verumtamen nota verbum quo sacer vtitur Euangelista, quod ascendens Christus in templum *Inuenit* quod significat propriè aliquid inuenire, quod nec quærebatur, nec de quo quidem cogitabas. Ita D. Matthæus ait quod de pontifata D. Virgine cum Ioseph: *Inuenta est habens*

Mat. 1. 18. in utero. Eo tempore inuenta est, quò minus de hoc Ioseph cogitabat, & quando tale quid non poterat imaginari, occurrit illi Virgo prægnans seu habens in utero. Similiter Saluator noster eodem vtitur verbo in parabola eius, qui fodiens in agro thesaurum offendit: *Quem quæ inuenit homo*

Matth. 13. 44. Non enim videtur aliquid præter intentionem eius, qui in agro laborat, magis accidere quam si thesaurum inueniat. Ita pariter Deus loquitur, *Inuenitis sum à non querentibus me.* Et voluit Euangelista ea loquendi phrasi insinuarè, primo: quòd tantum aberat à Christo vt tantam in tali loco pollutionem imaginaretur, quantum abest ille, qui in sterili incultaque campo fodit, vt ibidem thesaurum effodiat inestimabilem, & quantum abest Ioseph sanctissimus, vt cognaret sponsam suam, quam virginem noverat, imptægnat: quia longe abesse debebat, non solum tantam exillere in templo immunditiam, sed nec animo illam concepi futuram, præsertim tali tempore.

IV. Meminit idem Euangelista D. Ioannes illius consuetudinibus, quæ tunc temporis vigebat inter Iudeos celebrandi Pascha, prudenterque pariter & vtilissimè: Faxit autem Deus nos ipsi illam seruare omnis in celebrandis noctris festiuitatibus, quòd aliquibus scilicet diebus ante Pascha templum ascenderent vt singularibus quibusdam ceremonijs, oratione, sanctisque operibus, quæ purificatorias, seu sanctificatorias dicebantur, sese præpararent. Proximum erat Pascha Iudeorum, & ascenderrant multi Hierosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificarent se ipsi. Hoc dato, eum iam proximum esse Pascha, teste ipso Euangelista, quis crederet, quòd ibidem inueniret, nisi

Ieron. Bapt. de Lenzona, Tom. 111.

personas deuotas, orantes, suspirantes pijs suis implentes ceremonias, vt Pascha singulari pietate, spirituque celebrarent? Si nullo tempore talis in templo præsentia erat profanitas, quòd inus in presentia? Et sic est inuer vos Quis imaginari potest, quòd eo vique tua procedat malitia, vt in ipso festo sacrosiori ac celebriori, quò tibi ascendendum est in templum, vt te orationibus & sacramentorum perceptione sanctifices, tuam procurando salutem, ascendas vt daemonis audaculis propriam peruertens animam, eiusque bona dilapidans? quis credat, quòd vbi iuratur ad honorandum Deum, eò tu ingrediaris vt eum & irideas, & explodas: tale quid enim agis tuis gestibus, signis, motibusque leuioribus: Hoc est, *Inuenit*: iniquitatem inuenit, & immunditiam, vbi futuram illam nemo pijs suspicaretur.

Quantum colligo, illud Euangelistæ, *Inuenit in templo ementes, &c.* simile est illi Iob: *Reperit in Angeli prauitatem.* Quis tale quid opinetur? Creauit illos Deum ex natura sua formosos, at gratia formosiores, emi, cuius domus prædiuites, quibus splendidissimis monti rutilabant, omni lapide pretioso circumiecti. Hoc vates Ezechiel eorum vni exprobrauit: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientiæ & perfectus decore, &c.* Omnis lapis pretiosus operimentum tuum, sardius, topacius &c. Quando spes erat quòd humili se ad Deum gratitudine conderteret creatorem, illi gratias pro tam eminentibus donis agentes, illos inuenit, temetipsa inflatos superbia, in demones conuersos, sibi fœdistragos ac rebelles; nec non eius appetentes similitudinem. Proh nefas! *Reperit in Angeli suis prauitatem*: & hoc est: *Inuenit in templo ementes, &c.* Statuit Deus templi vt in eo honoraretur, vtque ad id venirent homines dona sua recepturi. Quando spes est, quòd in eo sis inueniendus intentus orationi, fabulis inuentis occupatis: quando par est vt inueniamus te à Deo veniam postulantem demissis cum Publicano in terram luminibus, in cuius te sublati fastuosum oculi, per ea que vana sunt & profana dilexerintem: & Deus vnus est ad quem nequiquam attendis. Quando decebat intelligere, quòd dissolutos vitæ tuæ mores componeres, proponens certam de cætero correctionem: perditionis tuæ contractus moliris nefandissimos. Quis tale quid crederet?

Eadem ratione ipslemque verbis insinuat Euangelista, quòd tam longè aberat Christus vt de eorum supplicio flagitique cogitaret, secù quanto

V. Magnum crimē, in templo peccatum inuenta.

Iob. 4. 18. VI. In Angelis Deus reperit prauitatem. Ezech. 28. 12.

VII. Christus secù quanto

gellū non atulerat.

1. Reg. 17. 40.

1. Reg. 17. 40.

Hier. 29. 11.

Tract. 10. in Ioan.

quāto minus iustum videbatur, esse talem locum tot immunitijs violatum: si namque hoc prætenderet, secum adferret; quō profanatores castigaret: sicut David: qui cum in arenam deliceret Gigantem aggressurus: sibi prius consuluit, sumpsitque quinque lapides de torrente limpidiſſimos. *Elegit sibi quinque limpidiſſimos lapides de torrente.* Lapidēs inentioni admodum congruos: nec non Ad Regem Eglon aggressurus, se ipsum præmunivit, ancipitem cultum arripens sub habitu gerens occultum, intentioni valde consonum, quam meditabatur: *Fecit sibi gladium ancipitem, &c. Et a cinctus est eo subter sagum, in dextro femore.* Non accessit eō Chriſtus præarmatus, nec quidquam quō reos puniret secum detulit, sed illud sumpsit. quod casu sortuito illi incidit in manus, teltes seu funiculos, quib. s. illi ipsi boues, vitulos & animalia ligata conduxerant. Illique accidit, quod & vobis, qui pacifici domum revertimini, quam ingressi flagitium offenditis, qui filiaz vestrae, vel vxori manus inijciat violentas, qui tanto scelere non parum commoti toti animo excaecescentes, manibus id primum arripitis quod ibidem occurrit: tantam puniunt impudentiam Nullas animo voluit Deus cogitationes (inquit D. Aug.) castigandi, flagellandi aut condemnandi quempiam, sed cogitationes eius, misericordiae sunt pacificae cogitationes. *Et cogito cogitationes pacis, & non afflictionis,* asserit ore Hieremias: quocirca ille ex se non habet quō te puniat, sed illo ipso quod eius tradis manibus, puniris.

§. 16. Fecit quasi flagellum de funiculis. De funiculis eorum fecit flagellum in eorum supplicium, & de funiculis nostrorum criminum, in nostrum: sicut in monte diuisonum & valle Gabaa.

46.

1.

In Deo nullum est malū peccat.

Conceptus hic est valde communis & obuius, quem altero die tractauimus, at not minus consideratione dignus, quō Dei bonitatem nostramque malitiam agnoscimus. Nihil est in S. Theologia magis ritum, ac in S. scriptura saepius repetitum, quā intelligere, quōd Deus in natura sua, atque in seipso non habeat quo castiget, instigatque poenam: etenim haec instigatur, aduersitatibus, fame, peste, paupertate, doloribus, infirmitatibus, similibusque calamitatibus, quarum nullam Deus in se habet, nec habere potest: malum etenim aliud non est, quā priuatio boni, nec malum vllum

esse potest, nisi alicuius boni defectu. Hic autem nullatenus locum in Deo habet, qui bonum est adeo infinitum, vt in se ipso omnia comprehendat bona, nullo excepto: ita vt si scire desideres, quis sit Deus, iam ipse dixit. *Omne bonum in eona non inuenitur, nisi vbi defectus est gaudij, & voluptatis:* hic esse non potest in Deo, qui in se pelagus gloriae gaudijque includit infinitum, quo intrare neſas est, omne illud, quod illam gloriam aut minuat, aut tollat. Hoc tu perpende, hoc attentē considera, & in Deo nihil inuenies, quōd non sit gloria, diuinitas, gaudium, vita, voluptas, laetitia. Quinimo hinc est, quōd in illo statu beatitudinis, ingressum non habeat malum aliquod, quōd affligat, nec quidquam quod dolorem poenaeque adferat, vel minuat.

Non erit amplius, neque luctus, neque clamor, neque dolor &c. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum. Quae ratio? quia ibidem beati Deum plenē possident, & hoc ipso gaudio perfruuntur Deus est ita perfectio, bonoque adeo infinito, vt vbi se per omne bonē secte committat, esse non possit poena, malumque aliquod, sicut nec habere possunt alicuius boni priuationem, cum illum possideant, qui in seipso continet omne bonum.

Hinc sequitur quōd Deus ac Dominus noster nihil in se habeat, quo puniat, instigatque poenā, sed vt illam instigat, necesse est, vt alicui quod extra se est, manum inijciat siue fami, siue morti, siue pesti, siue bello, siue persecutoribus, siue inimicis. Vidit illum Haisas (nostro loquamur idiomate) nouaculam quarentem conductā: quis mihi nouaculam elocabit? Domine, ad quid? capillos, barbāque radere populi cuiusdam intendo. *Rades Dominus in nouacula conducta, in is qui trans flumen sunt, in Rege Assyriorum, caput capillos pedum, & barbā uniuersam.* Ea tempestate nihil viro celebratur ignominiosius, nihil contēptibilis, quā si capilli capitis barbāque illi raderentur, vt diximus alibi multo magis quā modo si quis alicui faciem genasque cultro proficiūderet: signum quippe erat miserandae laceratus; innuit ergo propheta, quōd Dominus animo suo vos punire proposuerit, vos seruos reddens infames ac viles, vt compedes, famem, verbera, vincula, carceresque patiamini. Quomodo autem hoc Deus efficiet, si non habeat quo poenam instigat? *In nouacula conducta.* Hoc est Regem assumet Assyriorum ferocissimum ac crudelissimum, milites copiasque eius, catenas & ergastula. *In Rege Assyriorum.* Hunc appellat, nouaculā: primō quia nouacula limata vim tractu detradi, aufertque omnes capitis barbāque pilos.

III.

Deus nouaculam conductam.

1. Reg. 17. 40.

Tract. 7. N. 212. & sequent.

47.

IV. Cite Re Assyriorum dicatur nouacula.

etque ch- los : ita quoque Rex ille velut derasos caluolque
 ducla, rapier omnes inhabitantes Hierusalem eiusque
 regiones : omnes & singulos relicto nemine.
 Secundo : dicit eum nouaculam conductam singu-
 lari mysterio. Primo : vt intelligatur, quod illam
 nolit habere fecum perpetuo, & velut quandam
 domus suæ fuppellectilem, sicut illud est, quod
 tibi pecunia comparas ; sed ad vnicum tantum
 actum quem intendit ; sicut illud quod condu-
 cis ad vnuumquod solummodo quod pretendis,
 allumis, & ilico deferis, dominoque restituis.
 Secundo : quod etiam in illo, quod Deus vsus
 est sauitia ac immanitate Regis Assyriorum, il-
 lum non voluerit insolutum abire, & mercede
 frustratum, sicut illam tu solus pio re condu-
 cta, sed morte puntorum soluerit manibus,
 quemadmodum carnisici soluerunt reorum vesti-
 mentis : de quibus Deus apud Ezechiælem am-
 plissime dicitur. Sicut autem Regem Assyrio-
 rum vocat nouaculam, quâ populum suum de-
 rasti ac multauit, ita quoque per eundem
 Isaiam Medos Persasque nominat. *Virga furoris
 sui* : circa quæ eodem licet argumento, discursu-
 que procedere. Ita vt sufficientia Deus habeat
 in se domoque sua, quibus te, & quotquot in
 ea sunt, exaltet : *Non esurient neque sitient am-
 plius.* Veruntamen non famem : quam si volue-
 rit in domum aliquam seu regnum immittere,
 hoc facere debet, illam de terra assumendo ; si-
 cut quando ea mundum veluit castigare, ait Da-
 uid : *Vocauit famem super terram.* Vitam vti-
 que habet Deus, & ita æternam, vt in sua præsen-
 tia omnia illam possideant : *Regem cui omnia vi-
 uunt :* Est & eius essentia vitæ fons : *Apud te est
 fons vitæ :* ad eum solummodo accedendo, illam
 mortuis communicat. *Viuificat mortuos.* Verum
 si velut occidere, extra se mortem necesse est, vt
 accedat ; non enim illam habet, *Deus mortem non
 fecit.* Gloriam & quietem in se continet, ita per-
 fectam, vt eam impertiri possit omnibus ad se ac-
 cedentibus quantumlibet fatigati miserique fue-
 rint. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati
 estis,* & ego reficiam vos Attamen si cruciari, si
 velit affligere, foris illine suis debet mandare tor-
 toribus quos habet. Ex his annotat D. Chrylost.
 illud ; quod eum, quem punire decreuerat : *Tra-
 didit eum tor toribus.* Et alium eodem animo po-
 tellati tradidit ministrorum : *Ligatis manibus ac
 pedibus, misit eum in tortoria extensores :* Ex filij
 sui homicidas per manus puniuit Romanorum.
Misisti exorcistibus suis perdidit homicidas illos, &
cuius aem corum succendit : vt Iuperius declarauit
 mus.

Insiper & ex his responderi potest illi dubio,
 quod proposuit D. Chrylost. circa illa Domini
 verba : quando inuictis manibus illum in orto
 ministri Iudæorum comprehenderunt, D. Pe-
 tro dixit, qui euaginato gladio magistrum suum
 defendere conabatur, illique se oppopere pro-
 pugnatorem inimicis. *Conuertere gladium tuum in
 locum suum. An putas quia non possum regere a-
 iram meam, & exhibebit mihi modo plusquam
 duodecim legiones Angelorum.* O Petre : reuoca
 in vaginam gladium tuum : si namque defen-
 dere me voluisses, ita mihi hoc ad manum erat,
 atque facile, vt vnicò verbo, quo Patrem de-
 precarer, ilico ad mei defensionem mitteret
 plusquam duodecim legiones Angelorum. Vna-
 quæque legio constat sex millibus sexcentis
 sexaginta sex capitibus. Et si vnicus Angelus
 largimentatur D. Chrylostom.) à Deo missus,
 vt Regem Ezechiam, vibemque propugnaret
 Hierusalem, plus satis fuerit, vt in ictu oculi
 totum illum numerosissimum perderet Regis
 Sennacherib exercitum, qui centum octoginta
 quinque millibus constabat censebatur, tot inu-
 meri Angeli quid facerent cum parua hæc vili-
 que carnificum Iudæorumque collatie ? Hæret
 hic S. Doctor, & percunctatur Domine, vt quid
 hoc dicis, & ad Angelorum recurris ministe-
 rium ? Jam nunc tuæ potentie tam clarum præ-
 stitisti signum, vt vnicò verbo, quo turbam hæc
 fuisti allocutus dulcis ac blando, *Quem queritis,*
 totam illam in terram deieceris, ita vt solo oris
 tui spiritu illam euerteris, & hoc ibidem in ocu-
 lis Petri. Cum ergo tam euidenter tuam essen-
 deris potentiam, cur eam Petro non proposuisti,
 atque dixisti : Petre ex eo quod vidisti, numquid
 euidenter tibi patet, quod si me vellem defen-
 dere, facile mihi sit in ictu oculi totam hæc
 Iudæorum militumque perdere multitudinem ?
*Dicens solum, quem queritis, reuocet eos retror-
 sum. Quia ergo gratia non dicit, non putas, quia
 possum eos perdere, cum ad re ipsa offendere ?* Petre.
 legans hic proposuit D. Chrylost. argumentum
 ad dubij huius explicationem ; & veraciter ere-
 do, quod Dominus noster hoc, quod nunc expo-
 nimus, declarare voluerit. An non aduertis quod
 agat deperdendo & occidendo sacrilegos illos,
 eorumque stolidam puniendo impudentiam ? In
 hæc ergo materia, ne verearis, quod dicat, se ha-
 bere potestatem, suisque hoc manibus potentet
 effecturum ; sed quod, quantum attinet ad eis in-
 ferendum supplicium, eosque perdendum, manu-
 bus vteretur alienis, & negotium hoc ministris
 suis seruique commendabit.

VI. Deus beneficius est peccatorum viudex impetionaliter.

Et ad clariorum huius enodationem, obseruat idem D. Chrysof. modum loquendi Spiritus S. in Sacris literis: quando namque Deus agit de misericordia, domique tribuendis, aperte dicit, quod ipse hoc faciat, at quando de supplicij percussione inferendis, loquitur per impersonale, non se ipsum huius operis auctorem nominans. P. a formā loquitur Samueli Propheta: *Quicumque glorificauerit me glorificabo eum, qui autem contempserit me, erunt ignobiles.* Domine quis eos reddet ignobiles, quis contemptibiles? quā gratiā, sicut dicitis quod tibi seruientes exaltabis, sic non dicitis quod offendentes te viles efficietis, & opprobrium hominum? Ut ostendat quā sit alicuius hoc à Deo ponere, & diffamare peccatorem: non enim vult, vt hoc sibi adserbatur, sed culpis imputetur peccatoris, illos statuens velut supplicij pœnæque actores principales. Eadem loquendi phrasi & ipse Christus vitur: *Hierusalem, Hierusalem, &c. quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & non habuisti: ecce relinquetur vobis domus vestra d. f. e. Saluti tue consulere, tum velle bonum, hoc ego sepe sapius intendi: Quoties volui: nec voluisti. Porro veniet super te supplicium, quod vaudicis tibi prædico: Ecce relinquetur vobis domus vestra d. f. e. Pondera D. Chrysof. verbam hoc: Relinquetur, quod est impersonale. Non dicit, destruaui te, demoliar te, deseram te: sed deseretur domus tua, Non dicit relinquam, sed relinquetur, non addit personā: Nam ad euerfionem vrbis Hierusalem non videtur vigere manibus, non poltere potestate, sed quod vtendum illi sit alienis: ita vt eiusdem demolitio non ipsi adscribatur, sed vrbis Hierusalem criminibus culpisque imputetur.*

Lib. de i. i. i. Christi. Luc. 4. 6. VII. Diabolus mendax bona nulla habet, quæ det,

Exhibet D. Cypria, illud promissum, quod diabolus Christum tentauit, illi omnia mundi regna eorumque demonstrans gloriam, dicens: *Hæc omnia mea sunt, & cui volueris de illa, &c. Et tibi dabo &c.* O te mendacem, patremque mendacij, exclamat D. Cypria. & quid habes in te, omnium infortunatissime, nisi mortes pœnas, ignes, omnium bonorum priuationem, carceremque per ætenu? Dare potes vermes, quales dedisti Iob, mostem, qualem Adam infixisti, angustias, rabiem, qualem Iudæ tribuisti. Tu Deo contrarius es, & quemadmodum tu, cum in te non nisi mala pœnalque possideas, dare bona non potes, nisi illa extra te quaesieris, huic cum altera delectationes, alteri cum pecunia diuitias: ita Deus cum in se non nisi glo-

riam bonaque comprehendat, dare mala pœnalque non potest, nisi aliunde ea quaerat ac deserat. Ita vt Deus in se non habeat quo nos flagellet, quo nos puniat. Vnde ergo rapit hoc? Ex nostra ipsi famibus, qui nos constringunt adeo fortiter, vt nulla sit in tota natura potestas, quæ vel minimum peccati mortalitatis possit dissoluere funiculum. *Fonibus peccatorum constringitur im-* Prou. 1. 21. *pus.* Hinc colligit Deus, quo nos cadat, quoque puniat. Semper & merito miratus sum vt Deus non ba vatis Evangelici Isaia: In præcedenti capite habet quo audierat propheta. Deum quasi per cœli cardines nos pleambulantiem (nostro dicamus modo) contraque erat. homines prauiter expostulantiem, à quibus sus. I. 28. mere flagellum cogebatur vt eos ipsos cæderet, dicendo: *Indignatio non est mihi. Quis dabit me Isai. 27. 4. spumam, & veprem in irallo: Gradat super eam? Pectus meum fornax non est in qua furor eundatur & indignatio: etenim fons est omnis dulcedinis & epurate scaturigo suauitatis. Misericordia vtiqve ipsa in ipsis Dei penetralibus, visceribusque generatur, vt in proprio fonte ac scaturigine. Idcirco ea vocat Zacharias: Viscera misericordie, & Apostolus Paulus: Patrem misericordiarum: non virtus sed multarum, & infinitarum, quæ ex eo ipso dimanant, vt filij legitimi: furor autem & indignatio, ex qua flagrum prorum & supplicium, ei non est quid proprium: homines feclerati illi dant, quo cum, & quare stomachetur, & quare commouetur.*

Hoc idem inuimare voluit verbis illis toties reperit: apud Oseam: *Perditio tua Israel, tantummodo in me auxiliatum tuum.* qd. Circumspice me, 48. Osa 13. 9. facito anatomiam exiguæ tuo ingenio, meorum IX. a. tributorum, perscrutare, quantum poteris In Deo intima cordis mei, viscerumque penetralia, & bona diligenter attende voluntatis meæ modum attingendi: non enim in me tu inuenies, nec creatus aliquis inueniet intellectus; imo nec ipse sunt non meus, cui solus totum meum comprehendit esse: pro se, substantiam & essentiam, nisi fauorem, auxiliium, subsidium, vota & desideria salutis tue beneuola. Quocirca doctus ille & antiquus dixit Terullianus in eo celebri tractatu quem edidit super oratione Dominicæ *Pater noster* interpretatus: illam appendens petitionem, quam nobis Saluator exaratam decreuit, Deo diceremus. *Fiat voluntas tua.* Hoc dicit hoc petito, hoc secure cor sibi o. (asserit Terull.) quod nihil ex eius desinat voluntate in ordine ad nos, quod non sit in nostrum commodum, vtilitatem, atque beneficium. *Quia nihil mali est in voluntate Dei, etiā si quid pro meritis eius: secus irrogetur.* In omni cius.

Luc. 1. 78. 2 Cor. 1. 3. 48. Osa 13. IX. In Deo intima cordis mei, viscerumque penetralia, & bona diligenter attende voluntatis meæ modum attingendi: non enim in me tu inuenies, nec creatus aliquis inueniet intellectus; imo nec ipse sunt non meus, cui solus totum meum comprehendit esse: pro se, substantiam & essentiam, nisi fauorem, auxiliium, subsidium, vota & desideria salutis tue beneuola. Quocirca doctus ille & antiquus dixit Terullianus in eo celebri tractatu quem edidit super oratione Dominicæ Pater noster interpretatus: illam appendens petitionem, quam nobis Saluator exaratam decreuit, Deo diceremus. Fiat voluntas tua. Hoc dicit hoc petito, hoc secure cor sibi o. (asserit Terull.) quod nihil ex eius desinat voluntate in ordine ad nos, quod non sit in nostrum commodum, vtilitatem, atque beneficium. Quia nihil mali est in voluntate Dei, etiā si quid pro meritis eius: secus irrogetur. In omni cius.

29 eius voluntate nihil est, quod nobis non proficit, 30 ipse etenim ex se non exoptat nisi vitam nostram. *Vita in voluntate eius*, ait David, & nostram sanctificationem ad nostram glorificationem ut alleric Apostolus: *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra*. Si quid in nostrum desideret damnatum, nobisque indignetur hoc est, quia prius illum pronocamus, & peccatis nostris illi ministramus occasionem. *Indignatio non est mihi. Quis dabit me vitem?* &c. Ego ex me ipso nunquid non rosa sum vitæ, nunquid non huius suavitatis? quis me vitem, quis g. aduim efficit, vt feroc procedam inferens bella, & cædes, pungendo, lacerando? Nec ego ex me ipso spinas germino, quibus feriam, non profero carnis quibus lancinem, sed suauitate & dulcedine supereffluo, quâ cunctos recreem.

31 Si quid intelligo, idem dicere vult, quod Iob dixerat illi declarans, quis principium fuerit, à quo virgam ad puniendum sumptisset: de diabolo loquitur sub symbolo Elephantis, & ait: Noueris o Iob, quod ipse sit viarum mearum principium. *Ipsè est principium viarum Dei*. Quid ais o Domine? An forte via tue iraræ sunt operâ diaboli? Nequaquam inquit D. Thom. sed acanem vult declarare misericordie suæ mysterium. Duæ sunt viæ, per quas Deus inter creaturas obambulat, vna misericordie, quâ nobis gratiam donatque confert, altera iustitiæ, quâ castigat & flagellat.

32 Ipse ex natura si a, non nisi vnâ viâ præteridebat incidere, scilicet misericordiarum, illas in omnibus, & per omnia creaturis suis hominibus Angelisque communicans. Non hæc fuit eius intentio, creare illos vt perderet, vt occideret, vt castigaret, sed vt dando illis suæ gratiæ misericordiam in hac vita, illam gloriæ suæ tribueret in altera, & cum ea seipsum & quidquid boni possideret. Ex propria suâ voluntate nunquam Deus de hac via discederet, sed venit diabolus, & ambulante Deo cum illo, suarum misericordiarum viâ, cum illum excellenti dotatum gratia procreasset, illam sibi suâ culpâ, super. que arrogantia præcluserit: quâ Deum permoit vt relictâ viâ misericordie, viam iustitiæ rediret iustitiarum, vt sicut si ille perpetuo Dei fuisset bene vti misericordie ac beneficijs, Deus illâ semper processisset viâ, donec eum in statum euexisset beatitudinis: sic quoque ipse de virtutis semita declinante, & viam apertente ad criminum iter ingrediendum, illam Deo aperuit, vt illam quæ penarum est ac suppliciorum insequeretur. Hoc est ergo quod ait: Ego ex me ipso non intendo nisi per viam incidere misericordiarum ac benefici-

XII. Diabolus viam aperiuit iustitiæ.

33 ciorum, ille fuit, qui mihi aperuit ostium, vt aliam ingrederer, illum puniendo, & hoc est quod vobis dicit. An cogitatis quod vos Deus in mundo creauit, vt calligaret, vt occideret, vt vos perderet? Absit hoc omnino. Non enim posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Iesum Christum. Qui tibi proprium dedit filium, vt moretetur, quatenus tibi vitam largiretur, & pateretur, vt te penis emperet, nunquid te vult occidere, te vult castigare? Tu es ille vir, qui illi incedenti per viam suarum misericordiarum, portam aperis, vt viam ingrediatur capiatque iustitiæ: & tu ille es, qui manus illi constringis criminum tuorum funiculis, illique tradis ex quo flagella virgaque componat, quibus te durus vindex excipiat.

Hæc omnia statim declarat idem propheta *Isai. 28.* *Thias cap. sequenti. Sicut enim in monte diuisionum stabit Dominus, sicut in valle, que est in Gabaon, XIII. irascetur. Vt faciat opus suum, peregrinum opus eius Castigabit eo.* Verba hæc, vt sunt mysteriosa, ita sunt & tunc, opus operosa, quibus aliqui apponunt in duabus partibus interrogacionem, vt dicat: *Vt faciat opus suum? alienum. Alienum opus ab eo. Vt operetur opus suum? Peregrinum opus eius.* Verum quidem est, quod Deus exurget & stabit, inimicos suos punietus. *Stabit*, sicut in monte diuisionum, & sicut in valle Gabaon: Verum an cogitas, quod ipse hoc agat quasi quid sibi proprium? Nequaquam, sed venit eo quod est illi alienum, & extra se: Numquid arbutans opus hoc de cordis ipsis manare videribus? Nullo modo, sed ex eo quod illi prorsus est peregrinum, vnde eius castigatio fiet, sicut in monte diuisionum, & in valle Gabaon.

34 Duas hic tangit propheta Historias obuias passim & celebres, in quibus Deus furcibus stetitque hostes suos puniturus. Prima contigit in diebus Duabus: David, quando Philisthæis non mediocriter iraratus, ob nefandas eorum iniquitates Davidi maledat, historice vt cum exercitu contra illos procedat & vsque ad interuiccionem demoliat. Fecit hoc David, multaque præclara intercederunt: porro cum iam in procinctu duo starent exercitus, vt manus effererent, stetit Deus, stetitque Philisthæis aduersarius horridis temeribus, tremendis fulgibus, & fulminibus metuendis nimis, nec non gradine copiosa quam de nubibus emisit, quâ cunctas hostium copias contuit. Factum hoc adeo famosum fuit, vt illud sapienter in Dei gloriam David decantauerit, imo etiam moriturus illud psallendo repetierit. *Commota est terra, fundamenta montium conturbata sunt, &c. Quoniam iratus est. Ascendit fumus in ira eius.*

Et missis sagitta suis, & dissipauit eos fulgura multiplicauerunt, & conturbauerunt eos. Vt Dauid vidit euentum illum felicem, Deo laudes cecinit ac benedixit: Benedictus Dominus Deus meus qui diuisit a me inimicos meos: vnde nomen montis accepit ibi proximus, vt mons diceretur diuisio- nis: Tunc dixit Dauid diuisit Dominus inimicos meos coram me, sicut diuisantur aqua. Propterea vocatus est nomen loci illius: Baal-harajim, id est diuisio- nis.

3. Reg. 5. 10.

Alia historia antiquior erat: accidit enim eo tempore eo quo Iosue ducatum gerebat populi Israel: quando Reges Chananeorum bello Gabaonitas impugnarunt, qui sub alas Iosue protegendi confugerant. Praecipit illi Deus, vt in aciem prodeat Gabaonitarum propugnator inclutus, nec formidet a facie eorum, se tempore confidit adiuuatore adfuturum eosque interfecturum. Nec aliter se res habuit: illos etenim Iosue suis aggre- diens copijs, Deum sensit de caelo adiuuatore in valle Gabaon de nubibus depluentem lapides praegrandes, fulminaque terribilia. Missi Dominus super eos lapides magnos de caelo. & horrificis de- tonans tonitribus hostium deleuit exercitum. Am- bas has ponit propheta historias, vt ostendat, qua ratione Iosue Deus punit inimicos non rebus suae bonitati proprijs, sed ijs, quas nostra defect illi peruersitas.

Iosue 10. 11.

Omnibus notum est, quod caelum in se non continet fulgura, grandines, lapides, tonitrua: etenim est supra quatuor elementa quinta essen- tia pura ac simplex vt docuit Philosophus. Vnde spiritus illa Deus educit, vt ex alto suos castiget inimicos: An ignoras haec omnia de vaporibus ex terra sursum ascendentibus efformari? Nunquam fulgura videntur, audientur tonitrua, percute- mur grandine, nisi grossiores, & ardentiores ascenderent vapores ex quibus in altissimis constitutis formantur nubes, & ex partibus den- sioribus ac calidioribus fit ille tumultus, descen- ditque grando campos conterens, & radij qui tunc petulant, & tonitrua quae timere nos percellant vehementiori. En tibi quibus Deus suos punit inimicos ex quibus flagella, fulgura grandines, portaque efformet, ex vaporibus sci- licet suorum criminum quae contra Deum com- mittunt: haec illi materiam suggerunt, ex qua fines recteque componat, illosque concutiat: etenim hoc indubium est, quod caue Ecclesia: Nulla nocet, aduersum si nulla dominetur iniqui- tas. Si illa caro tua non sit aliud nisi Iosueum sterquilinum ex quo sursum ascendunt mille ca- lidi vapores luxuriae contra Deum: Si cupiditas tua nihil agat aliud, quam vapores emittere,

15. 16.

XV. Similitudo.

XVI. Deus ex se non habet quos punit, sed ex nobis.

fraudum, dolorum, & vstratum, quibus paupe- rem irretis, illisque sanguinem exlugis: Si de isto tuo capite non egrediantur, nisi vapores superbiae & ambitionis accendentes, hunc calcare pra- tendendo, despiciendo alterum, & super capita gradiendo Reipublicae, quid miraris, quod ex illis efformet Deus flagella, portae, lapsum tuum, famem familiae tuae, molestiam infirmita- tem, ischiaticam grauissimam, anxiamque perle- cutionem?

Alloquitur Deus Noe, aitque illi se mundum velle castigare. Cui Noe: num forte Domine, in te habes quo mundum deleas vniuersum? Non habeo, respondet Deus, sed ille mihi dabit, quo illum percutiam: nimirum peccata tua, quae velut ardentes vapores ac corrupti huc sursum ascen- dunt. Corrupta est terra coram Deo ac suis vni- uersa carnis venis coram me. Abrahamo dicit, quod intendat quinque illas ciuitates luxuriosas deleat. O Domine, quo instrumente? Illa mihi materiam suggerunt. Clamor Sodomorum & Go- morrae multiplicans est. Agit cum Iona statuit- que nefandam illameuertere ciuitatem Ninuen. Domine an hoc de tuo procedit fluitque peccore? Certè non, sed de eorum malitia, ac peruersita- te, qua me sic commouent, vt nihil supra. Af- cendit malitia eius coram me. Vos ipsi elitis, vos ipsos acculate, qui flagellum illi causamque mi- nistratis, quo vos tot scelestum & oxios punit. Hoc idem Spiritus S. dixit rationem allegans il- lius (y plici) fauoris, ac durioris flagelli serpen- tum igiturum, draconumque mortiferorum, quo nocentem populum suum castigauit. Hoc inquit noueris, quod ipsi prius hos fecerant ser- pentes, ac dracones contra Deum, illos vt Deos adorantes, & illis ipsis eisdem castigauit. Erran- tes colebant multos serpentes, & bestias superuacuas, Sap. 11. inuicisti illis multitudinem mutuum animalium 7. in vindictam: vt scirent, quia per qua peccat quis, per hac & torquetur.

17. 18.

XVII. Varijs probatur exemplis.

Gen. 6. 11.

Gen. 18.

20.

1. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

2. Ma. 22. 8.

Gen. 4. 11. *tam non dabit tibi fructus suos. Legunt alij: Ma-*
ledit tui in de terra. q. d. Terram sanguine pol-
luisi, quam fraterna corde maculasti, per illam
vagus metueque contemiscens discurrens incerti-
saris, nullibi tutus ac securus, excolens eam in
sudore vultus tui, labores manuum tuarum non
manducabis. Per eam ipsam terram, quam pollui-
sti, punieris.

Ex his pro gloria Dei respondet Isaias. Admi-
ratur quilibet intellectus, perpendens, quā gra-
tā misericordie conveniat infuita & Angelum
& hominem in profundo inferni detinere con-
clusos, pennisque flammisq; perpetuis adiu-
dicatos, sic vt nec locum concedat, quo possint
tandem aliquando resurgere. O bone Deus, &
qua ratione tuæ pietatis viscera tantas videre pos-
sum in tuis creaturis penas illiusque non compati-
ti? Nihil hoc te moueat, ait propheta, etenim illos
delectos tenet, ipsa pœna grauissima quam ipsi
sibi ipsis peccatis suis impulerunt: Non illis eam
Deus desuper iniecit, non imposuit, sed illi ipsi
se submittere pœnæ voluerunt, illa libera mala-
que sua voluntate perpetrando, atque eidem sub-
iecti esse voluit, ex peruersa sua voluntate in
malitia culpaque pertinaces: Hoc mihi concede,
quod à peruersa sua desistere velint volunta-
te, & ego tibi hoc concedam, quod Deus eorum
miseretur. *Grabitur enim iniquitas sua, & cor-*

XVIII
Cur dā-
nati nū-
quam à
penis li-
berentur.

34. 10. *ruet, & non adijcet ut surgat. Vltima perpe-*
trata: Non adijcet ut resurgat. Ita voluntarie
hunc subiacerit rupi peccatorum, vt nec nimum
quidem se moueat nec motus sint, vt inde sese
salues erigant, vt enim dixit D. Martinus dia-
bolo: dum eum die quadam ad desperationis
incitabat laqueum sua illi proponens scelera: O
ter maledicte, an ignoras Dei misericordiam
adeo esse infinitam, vt tibi promittam, quod
si culpam tuam volueris omitere, de ea dole-
re, rogare ex corde veniam, illo tibi misere-
ricors eam largietur? Porro contumax tu in
peccato perseueras, vnde manifestum est, quod
& Deus in supplicio, pœnaque tenax perseuera-
bit.

XIX
Quia no-
lunt pœ-
nitere.

35. *Hoc est, quod Deus omnibus inferno damna-*
ta, 30. 11. tis ait, ex ore vatis Isaiæ: Ecce vos omnes accen-
dentes ignem, accincti flammis. Ambulate in lumi-
ne ignis vestri, & in flammis quas succendistis. Re-
tendite & videte: Ecce, vos ipsi estis, qui vobis
ipsis ignem incendistis infernalem, statu lignoque
vestrorum scelerum: vos ipses his flammis illa-
quecistis. Accincti flammis. Vestris vos manibus
hos intolerabiles flammarum funes fabricastis,

quibus miseri colligamus. In flammis quas succen-
disti vobis. En funes, quibus vos punio, non il-
los vobis decreui, vos ipsi illos vobis intulistis.
Hoc quotidianum est in mundo, & si oculos ape-
rieres, hoc clarissime conspiceres, quod. *Per*
que peccat quis, per hæc & torquetur. Quod tibi
per sua les lucere illam molestam esse, qua ad sep-
tem vique parietes oles graueolentes dolorosis
istis victionibus perpetuo lutemus, velat in
toritura gehennali cruciatus? quid ista serum
inopia, quā transactis tuis p. sanitatibus te In-
ges interceptum? quid istæ tam graues distillatio-
nes, post tor noctium inquietas obambulationes,
quibus modo viam modo alterā inquietabas, enat-
quasque machinas in Dei contempnū exequ-
baris? flagella sunt hæc Dei ex ijs ipsis composi-
ta que fecisti, & ipsi dem ipsis te plectit. Et qui
esse cogitas angustias illas quibus extremā
vitæ hora hic cruciatur, suorum memor
peccatorum: tunc enim illi diabolus ad viuam
representat puellam violatam, seculatam coniu-
gatam, pauperemque spoliatam.

Heu quot qualesuè angustia: quales Spiritus
S. affirmat Antiochum perulisse, qui à suis in-
terrogatus, qui retum esset, quod eum tantope-
te cruciaret, respondit: non tam me cruciat
infirmas hæc grauilima. (Sentina quam
factus purrelinis vermiumque redolebat intole-
rabiliter) quam meorum memoria peccatorum.
Reminisceor malorum, que feci in Hierusalem. Heu
que flagella adeo acerba! illis te plectit, tu illa
tuis manibus fecisti, tu funes illos contorcisti,
tu militum istorum constasti legiones. Ex quibus
& illud intelligi potest quod Dominus ait. Venient
diebus in te, & circumdabunt te inimici tui valls &c.
Luc. 19. 43
Hæc flagella proprio composita manibus time-
bat sibi Dauid, dum ait. *Cur timebo in die mala?*
iniquitas calcanei mei circumdabit me. Illo flagello
terrebat Dominus animam peccatricem ore va-
tis Ezechielis. Propterea O oliba hæc dicit Domi-
nus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra
te, de quibus sciata est anima tua, & congregabo eos
aduersum te in exercitu.

Hoc a deo verum est, vt etiam ipsi Gentiles
huic subscriperint veritati, nominatim Plutar-
chus, qui tractum edidit cui titulum præfixit:
De sera numinis vindicta. Quemadmodum facio-
rosus quisque vltimo affligendus supplicio, cor-
pore suo propriam fert crucem: ut improbitas
ex se ipsa supplicium sibi feriat ipsi. Proinde si dicere
sua est flagitiosos homines neque aliquo, sine Deo.
rums, sine hominū indigere vltore arbitror, sed perni-
ciosos mater-

Sap. 12. 17
XX.

Per que
peccat
quis per
hæc de
torque-
tur.

XXI
Et hoc
ipsi fecer-
unt sceler-
ata.

Luc. 19. 43

Psal. 8. 9

Ezech. 23

XXII

tarcho-
confite-

tiotam illarum vitam omni pvanitate ac scelere cor-
ruptam, fatu superque ad se ipsam torquendam
sufficere. Hæc est sententia a Doctore Catholi-
co merito profunda: de hoc autem argumen-
to scribit optime modestus Auctor. En tibi ex
Joannes
Pineda in
c. 40. 126
14.

§. 17. Omnes eiecit. Omnesonico plebit fla-
gello: & merito mentas eorum euerit, di-
cendo: Auferte ista hinc: verba nobis ma-
ximè ponderanda.

52 V Erum enim vero te Domine deprecor, vt
vel parumper pedem figas, & attendas
quid agas. Nullum principium in materia
castigandi ita præstitutum, quam habere ratione
in ponendo qualitaris personarum: nec enim sua-
dere videtur æquitas, idem quatumvis sit nobilis
& plebei delictum, vnum tamen esse & æqua-
le: vtriusque supplicij: omnes etenim vocant
id quid dicitur, quod potens ac nobilis soluit
in ære, pauper autem in cete. In quibusdam
I. Cui om-
nes æqua-
li Chri-
stus pena
multa-
uerit.

Epist. 2.
Epist. 1.
Epist. ad
Orientales
Episcopos.
Vide Tole-
mum in r.
2. Ioannis
apost. 19.

re: idcirco dum hic peccant sacerdotes, noluit
Christus vt altera quam sua manu eis inferretur
pro delicto supplicium. Hoc argumentum profere-
tur D. Gregor. sibi soli hoc Deus sacerdotum
reternat supplicium: Deo igitur relinquatur pu-
niendi.

Cum filij Israel ad montem Sinai peruenissent
præcipit Deus, vt ibi tentoria figant, & erigant
tabernacula: iam tamen tempus danda populo
legis innimere. Montem ascendit Moyses, in quo
Deus erat illi locuturus, cui & ait: Moue populū,
ne quis propius huc accedat, nec homo, nec be-
stia, sed nec pedem quidem attingat montis sub
pena capitis. Descendit Moyses, & hoc præcep-
tum populo significat; ad montem reuertitur,
rursus descendit, eisque quæ tibi dixi nuncia; dic
vt non accedant. Domine, iam monui, vt non ac-
cedant. Nih. hominis descende, & dic illis no-
minatim sacerdotibus (erant hi primogeniti) Sa-
cerdotes qui accedunt ad Dominum sanctificentur: illi
amplius quam ceteri: ne percussas eos; reliquos
iudicio relinquatur, eos ergo puuam, & quanto
maius est mea potentior, est eorum grauius tai-
to supplicium.

II. Sacer-
dotum
suppli-
cium
ad Dei
tentor-
catur
tribu-
nal.

Exod.
19. 22.

Quæ igitur Domine iustitiâ pari cunctos pe-
na castigas, & Dominos sicut lectos ac manci
pis, sacerdotes sicut laicos pari flagello eliminas:
Kario est: quia hic iuste procedit legum iusti-
tuta, diuersis decernendo penas iuxta diuersam
hominum eon ditio, em: etenim iudices non pari
quæ executionem cõtra omnes auctoritate pol-
lent, & aliquando si virum præpotentem, eod-
dem quo pleberum vellent afficere supplicio mo-
ueret non leuem Republica seditionem ipsius
cuique subsidio. frera familiarum: qui, imo & ip-
se David volens, vt metebatur, ducem suum Ioab
castigare, non hoc præsumptè veritus, populi
mili. unque seditionem; prægrandi namque pol-
lebat potestate. Quocirca ad pacis Republicæ
conseruationem hoc, pernam decernitur dis-
crimen. Præter hoc singulariter inter homines
attendantur qualitates, & opes personarum, ex
illis etenim diuersæ manant conditiones, & ex
quibus diuersi in Repub. ica status eriguntur: cum
autem diuersæ sint in qualitate personæ, requirit
æquitas, vt diuersa sint in qualitate æquantate
supplicia.

III. Iuste hic
a tentor-
tur in
puniendo
personæ
conditio.

IV. In Deo
non est ma-
or, mi-
n. illa est
norque potentia: cum omni un. hominum su-
personarū
premius tam sit infirmus, quam vermicu-
disparitas
lus. Psallum & magnum ipsi fecit, & aqua. Sapi 6. 3.
luter

liter cura est illi de omnibus cui tam facile est in nihilum redigere. Iupremis coeli Seraphinos, ac formicas terræ, populam iustitiam. Secundo: quia ratione illius, hoc tibi persuade, quod omnes homines vnus eiusdemque sint qualitatis: duces & pauper, nobilis & rusticus. In eundem vos deijcet ignem inferni, diuites, si luxuriose viuatis, in quem pauperes, qui tales vixerint. In eisdem vos ergallus concludet nobiles ac Principes tot libidinum reos, ac vilissimum qui in ijs fuerit, in salarium. Iisdem vos profundis ignium demerget cacabis mille serpentibus veribusque scatenibus exutendas, nobilissimas feminas, quæ ad Dei nominis iniuriam vestræ in omnibus clis obsecuta voluptati, quibus acillam vestram, siquidem in illo ipso discrimen erit & disparitas, non habita ratione ad mundi qualitates, sed ad criminum gravitates, hanc enim Deus iudex iustus considerabit. Eodem modo Deus agit cum Rege, ac cum mancipio, cum plebeo ac cum generoso, hoc enim est, quod voluit vt Rex Iechonias intelligeret, ne sibi persuaderet, quia Rex erat, quod idcirco Deus hoc in eo dissimulans præteriret, quod in subditis eius puniens non præteribat. Si fuerit Iechonias annulus in manu dextera mea, inde eyciam is dicit Dominus.

Hier. 22. 24.

¶ 53 Hoc si rem capio, per Isalam indicauit agens de iudicij sui die: *Eccè Dominus dissipabit terram, & nudabit eam, & affliget faciem eius, & disperget habitatores eius. Et erit sicut populus sine sacerdos, & sicut seruus sine Domino: eius sicut ancilla sine Domina eius: sicut emens, sic ille qui vendit: sicut fenerator, sic is qui mutuum accipit &c.* deinde adiungit: *In die illa visitabit Dominus super militiam caeli in excessu, & super reges terræ, qui sunt super terram, & congregabuntur in congregatione vnus fascis.* Procedet contra militiam caeli, & populum terræ, id est nobiles & ignobiles Ecclesiasticos & sæculares, & ex illis falces componet. An tibi exiit, quod Saluator vult ait: quod in die iudicij præcipiet Zizania in falces colligi, quosdam his illos alij: quid hoc? Ex impudicis colligabitur fascis vnus: *Alligat ea in fasciculos ad comburendum*: ex usurarijs & aker, ex proditoribus alijs, ex murmuratoribus quidam: *Omnes sicut in congregatione vnus fascis*: de vobis enim diuitibus, & vobis pauperibus, & vobis nobilibus, & vobis plebeis, si impudici fueritis vnus congregabitur fasciculus, & si par omnium vestræ culpa fuerit, pat erit & pena. Hæc aqua est Dei iustitia: oram qua alie non valent conditiones, quam esse bonum quem aut malum, &

Matt. 13. 30.

V. Omnes enim diuitibus, & vobis pauperibus, & vobis nobilibus, & vobis plebeis, si impudici fueritis vnus congregabitur fasciculus, & si par omnium vestræ culpa fuerit, pat erit & pena. Hæc aqua est Dei iustitia: oram qua alie non valent conditiones, quam esse bonum quem aut malum, & Hieron. Bapt. de Laniica Tom. III.

sic egentibus, qui boni fuerint idem daturus est regnum quod diuitibus, qui boni fuerint, & vulgaribus sanctis idem coelum, quod ijs nobilibus si à sanctitate commendantur, solummodo distat in statu in qualitate bonitatis, sanctitatis ac meritum, omnia alia differentia eorum, quas statuit mundus in personis: sic crede futurum in peruersorum malorumque supplicio. Attende, qua ratione cunctos aggrediatur, qui licet statu differant personarum, pares sunt in culpæ qualitate, quocirca flagellat omnes, & iisdem funiculis hos & illos indiscriminatim castigat, omnes vt canes excipit, & qualiter de templo exturbat & ablegat vnicuique. Confestim irruit in collybiatum mentas, soloque deijcit vniuersam pecuniam. Et nummulariorum effudit, & magnas subuertit. Actionem hanc diuinam nemo non admiratur in qua Christus brachij sui demonstrat potentia: cū enim illi pecuniam vt Deum suum colerent, videant autem quod illam pedibus proterendam in terram effundat, non sese eius opponunt defensores, sed hoc vnice agunt, vt flagra fugiendo immunes euadant, etenim verè illos diuina splendor maiestatis, qui in facie, teste D. Hier. reucebat, mirum in modum in tali occasione perterriti: summaque in hoc sapientia processit: quia conformiter ijs, quæ diximus, pecuniam attendit, quam illi vt Deum suum nescie venerabantur in templo mensis impostam velut in Altariis: hoc etenim in illo referente Evangelista, Zelum excitauit feruentissimum.

Quod Deus sæpenumero ducibus populi sui Deutero, præceperat, hoc erat si quando locum aliquem intrarem, vbi reperirent incolæ idola sua super altaria collocasse, intrepide confringerent idola, submitterent aras, solo deijcerent, eorumque præcipite memoria, nec esset quidquam quod denno Deus idolopossent erigere idololatras. Eo modo processit Iesus Zelosus Rex Iudas, inque tanto feruore, vt eum Ieri me-Spiritus S. hac de causa tam præclaris celebret motum. eloq. sicut supra memoraui: ingressus enim in templum Domini illudque multis conspurcatum dolens idolis in altariis erectis omnia comminuit, redegit in puluerem, arasque solo, Zelo feruidus, adæquauit.

Notat autem particulariter D. Ioan. Euangelista, referens qua ratione Deus de supremo celorum vertice in abyssum terræ superbos illos occasio deiecit Angelos, qui Deo rebelles, sed suam peccati diuinam ari proximam & collateralem locare mortem libebantur: vt ostenderet, quod in æternum numerum euerterentur, quod essent ascensuri, ait: quod decidenda-

In c. 9.

Matt.

7. 6.

VI.

12. 3.

4. Reg. 13.

VII.

Locus &

deiecit Angelos, qui Deo rebelles, sed suam peccati diuinam ari proximam & collateralem locare mortem libebantur: vt ostenderet, quod in æternum numerum euerterentur, quod essent ascensuri, ait: quod decidenda-

tibus Apoc. 11. 3

Apc. 12. 3 ibus illis, neque locus eorum inueniunt est amplius in celo. Quando quis de ciuitate migrat in aliam, eius autem domus fixa suoque nomini propria remanet, spes est, quod ad eam in transitu saluē remeabit. In mensa Regis Saul habebat Dauid locū sibi designatum: quamuis locū illum sibi propriū possidebat, semper spes erat, quod in eo scissurus reuerteretur, & in mensa regia comesturus, aliquot licet diebus nō aduisset, aliō peregrē profectus. Quando iā desinitū erat, quod eō non esset amplius, rediturus, sedes illa inde mouebatur. Hoc Christus illa voluit actione declarare, qua mensas nummosq; subuertit, quod post hac nunquam eō campores essent redituri, vt tantam in templo patrent sacrilegij nequitiam. Hoc quoque tibi facie, dum incuberet, vt nedum peccatum exturbaret, sed inuipere & locum, in quo sedebat, illudque erectum continebatur. Si in tali domo ludere & insuetis ritaque bona dilapidare, nec non vxoris dotē aleis ludisque impendere; si ingressus in talem locū occasio fuit, qua cū tali cecaueris, cuiusque te nō honesta perdidit familiaritas: si ad populi coronā accedere tibi det distractionū, ac diffamationū occasio: locū illū euerit; si namque ille manserit, ilico reuertetur simulachrum, sicut passet quem adijciet ei lapidem de petrae foramine expellis, potro si indum in eo reliqueris, confectum iterum aduolabit. De hac prudētia Rex commendatur Iohas, qui non solū de templo lasciuos quosdam & immundos exturbauit, qui suas illic adiculas exererant, sed illos eliminans eorum pariter deleuit adiculas: *Destruxit quoque adiculas effornicatorum.* &c.

4. Reg. 3. Hoc peccato Christus ad columbarum turriumque conuenit venditores, quos seuerō, ac venerabili vultu alloquitur: *Auferite ista hinc, & nolite facere domū Patri mei, domū negotiationis.* Emphaticū est illud pronomen *ista*, similiter & illud aduerbium *hinc*. *Auferite*, mandat, *ista*, Quid est, *ista*? Cur nō exprimis dicens: auferite de domo Patris mei turtures & columbas? quia illas ad templū deferri non prohibebat: imo potius illas in illud volebat afferri, vt ex illis sacrificia pacifica Patri suo aeterno iuxta legis decretum offerrentur: condēna autē immunditiam, qua illas ibidē habebant ad instar fori, & peruersam lucrandi intentionē, qua illas adduxerant. Hinc capies, quod Christus non contradicat verbis his *ō Auferite ista hinc*, alijs verbis, quæ ex Davide videntur illis ex opposito repugnare. Conatur propheta regius sanctos adhortari vt ad Dei recurrant tabernaculū cū oblationibus arietum,

ouū, vitulorū, & animalium, vt illa Deo conferent, quatenus illorum muneribus filios Dei se esse protestentur, qui vt tales de eius agant honore nominisq; gloria, *Auferite Domino filij Dei, auferite Domino filios arietum: Auferite Domino gloria & honore, auferite Domino gloria nomini eius: adorare Domini in atrio sancto eius.* Quinquies autē *Auferite*. *Auferite* ad tabernaculū Dei ea, quæ sunt in eo sacrificia: da adferite oues boves, arietes, vitulos, & columbas. Hoc Dauid exposcit. Vile igitur, qualiter hodie illa omnia ad templū afferentes tanta copia vt illis quinq; Saluator nollet vnico in petu illos & omnia subuertat, mandetque foras eliminari: *Auferite ista hinc.* Quid hoc noui Domini? Hoc quod Dauid præcipit vt ad templū in Dei gloria adferamus, tu præcipis vt efferamus, & flagello minax, tu ipse omnia de templo propellis; qua ratione hoc *Auferite ista hinc*, Saluatoris, conuenit cum illo Davidis: *Auferite Domino filios arietum &c.* Non præcipit de templo foras expelli per se, id quod Dauid in templum adferri horabatur, sed auaritiam, sed templi pollutionem: hanc etenim illi sacrilegi his omnibus permittēbant, qui nondum se, non esse filios Dei demonstrant eius honorantes domum sed capitales inimicos, Deū illo ipso grauiter irritantes, quo non mediocriter honorare debuerant, domum Dei in speluncam latronum furumque conuerientes.

Deo per placet gratumq; est, quod ad templū *Eco. 14. 15* adferas oculos, os, manus, pedes, caput, cor, & *34. 10* cuncta: quoniam displicet illi si manus vacuus eius intres Ecclesiam, infringens eius decretum *Pro. 16. 16* multoties repetitum: *Atiamen nō peruersa hoc* IX. fiat intentione, non impudica, non execrabilis & profanitate, sed vt omnia gratissimū Deo sacrificium offerantur: oculos adfero, quatenus illos tiones in mortifices, & in Deū solummodo dirigas, velut templum eorum scopum, os adfero, vt illi vitulos offeras adificia labiorū, de quibus *Offas, orando veniā delicto.* *Offe. 14. 3.* rum gratiam que postulando. Aures adfero sacrificandas, & verbis S. Euanglij, prædicatoris, diuinisq; laudibus, quæ cantantur, submitteas. Manus adfero, quibus pectora cum publicano tundas, quibus pauperi ex delatis pecunijs succurras liberalis. Illa vero praua deferte intentione, eaq; ibidē habere leuitate inhonesta, velut in foro vicoque publico, hoc est quod Deū offendit non leuiter, quod oculos adferas, vt aliam adspicias, signa nutuque facias: aures vt mundi tabulas nouasq; percipias: genua vt erecta habeas, non in terram deflexa: pedes vt hac illaque per Ecclesiam

Ecclesiam discentas, velut per stadium, & tam paruo respectu, quo per forum obambulans: Audi quid tibi dicat: *Auferite ista hinc.* Hinc talis petulantia, apage talem irreuerentiam.

X. Domum Dei de- cec san- ctitudo.

Nec inconsiderate præterea adverbium *hinc:* *Auferite ista hinc:* q. d. Attende, qualis sit hic locus à talibus in tantum alienus. Locus hic Dei domus est, diuina sedes maiestatis eius præsen- tiæ locus ordinatus. An tibi videntur hæc illi conuenire? Hic orare, tacere, & cotà diuina tre- mēte debes maiestate, nō cachinnari, nō cū mul- lierculis iocari: hic pauperi tribuere elemosynā nō de tuis colloqui cupiditatibus. Magni pon- deris erant illis hæc Saluatoris verba. Ied nobis multo grauioris tanto quanto templum nostrū illorum templo est eminentius. Ibi Deus aderat tantummodo figuris obumbratus, Angeli in cor- tinarū depicti velis, Cherubini vmbraçti, propi- tiatorū representatiuū, remissio peccatorū deli- neata. Sacrificia puris litabatur animalibus: quæ namque offerebantur, virtuti erant, arietes, agni, & oues, tanta sanguinis effusione, vt magis la- niaria esse viderentur (vbi id quod sacrificabatur inter hos & illos diuidebatur secundū legis in- stitutum) quàm Dei altaria: & nihilominus mā- dabat Deus vt ibidem adessent, velut reuerentia tremoreque conuulsi. *Memine sanctuarium meum.*

XI. Templo nostra sunt mul- to dig- niora.

Leuit. 19. 30.

Porro in nostris templi res non habemus figuris vmbriçque designatas, sed in rei veritate præsen- tes: hanc enim dixit D. Ioan. à Saluatore factam. *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesū Christum facta est.* Hic verè & realiter, ac in pro- pria persona adest filius Dei in venerabili Eucha- ristie Sacramento, eius verè diuinitas, eius verè corpus & anima: hic verè præfentes ad sunt Angeli præsertim sui diuini officijs, maximè verò sub missæ sacrificio: sicut enim dum Deus in figura latebat in arca & propitiatorio, multi in figura depicti videbantur in cortinis Angeli circumquaque: ita quoque & hic, vbi in veritate Deus adest, adsunt & in veritate caelestes spiri- tus numero quàm plurimi.

D. Chry- sto. Ho. de nos- tris con- tem- penda Ec- clesia To. 5.

Ita probat D. Chrysolto. imò ipso ille sapius vidit, vt refert D. Nihil eius discipulus in epi- stola quam scripsit Episcopo Anathasio, singula- res et diuinaque proferens historias, quæ quo ad hoc ei contigerunt, & quædam S. Doctoris ver- ba confirmant dum ait: *Diuina communis tē- pore non solum homines maxime horrendum illum clamorē vociferantur* (loquitur autem de hymno cantati s. Ito ante consecrationem Sanctus, Sanctus, Sanctus &c.) *sed & Angeli, & procumbunt Domino, & Archangeli canunt, & quemadmodum*

homines ramos oliuarum rescissos pedibus proten- dunt per stirpem illam misericordia, & humanita- tis illis adiuuantes (oportet & hunc tunc morem inoleuisse) ita sancti & tunc Angeli pro roma oli- uarum, ipsum corpus Domini protendentem, Dominū pro natura humana deprecantur dicentes: Pro his rogamus, quos in ipse prior dilexisti. vt animā tuā dares. Pro his precor fundimus, pro quibus ipsa san- guinem sudasti. Pro his deprecamur, pro quibus cor- pus hoc hostiam obtulisti &c. Vt admirabile sus- picimus illam D. Greg. Iapæ sententiam agen- tis de sublimitate & excellentia sacrificij missæ quod offertur in Ecclesia. *Veniemus quale sit hoc sacrificium &c. Quis enim scilicet habere dubitū possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocē caelum aperiri, in illo Iesu Christi mysterio Angelo- rum chorus adesse, summi ima sociari, perreua cele- stibus ingredi, vnum quoque ex visibilibus atquo in- visibilibus fieri. Quantum conijcio spectat illud D. Cypria. & nos supra retulimus: quod adesse teneamus quasi in cælo præfentes essemus, v- num cum Angelis chorus facientes: idcirco namq. præmonemur, dū dicitur, *Sursum corda.**

D. Grego- L. 4. Dialo- ad

D. Br. L. 2. de consi- deratio ad fi- nem.

An ergo conuenire indicatis, vestras vos huc adferre leuitates, hic oculo verlati impudico, hic visum torquere in id quod animæ est per- nitiosū, hic terrena vestra & secularia tractare negotia? *Auferite ista hinc* Scripsit D. Bern. Eugenio Pontifici vt recordatus se Pontificem esse, nugæ enitaret. *Inter seculares, nuga nuga sunt in ore sacerdotis blasphemia. Consecrasti os tuum Eua- gelio, nuga iam aperire, illicitum, assuescere sacrilegium est. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt de ore eius, non nugas profecto, nec fabulas.* Idem sit de loco sacro iudicium. Confabulationes, confabulationes sunt potro in templo blasphemia. Pluris estimat diabolus quod te ad inania in templo verba pelliceat, quàm ad multa foris non quia ex se grauius sit peccatū, sed quia *In faciem Dei, &c.* Sicut in viro Ecclesiasti- co, exigua alapa, quàm Episcopus Andreas publi- cæ impugnat, causam inuoluit grauilimam, id quod in viro seculari vt locus attenditur. Cate- tibi ne Deus ipse flagellum arripat, quando- quidem nec superiorum verecitas & prebentio- nes, nec voces timeas prædicatorum, nec Dei suspicias maiestatem, nec Angelorum honores præfentiam inuerecundus.

§. 18. *Zelus domus tue &c. Zelo seruebat Christus, quia amore se grabat: tu vero zelo non serues, quia in amore tepuisti.*

Recordati sunt vero discipuli eius: quia scriptum est: *Zelus domus tue comedit me.* Magnum actus hic in omnibus illis stuporem excitauit qui in templo aderant eo quod Christum minime cognoscerent: nondum enim se perfecte mundo manifestarat: & maiorem adhuc in ipsis sanctis discipulis suis, quia iam illis apprimè cognitis errantem enim eius experti fuerant mansuetudinem, benignitatem, suauitatem, & iam in illo paulatim advertebant, quod ab æternio Patre fuerat prædictum, & Euangelista Matthæus in illo completum asserit, nec noua D. Hieron. exponit eleganter: *Non clamabit, non vociferabitur, non audietur vox eius foris, calamus quassatus non confringet, & cinis fumigans non extinguet.* Pluribus iam mansueta filij Dei benignitas innotuerat, qua in mundo clarus appareret. Isaias enim ut agnū futurum prædixit, qui totius licet, non quereretur, & ut talem conspexit eum D. Ioannes, digno quoque signavit: *Ece agnus Dei. Elie ut notat D. Irenæus, designatus fuit in leuis auræ sibilo, quem perleuit transactis nim alias turbidibus, ventis, igne, & tempestate, porro nihil, meo iudicio eo vsque accedit exaggeratio, ad illud quod Isaias prædicit: *Linum fumigans non L. 4. extra extinguet,* interprete D. Chrysof. Quam foret illi hareses e, le pacificus, qui emungente te candulam, ablatosque succos in terram deiciente, illos adhuc fumigantes sibi que molestos, a nimium non haberet eos extinguendi pedibusq; poterit: Hoc indicare voluit propheta isto lini fumigantis symbolo. Videntes igitur virū omnis mansuetudinis exemplar & ita abhorrentem re quem vel in capillo capitis lætat, qui tale quid, quale hoc est, facinus edat contra populum purpuratū, illustrem, & vrbis Hierusalem potentissimum, in loco ira publico, quale templum erat, tempore concursus innumerabilis, sicut in vigilia Paschæ, ore hians stabant attoniti Apostoli, & tandem, inquit Euangelista illis in mentem venit, hoc facinore impleri, quod de eo scriptum seruebatur:*

Domine: Zelus domus tue comedit me. Sententia est Ruperti quod eius meminerint discipuli post Domini resurrectionē, & hanc sententiam aliqui sequuntur: sicut enim dū Christus à mortuis surrexit, signi illius recordati sūt, quod hac occasione prædixerat Iudæis, quod in triduo

templum esset suscitaturus, quia tunc illud impletum viderunt, & a similitur, tunc illis incidit factum illud fuisse ex zelo domus Dei. D. Chry. He. 22. in folt. D. Cyril Theophrastus & al. j. arbitrantur Ioann. hoc ita palam omnibus innotuisse, quod Christus Io. 2. 2. Zelo moueretur domus Dei, ut illud confestim intellexerint Apostoli: Zeli hoc operati sunt in eo feruente res.

Amor Zelos ut filios parit, ut dixit D. Aug. 2. III. & perdoctè profequitur mare Theologix profundum D. Th. b. Quare tanto feruens Zelo ne Zelum talem vel ipse sol aspiciat, ut etiam ipsi soli eius producat, videaris ad pedem in videre, quia illi amas plurimum. Ve quid dum vides quempiam vxori tuæ in Ioann. contumeliosum, tuisque filijs molestum, tanto Tom. 9. contra offensorem Zelo motus inardescit? quia h. 2. 2. 9. multo illos amore complecteris. Vnde si Zelo 28. Ar. 4. non serueas, ratio est, quia non diligis. Ille qui succipit (a) quod vxor sua discipulat quocum. (2) no se le que libera voluerit, & loquatur illi, & vbi m. da vn que placuerit, nulla feruet dilectione. Hinc quarto. temus, quod Deus indicaturus se amorem suū ab anima subtrahatur, sic minaretur: *Auferetur Ezech. 26. Zelus meus à te.* Ex prædictis collige, quod quāto fuerit tuus erga Deum amor feruentior tanto erit & Zelus ardentior, quō eius te honoris offendet defensorem.

Huius occasione perpendit D. Gregor. simile IV. sacrisq; dignitate em, Deo summo opere accepti. Allego. Præcipit ut sibi similia dedicaretur calida, & r. ad hoc in sanguine frigeretur, ut autem eam Leuit. 6. calor intinuis penetraret, volebat ut oleū ei h. 21. per insunere. *Tolle sacerdos pugillum simile, qua in sartagine oleo confersa frigitur.* O quam D. Greg. vehementi accendebatur calore: aque oleum ei Ho. 12. in flammis excitabat, & quō plus olei, eo erat in Ezech. sartagine stixura vehementior. *Tunc simila in circa sartagine frigitur cum munda mens iusti per Ze. nem.*

Summus omnium V. amor qui fuit aut esse potest, is erat quo Salua. Christi ter noster æternū Patrem suū amplectebatur, erga Patrem loquendo de amore diuino increato, sed trē amor etiam de creato anima suæ, quia ex charitate, summus. qua in anima flagrat: promanabat hic etenim solus, longe antecurrit omnes omnia Sera. phinorum & Cherubinerum, ac sanctorū simul conflatos amores: & omnem illum, quo flagrant quotquot fuerūt. sunt aut esse possūt amatores. Ex tali amore, quis obsecro, Zelus erat accendendus: Filius, qui patrem suū ut vitā si a char. Similiturum diligit, videtque hoc in foro flagrantem, do. parenti suo colaphos impingentem, qualiter se habet: Si hoc nauificat, euidens est argumētum

Ioan. 2. 24

11.

Erat e-

nim alias

mitissi-

mus.

L. 4. extra

extinguet,

interprete D. Chrysof.

Quam foret illi

hareses e,

le pacificus,

qui emungente te candulam,

ablatosque

succos in terram deiciente,

illos adhuc

fumigantes

sibi que molestos,

a nimium non ha-

beret eos extinguendi

pedibusq;

poterit: Hoc

indicare voluit

propheta isto lini

fumigantis

symbolo. Videntes

igitur virū omnis

mansuetudinis

exemplar & ita

abhorrentem re quem

vel in capillo

capitis lætat,

qui tale quid,

quale hoc est,

facinus edat

contra populum

purpuratū,

illustrem, & vrbis

Hierusalem

potentissimum, in

loco ira publico,

quale templum

erat, tempore

concurus innumerabilis,

sicut in vigilia

Paschæ, ore

hians stabant

attoniti Apostoli,

& tandem,

inquit Euangelista

illis in mentem

venit, hoc facinore

impleri, quod de

eo scriptum seruebatur:

Domine: Zelus domus tue comedit me.

Sententia est

Ruperti quod eius

meminerint discipuli

post Domini

resurrectionē,

& hanc sententiam

aliqui sequuntur:

sicut enim dū

Christus à mortuis

surrexit, signi

illius recordati sūt,

quod hac

occasione prædixerat

Iudæis, quod in

triduo

In cap. 2.

Ioan.

rum, quod illum minime diligit. Verum tamen si diligit ardentis honoris patrem Zelo non parum inardescit, & tanto vehementius, quanto diligebat ardentius & in calumniam inter- gite vindex in urinarum immanior, hoc Zelo com- motus rugientem induit leonem. Scuta quic- quam domum tuam ingrediuntur, patremque tuum pedibus prosterunt, proteit, conculcat, collamque premit: quo precor hoc, ferres amo- mo, si illo nihil haberes gratius, nihil suavius? Quid Christo faciendum erat patris sui domum ingresso, cum vidit, quod ei in faciem conuul- taretur? O quis Zelus? quis alius? quam efficax in corde eius mouetur a mulatio?

87 Obstupendis mentis verbis David, Christum alloquitur quem cernit amore iustitiae, & odio peccati non leniter accensum, & hanc dat ra- tionem: *Vixit te Deus, Deus tuus oleo lactis pre conforibus suis.* Longè abundantior olei fuit illa

Is 44. 8. VII. Christus oleo su- per omnes am- plius in- vinctus gratia vnde mi- tis erat.

VIII. Similau- do.

IX. Sed inde Zelosior.

Joan 1. 14 & 16.

Christus est inunctus, quam ea qua exteri omnes inuncti referuntur. Reges & sacerdotes oleo sancto consecrantur, in signum, quod esse debeant mites ac benigni, nihil enim sic demulcet ut oleum. Christus Rex Regum, & sacerdos sacerdotum suprema omnium olei unctione diuinae gratiae & supra omnes charitate erat inungendus: vnde laudatur om- nium mitissimus, suauissimus, benignissimus, di- lectissimus. Illud autem in eo Zelum excitauit extra motem feruentissimum, Certam sume mensuram gossipij quod ex se ira blandum est, vt ad expressionem rei alius suavis dici so- leat, est gossipium: illi superinfunde hydriam olei vt totum gossipium oleo conemperetur, quae poterit huius blandities comparari? Verum est, non abovo, sed nec est quidquam ad ignem concipiendum flammalque in caelum euoluen- dum magis dispositum si ei ignem iniecias: hoc quippe oleum, quo suauis redditur, ipsum dis- ponit gossipium, vt illico in flammam ignemque exardescat.

En tibi Christum ipse ex se gossipium est blandum, filius David, misericors, agnus mansuetus, filius ouiculae mitissimae, qua nulla in om- nibus caeli terraeque gregibus mitior apparuit. Hinc blandae mansuetudini oleum gratiae su- perinfunde abundantissimum: cui ita sunt per- mixtus vt ex eo ad omnes deriuetur: *Vidimus eum plenum gratia & veritate etc. & de pleni- tudine eius nos omnes accepimus.* Quae gratia quis erga coelestem Patrem amor? Hic est ille, quo disponitur vt igne Zeli succendatur ardentiori. Patre amat amore super omnes excellenti, amo-

re quo non possis imaginari feruentiorem, vnde Patris aduersus offensam, Zelo commouetur, quo torus inardescit, quo cordis eius intima exeduntur, & velut ignis compressus percutitur, frustaque prostruit, sic honoris patrem Zelas, ad hoc quod agit eam infligit impetuosius. Quin imo idcirco in vobis nullus feruet honoris Dei Zelus, qui non illum vt patrem affectuore di- ligitis. Prorsus admirabile est quod inter Chri- stianos agitur, qui se iactant Deum habere pa- trem, & vt Catholicus non habetur, qui quoti- die non illi dicit: *Pater noster qui es in caelis:* & notem nihilominus, tanti tibi refert, quod offensaui, non eu- blasphemis imperatur, petitijs irriteur, celes- phis dedecoretur, ac si Deus ligneus esset, vel aliquis de numero Deorum in India si fidelis, quem nunquam vidisti: quinimo subrides, iocaris, de peccatis confers sermones, quae quilibet alius in Dei commissit ignominiam. Tu videris, an ille sit spiritus filij tuis patris, & intelliges quam omnitemperans amorem Dei cor tuum elan- gueat.

X. Quia Deum non dili- gimus eius ho- norem non eu- ramus.

Orat. 18.

Hoc in primis aduerto, loquitur D. Gregor. Nazianzen. quod iustar ignis exardescas, totus flammatus, quotiescumque quis hoc tangit, quod diligit, & multos asserit esse Iuda proditori comparandos, qui videns opes dilapidari. Zelo nimio incanduit, ob detrimentum, vt leo rugit quando pernitens Magdalenam vnguentum ef- fundit: *Fremebat in eam.* Vt eam velle discerpere videretur. Nec mireris, in promptu est ratio: pecuniam diligebat. O proditorem, exclamat ille, *Ob pecuniam fur alle Zelotypia erga communem* D. Grego. Naz. *astuabit, ac Deum prodit, & triginta argentei vendit.* Hic pater, verum feruentius traditor ille dilexerit Deum an pecuniam, & hoc in te ipso licet iudicare, quantum commoueris, si quis tibi vel minimum in pecunijs adferat detrimentum, vel in horti fructibus, aut in melle camporum, aut in honore tuo per ciuitatem, aut in vxore in foro noceat? Et quam hoc te nihil mouet quod Deus vendatur, blasphemetur, proedatur, offenda- tur? Euidens signum extincti amoris, qui si ter- ueretur, Zelum exardet.

Mat. 14. 5.

D. Grego. Naz.

§. 19. Zelus domus tuae &c. Hoc Zelo fer- ueant Principes, & contra prophanos flagel- lum arripiant.

EX praefatis elicit D. Aug. animum synce- rum, quo Principes Christiani Ecclesia- stici ac seculares arripere debeant flagel- lum

38 20

sum contra sacrilegos Patris celestis offensores. Hæretici Donatilla doctrinam excitarunt, illicitum esse Principibus flagellum sumere, quo Dei repriment inimicos, sed omnia in spiritu lenita sūt, nihil autem flagelli terrore peragendum dicebant autem hoc ab Apostolo insinuatum quando dicitur differentiā inter nos, populumque antiquum, nos filios appellavit libertatis: *Nunc autem effus filij libertatis*: quia cuique permittitur, suo sensu abundare, suaque vivere libertate. De hoc scripsit D. Augustin. Bonifacio Comiti, quem Imperator in Africa gubernatorem decreuerat, & diuinis plane rationibus probat Ecclesie Doctor, hanc opinionem, hæreticam esse, atque omnino necessarium esse, vt Principes flagellum habeant quo Dei gratiamini & iniurias vlciscantur, ad minus quia se Dei filios esse gloriantur. In confesso est Principibus deberi gladium, contra Reipublicæ perturbatores, qui & tenentur se illis opponere vindices, qui viduæ pupillo, puellæ, vim adferunt iniuriosam. *Quæ* igitur nō ratio suadet (ait D. Aug.) vt Zelus amoris Reipublicæ, & eorū qui in illa commorantur, illos permoueat vt se strenuè contra reipublicæ opponant tumultuarios: & in Dei gloriam iniurias, sceleratque aduertentes, pro illo stent propugnatores, reos seuerè castigaturi? An ergo tepidior esse debet amor quo Deum complecteris, illo quo filium tuum, seu seruum seu vicinum tuum diligis? Et hoc est (inquit) quod Deus principibus ore regio Psalmis significat, qui psalmo secundo declarare incipit, qualiter in principio Reges ac Principes in Christum æternumque Patrem suum fecerunt conspirant: *Astiterunt Reges terra, & Principes conuenerunt in unum aduersum Dominum, & aduersus Christum eius.* Hec multis perseverauerunt diebus, imò plusquam trecentis annis: pluribus enim de causis, ac congruentijs permisit Deus, vt Imperatores ac Reges illi forent inimici: ex illa colligens hostilitate gloriosas ac innumeras in sanctis suis inuictisq; martyribus pro nominis sui gloria victorias.

Rom. 8. 23

I. Principes decet gladius quo malos puniant.

Psal. 2.

II. Quæ ratione Reges Deo feruente debeant.

in timore. Scitote Reges, quid vobis sit agendum: quid vestri sit officij, hoc sc. vt Deo in timore seruiatis. De timore loquitur reuerentiā quo patrem filius reueretur. Quærit D. August. in quo consistere debeat illud obsequium, quo Reges Deo famulantur, non vt personæ particulares, sed vt Reges? In quo debent illum reuereri, vt ostendant quod illum vt Reges pertimescant? Quod eius honorem cordi habeant, illum propugnent, nullas contra illum patiantur iniurias, & publicè ei detrahentes debito plectant supplicio: *Quomodo Reges Domino seruiunt in timore, nisi ea quæ contra Dominum iussa sunt, religiosa seruitate prohibendo, atque plectendo?* Quando Rex rosarium euoluit, ieiunat, orat, peccata confitetur, corporis incumbit castigationi, Deo famulatur (inquit D. Aug.) non sicut Rex, sed vt homo quidam particularis: porro Davidi hæc non sufficiunt: vult insuper, vt illi seruiat in quantum Princeps, in quantum Rex, in quantum Iudex. Hoc autem sit sceleratos puniendo, profana Reges tollendo, lupam virginis cædendo, stupri meliarmites: trices ignominia afficiendo, cōcubinas in existimatio, & liliū mærgendo, ludorum mensas igni tradendo, Zelosi, confundendo publicos vsurarios, audaculos ac temerarios refrenando. Hoc propriū est Principibus ac Regibus obsequium: eo namque sine voluit Deus, vt prædicimus, decernere Reges illos vngendo oīco: quantis enim oporteat eos mites esse, benignos, affabiles, vt ad eos liberè pauper, vidua, orphanus afflictulque possit accedere: porro sic dispositi sunt oportet vt, si quando videant nefanda in Deum committi scelerata, statim in eorum cordibus ignis amoris exardescat, & Zeli flammæ excitet, vt contra maleuolos instat horribilis ignis inflammetur, Dei contemptores, eiusque honoris flagellent plectantque violatores.

D. Avon. Ep. 50. ad Bonifacium. Tit. 3.

III.

§. 20. Iusti Zelo inardescunt, & notanda est D. Chrysostomi hyperbole, factumq; Fr. Io.anni Hurta.

Hinc est, quod iusti hoc oleo perfusi viuacibus ignium flammis exardescunt, sū scelerata notant contra patris sui supremi ac celestis honorem decusque perpetrata. Phinees vt vidit ganeonem illum in pudicū in Dei contemptum cum muliere idololatra fornicantem, quo Dei ira grauius accendebatur, Zeli feruente succensus arte pro pugione, vineo idu ambros confedit, vt pariter in terram mortui conciderent.

39. I. Zelus Phinees.

eidetentepus Deo tantopere acceptum, ut eius gratia furorē remiserit indignationis, quo contra populum commotus exanderat. Math. thias vni pietate spectabilis: dum sacrilegus quidam de populo Israel, coram tota Iudaorum Synagoga thus adoleto idolo super altari erectum in non leuem Dei iniuriam, hoc igne fervefecit, ut leo rugiens, in eum irruit, & toto spectante populo sacrilegum interfecit super altate in quo simulachro sacrile. *hanc vidit Math. thias, & doluit, & contremuerunt venes eius, & accensus est furor eius secundum iudicium legis, & insiliens irruidant eum super aram. Vidit cauilam, qua sacrilegus hic Deum audacius provocabat: hinc pugione cor illi transierbat: dolor, pernaque qua eius causa affligitur, ut primum adeo netarium vidit piaculum Doluit: quasi venenolus serpens mortifero cor eius moriū lauiaret: hoc quippe Zelo proprium est, viscera, & cordis intima configere: Zelus comedit me, & corpore totus contremuit. Contremuerunt venes eius.*

i. Math. 1. 14.

III. Zelus Hieronim.

Hier. 1. 3, 9

En quales opereatur amor effectus, quando dilectum sibi videt inhonorari. Prophetam Hieronimam ait: unde, quam acriter commotus dum certa quadam occasione crimina in Dei facta cernit ignominiam: *Contrium est cor meum in medio meo: contremuerunt omnia ossa mea: factus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus à vino à facie Domini, & à facie verberum sanctorum eius.* O qualis exaggeratio: *Contrium est cor meum, confectum, ut velut inter duas fortissimas molas comminutum.* In corpore, *Contremuerunt omnia ossa mea: quasi mei compos non sum, velut ebrius: Factus sum quasi ebrius &c.* Et quis te, quæso, sic acriter permouit? Amor, quo Deum eiusque sancta complector & excolui: qua & illum video contemptum, & illa passim contracta: *Quin adulteris plena est terra. Quidquid video, peccatum est; iniquitas, adultrium, impudicitia, furtum, perurium, iniusticia, violentia. Quid hoc te tangit propheta? Hocine mihi obijcis: quid hoc ad te, quod scurra nefandissimus patrem tuum irideat, ut irā feruentius incandescas, ut carbo totus ignescas, & quasi phreneticus, tibi que non præsens furore incandescas? Hoc me tangit: amor quo Deum honoro quo Dominum meum revereor, quo patrem meum excolui, hic permouet, & aliquando sanctos ut furiosos agit, quando non patiuntur pedibus Dei statua conculcari. Fatetur de seipso David: quod velut tabescens infirmaretur: *Tabescere me fecit Zelus meus.* Nimio Zelo feruidus tabe conuicibat. Alij non commu-*

nes edunt excessus: amor etenim tantos excitat Zelos.

Poleherrima sunt illa sponsæ verba, quibus appositi in hæret D. Bern. *Nolite me considerare, quod fusa sum: quia decolorauit me sol.* Anima illi quandoque Ethiope videtur tædæ, pigra que res faciat indecentes & alienas ab eo, quod modestia, & sanctorum possulat mansuetudo. Veruntamen non hoc miretis, inquit, radij quippe solares hæc me nigredine obfuscant. Quis Moysen videret, virum testimonio Spiritus S. *Missimum super omnes homines, qui morabantur in terra, Patrem illius populi, cui magis afficiebatur, ac si quisque eorum fuisset filius sibi natura;* qui de monte descendens, eumque offendens vituli idololatram, tabulas confringit, comminuit pallium exuit, gladio accingitur, & ait: quicumque te Dei filium seruumque gloria ur, sequatur me, & ab hac & illa parte cadere & trucidare incipiat: illoque die non minus quam viginti tria milia de populo prostrauerunt. O Moyses, quis te sic alterauit, quis tuam obsecrauit mansuetudinem? *Nolite me considerare &c. decolorauit me sol:* ardor solis, amor Dei me succendit. Vilen Eliam prophetam, qui spectante sacrilegâ illâ pemorsaque regina Iezabel falsorum Belial sacerdotum protectore, eorum aggressus tur quadringentos, & gladio obruncat, intrepidus leo actus, flammisque succensus ardentioribus. Quis te decolorauit, quis accendit: *Decolorauit me sol.*

Cant. 1. 3. Ser. 28. in Cant. ad finem.

Nu. 12. 35. IV.

Zelus.

V. Ardor solis est: Zelus.

VI. D. Chry.

VI. D. Chry.

consilij hyper bo-

licum.

Exod. 32.

19.

Insuper idem prolequitur D. Chryosto. Ad 60. *mi or, inquit, qui fieri possit, videre vos tot iuramenta, peruriam, contra Deum blasphemias, & nec in corde vestro, vel vnâ igneam Zeli flammam, præque iracundiæ scintillam excitari: si namque dum intelligis quempiam in Regem calumniantem, tantus in te exurgat ardor pro regij honoris defensione; quando feruentior deberet excitare, dum Deum audis impugnari blasphemis? Eia igitur (monet ille) ista cernens, accede propius, sacrilego alapam impinge peruranti, qua dentes illi excutias, illum ut canem abige flagris, nec ob hoc ylo scrupulo mouearis: *Si quempiam Deum blasphemantem audieris accede, increpa, & si verbera infligere oportet, non recuses ipsius faciem alajâ percutere, contere os ipsius, & percussione manû tuam sanctifica.* Sicut illi, qui secti Moysen manus iniecerunt, ut caderent, mactarentque idololatras, quibus ipse ait: *Co. sec. osu manus vestras Domino.* Sicut igitur autem sem vir Sanctus: quod si ea de causa in crimen voreris, nō neges, fatear, quod feceris, & merito:*

Pf. 118. 139.

Sicut Regem terra blasphemantes punire oportet, multo magis Deum contumelia afflictores. Adhuc iterum: quod si quempiam blasphemantes sic corripientem occiderent, is martyrii palmam D. Iohannis Baptistae conforis daret: Martyrium tibi hoc est quoniam & Iohannis martyr fuit. Non enim Iohannem occiderunt quod idola refugeret adorare, tunc illis adolere tenueret: sed quod Zelo Dei altissus cortexcit, publiceque reprehenderit Deb illatas iniurias. Hoc idem repetit H o. sequenti.

Hom. 2. ad popu.

Est cui defendat hoc secundum litteram esse licitum D. Chrysostomi consilium, ea ratione mixus, quam ipse adducit: etenim si dicente quopiam non exigiam de Rege meo contumeliam cum esset à me admonitus vt taceret, ille in calumniando regem pertinax consisteret, aliquo modo probabile sit mihi esse licitum illum percutere, si ad competentem iudicem non facilis pateret accessus: tanto magis erit & hoc licitum, quando blasphemus non terra sed caeli Regi derogat iniuriator. Hoc ex ore habeo viri litteris eruditissimi mei quondam Praeceptoris. Hoc opere excelsus est F. Iohannes Hurtadus ordinis mei religiosus, vir pari sanctitatis ac eruditionis opinione celeberrimus, qui cum tanta praecellebat humilitate, vt Archiepiscopatus Granatensem & Toletanum ab inuictissimo Imperatore Carolo quinto oblatos abdicasset, audiens postmodum militem quendam ore impudentissimo Deum blasphemans appetentem, Leone ferocior illum aggreditur atque Meutris d. mortalium flagitiosissime proditor: non talis est Deus qualem tu esse blasphemans: imo sanctus, bonus, iustus est & misericors. Ex quo cum nebulo grauius excaudesceret sumptoque pugione illum occisurus diceret. Nequam, irregularis, dissolute monache, quid haec ad te, quae dico? porcum te dico, & lapidem offensiuus: Illico vir sanctus in genua deuoluitur ad martyrium se parat, & alacri vultu respondet intrepidus. Hoc, ita hoc est, frater mi, de me male loquere. Hoc, ita hoc est, multo, quam tu dicere queas, porco non de Deo: hic etenim sanctus, hic iustus, hic est irreprehensibilis.

Mag. Fr. Vincentius Iulianus in vita S. Telani.

VIII. Exemplo confusum.

Non esse dicitur, vt hoc facias: ex eo namque grauias nasci possent incommoda, ac scrupuli conscientiarum: vt autem quis ab illis indemnis tuitusque euadat, valde singulares consideranda sunt circumstantiae: sed hoc dicit hyperbolicè, & vt Zelum perpendas, quo feruere debes tantam Deo videns irrogari iniuriam, qui tem sum foret vt illar flammæ excaudesceret, quæ dirumpit omnia. Iuæque vi montes intresque subvertit, & cholera vehemētiōi commoueteris non patiens Patrem nostrum caelestem caeli colaphis, conterit pedibus, commatibusque irrideri. Sentit autem D. Chrysost. quod ob tantum defectum, qui hac in re committitur vt vix vnus sit, cui syncerè & ex animo Dei honorem Zeloz feruens propugnet, tot contra illū crimina perpetrentur: Sufficit vnus homo Zelo si D. Chry. dei succensus totum corrigere populum: & addit Ho. 2. ad quod quia in illo saeculo nemo Dei Zelozus pop. To. 5. honorem defendebat, ipse permitteret tot illos IX. insolui calanitatibus, nec ferret in aduersis au. D. C. & u. xium. Sicut ex a quo fieret, quod Rex ciuitates Zeli tot varijs fueret concuti tribulationibus, inter quos peccata nemo Regis honori, & obsequio proficeret, committatur. aperto signo, qui Regem amatet ibi, esse nemini: vbi namque feruet amor, & Zelum feruere necesse est. Plura dicere de nostra post. mus ciuitate, in qua tam tepide flammis in acie, diuini honoris emulatores, ita vt plus iusto mereamur ab illo castigari, eiusque à nobis manum auferri subsidiariam.

En tibi Christum, quam Zelotypus in templo hodie feruet, & alias iterum tanto percellitur feruens aestro, vt rationis impos esse videatur: vnde de illo spargebatur: *Quoniam in furorem Mar. 3. 21 versus est. Quem cognati vt lymphaticum ligare meditabantur: Et exteriori sui tenere eum. Zelus hic erat, qui cordis eius viscera deparcebat, Si in Sanctis; Dei feruis amor quo illi feruunt tam feruidos Zeloz excitet, eosque ad ea faciēda compellat quæ communem faciēdi modum excedant, vt praemissimus: quē in Christo amoris huius effectum auguramur filio Dei naturalis: Hoc mihi format augumentum Apostolus Christi pra. Moysē demonitans praerogatiuam: etenim si hic diuini fuerit honoris Zelozator, fuit vt feruus in domo eius fidelis: verum enim vero Christus velut domus filius naturalis: Et Moyses quidem fidelis fuit in domo Dei, tan. Hebr. 3. 5. quam seruus, Christus autem tanquam filius. Quinimo & in hoc facinore voluit vt sciant omnes, quod filius esset Dei: dicendo: *Nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis.**

§. 21. Quod signum ostendis nobis, quia hoc facis? Hi flagellati, & non agnoscentes Pharaoni comparantur: nos vero simus Dauidi similes.

mora consilia: Nam in flagellis positus flagellis digna committere, contra ferientem est specialiter superbire, & suavis acris iracundiam incitare, atque est primum genus dementia, nolle quicquam à malis suis nisi quicquid scire, & Dominum inique à sua velle ultione cessare.

Egregia plane stultitia; cæderis ob peccata tua, & vires, ut à cadendo cessent, & non vis, ut peccata cessent. Non tu vis ab irritando Deo desistere, & instas precibus, ut Deus à puniendo te cesset misericors. Faxit Deus hoc nobis nimè contingat. Quot flagella Deus familitate sunt obvenire, premeris paupertate languoribus, litibus, opum iactura, calamitatibus: flagello sunt hæc Dei, charissime, quibus merito tua Deus peccata iudex visitat. Auxilium potestis, cæsent?

penarumque liberationem? Videamus an à peccatis melior penitentisque cesses? O Pater: tanto iam tempore iaceo languidus, nec vel una mihi letior affulsit dies sanitatis: ab amnis pluribus non nisi calamitatibus infelix aggravor: nescio quid sit, quod me nunquam gaudeam ab adversitate liberum, radicem videtur in domo mea fixisse paupertas. Hi quos intimos mihi & amicos gratulabar, retribuunt mihi mala pro bonis; facultatum mearum proventus heu miserè dissipantur. Dic mihi, quis tuorum status est scelerum? An aliena restituitis? An periturus & abiturus perseveras? O traditorem, te flagris video percuti & castigatum, sed minime emendatum. Et tu Domina quæ tot lacrymis tot deses tuæ domus infortunia, numquid affectui, quo alterum complecteris renunciasti? Numquid scandalum cessat infirmorum? Numquid finem accepit pericula conuersatio? Hoc malis proprium est, de quibus testatur Iob, quod toto vite sue decursu laboribus opprimantur, & in illis sint perituri: quia Dei hæc esse flagella suis adscribenda peccatis non agnoscent: De mane Iob 4. 20.

vsque ad vesperam succidentur: & quia nullus intelligit, in aeternum peribunt. In hoc maxime testem adduco Salomonem, alicuius patet viri prudentia quod debito modo flagellum, quo Deus illum affligi accepit, qui namque prudens est sicut reatum suum agnoscit, ita & mores in meliora corrigit: qui vero fatuus est, ut prius erat, sic postmodum fatuus esse perseverat, semperque in querimonias effunditur: Vir prudens & Eccli. 10. disciplinatus non murmurabit correptus. 28.

Ad propositum congruè dixit idem Iob alià 62 illam sententiam, quam pro more suo trutinat D. Gregorius: Cor eorum longe fecisti à disciplina. D. Greg. Lib. 17. na: propterea non exaltabuntur. Attende præmo- D. Gregor. 6. 16.

E Iecti de templo profani illi, flagellique prostrati cunctis inter se conveniunt, pedem signant, ac illi ipsi ex tali facinore stupore concutiuntur. Quis hoc credas, quod vit ille vilissimus de grege pauperulus, cuius optimè stemma novimus, nos, nos inquam vi canes flagellis exceperit quis hoc ferat patienter? honori nostro macula adspersit de sacili non eluenda, eo tepedandum est, interrogandus est in qua fecerit hoc ipse potestate. Revertuntur, Christumque interrogant: Dic nobis quis tibi hanc dedit potestatem, ut tali nos infamia, quali nunc factum est, exciperes, temploque exturbares: In qua potestate hoc facis? O proditores, flagellati & non agnoscentes. Illud Davidis quadrat in vos oraculum: Turbatus est à furore oculus meus. Nam aliquando quis merito castus, quanto magis dignus est supplicio, tanto se minus cognoscit, passionis etenim furor oculos illi excæcat. Huc eos propria adigit perversitas, & hoc idem multis obvenit, quos Deus exigentibus eorum hic sceleribus castigat, quæ tamen nequaquam agnoscent. Magnum est hoc malum. Sub Gregorio summo Pontifice lucet contagiosa, eaque gravissima totam invasit Africam: quæ in pluribus partibus tunc temporis ob hominum peccata grassabatur. Quidam Episcopi, & Ecclesiarum Præsati literas dederunt Sancto Pontifici, remedium ab eo vt omnium Patre postulantes: respondet ille, & Dominico Episcopo Carthaginensi rescribit epistolam, cui titulum præfigit: De pestilentia Africa. In qua hoc primo si proponit, calamitates illas, quas Deus immitit Republicæ flagella esse Dei vindicantis, secundo, nullam maiorem dari posse stultitiam, quam si quis pro merito flagellatus culpam cæcus non agnoscat instat pueri, qui virgis cæditur, ut à malis moribus providentior respicitur: clarum est, quod si castus, non se corrigat, quinimo in immodestia sua perulantior evadat, multiplicanda sunt flagella, iterumque sit puniendus. Hinc efficit, inquit D. Gregorius Episcopo hoc tibi in hac vrgenti, tristisque calamitate principalis agendum, vt omni studio coneris peccatores ad suorum scelerum perducere cognitionem, vt revertantur à vijs pessimis, & salutis capiant salutem.

in vos oraculum: Turbatus est à furore oculus meus. Nam aliquando quis merito castus, quanto magis dignus est supplicio, tanto se minus cognoscit, passionis etenim furor oculos illi excæcat.

I. In plagis agnosceda sunt peccata.

D. Grego Lib. 8. in di. 3. Epist. 41.

II. Similitudo.

D. Gregor. quod ait: *Cor eorum longe fuit à disciplina. Cor eorum*: non enim ait corpus eorum, quia peccatoris corpus non procul abest à disciplina, quinimo multis flagellis sceleratus affligitur: *Multa flagella peccatorum*: sed cor eius: nec enim confidat ex qua manu, vel ob qua causam flagellum disceruit: vt brutum animal, quod sustem patitur, eumque conspiciens, vt autem non cognoscit ob defectus suos sibi tundi latera, illis adhæret incorrectum: *Propterea non exultabuntur*. Hinc præfatus Salomon supplicem offert Deo prudenter hunc libellum, vt eum ad cuncta pie prudenterque facienda illuminet: *Domine Pater & dominator vita mea, ne derelinquat me in consilio &c.* Quid igitur expostulas?

Pf. 3:10.

IV.

Prudentis est in plagis suum ignoscere peccatum.

Ecclesi. 13.

1.

2. 2. qu. 2. ar. 1.

V.

Non Pharaonem sed Dauidem imitemur.

Exo. 7. 13.

Pf. 37:18.

Ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Quoniam iniquitatem meam annuntiabo & cogitabo pro peccato meo semper. Cum me peccatorem agnoscam, in flagella paratus sum, & quotiescumque me ista contendant, ea me iuste meritum esse cogitabo, & hoc semper ac continuo ore meo proferam: Heu Domine cõdigna, fateor sunt hæc meis flagella sceleribus, his plura, his mereor acerbiora: optime mecum agitur, quandoquid enim à via sa-

lutis aberrauerim, meas secutus passiones, tu metus his flagellis ad viã reuocas rector: *Cogitabo pro peccato meo &c.* de quibus aliàs diximus.

§ 22. Soluite Templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Signum Diuinitatis sue Christus illis suam assignat Resurrectionem: in qua mentis sunt ei inimici eius, vt ait David.

O Pinatur D. Cyrillus signum illud, quod à Domino petierunt fuisse, quo probaret, quod illis indicauerat, se esse filium Dei, quando Deum dixit esse Patrem suum: *Nolite facere domum Patris mei &c.* Respondet illis Christus signum petitis huius rei vobis dari? *Perplacet: Soluite templum hoc, & in triduo excitabo illud.* Dicebat hoc Christus manibus proprium demonstrans corpus, illudque tangens, designando quod de ipso loquebatur. Huius, inquit, templi nexum dissoluite, & in triduo excitabo illud & resuscitabo. Talem cõciores erant, nec intelligebant hebetes, quod de corporis sui sanctissimo templo loquebatur, & illis dare intendebat vt supremum suæ efficacissimæ potentia signum demonstratum, suæque diuinitatis, ipsam resurrectionem.

Congruentissime corpus suum appellat templum, vt ex D. Aug. discimus verba illa Apostoli declarante: dum de Christo loquitur: *In quo in Ep. 67. ad habitabat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, Davidant.* Hoc inquit D. Aug. duobus modis intelligitur. Tom. 2. Primo: quod non in vmbra vel figura, sicut in veteri testamento, sed in rei veritate. Secundo: II. designando, quod diuinitas in illo sacro Corpore sancto esset corpore, veluti in templo quodam Christi singulari: *Non ideo corporaliter, quia corpus est templum Deus sed aut verbo translato usus est, tanquam in est diuinitas in templo manifestato non corporaliter sed vmbrales nitatis, habitauerit, id est presfigurantibus signis; nam illas omnes obseruationes vmbrales futurorum vocat etiam ipso translato vocabulo. Aut cer e corporaliter dictum est: quia in Christi corpore, quod assumptis ex virgine tanquam in templo habitauit Deus. Si corpora sanctorum (inquit ille) templum sunt Spiritus S. suffragante Apostolo, quanto magis erit Dei templum, Christi corpus in quo ita perfecte habitat, vt vnitam sibi illam habeat carnem, ac totam humanitatem personæ suæ diuinæ vni ne substantiali, eo modo, quo declarat Theologi. Hoc igitur vobis do signum: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Diuinitatis

num

mm omnino signum. Recenset Spiritus Si vt opus maximè proprium diuina sapientia, nepe Christo, quod se non patitur a malicia superari: Sapientia luci comparata inuenitur prior: illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malicia.

III. Sapientia non vincit malicia. Ipsa est luce potentior. Potens est lux cum ipsa tenebras expellat; potro nihilominus, qui modicum sapit, dubitare potest, vtra earum sit efficacior: & quæ quam vincit: cum enim ita sit: quod lux ad aurum prodiens tenebras dissipet, similiter videtur, quod ad vesperam irruentibus tenebris, ipsa paulatim deficiens obsecratur, nec minus mundum nigerimo suo obnubilent populo: quam lux suo de die lætificet splendore. Verum enim vero tanta est efficacia sapientia, tantaque potentia, vt permittens malicia tantum quantum potest inferre damnum, super illud reuoluetur, illud sistat, & ad statum reuocet meliorem. Summum omnium ad quod accessit malicia potentia, hoc fecit, vt Dei filium occideret: hoc est omnium superbum, quo gehennæ mundique potuit ascendere torua nequitia.

IV. Magna conferetur esse potentia illius seditionis Prouinciæ contra Regem suum iustum ac bonum, si seruos occideret Regi fidelissimos: grauior adhuc, si magnates, optimates, duces, ac primæ notæ viros præsumeret mactare nobilissimos: augcamus crimen, quid esset si proprium regis filium euecaret: Potro perniciosa nulla posset esse rebellio, quam si Regem ipsam auderet interimere per iudicis sententiæ cum patibulo adiudicans atque affigens vt crudelissimum tyrannum regniq; proditorem nefandissimum. Magna fateor, fuit illa malicia, ac populi Iudaici commota rebellio, regni, quod Dei esse dicebatur, qua contra Regem suum ac Deum contumax insurrexit, qua seruos ipsius inconcussa fidei viros, Prophetas dico, trucidauit, qui eius honorem, negotiaq; promouebant: Quis Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Vitam charissimam illi ac primatibus ademerunt rebelles amici: quorum antesignanus erat D. Ioannes Baptista, quem capite truncharunt. Nihilominus his audet grauiora sediciosa peruerfitas, & manus ipsi Regi violentas iniicit per varia illumintrahens iudicia ac tribunalia morti adiudicans, qua nulla infamior, nulla molestior, cruci: videlicet. Eo vsque malicie potentia ascendit sed & hic pariter stetit: quia nequibat patrare grauiora. Sicut vos ipsi confirmatis, quod suprema in vobis regnet inquit a me trucidando, hoc namque homicidio ad alius non potest ascende-

re malicia fastidium, ita & ego vobis confirmabo, me esse ipsam Dei sapientiam, qui fortis omnipotentia meâ huius queam malicie vires euincere ac supplantare, restaurando quidquid damni malicie inferre potuissetis, cuncta in meliorem statum prioremque restituendo gloriosior: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Hoc est signum omnium primum eius diuinitatis assertum: etenim quando rebelles illi templum hoc sanctissimi corporis sui mortale adhuc, & passibile dissoluent, eum occidendo, ipse idem hoc in triduo resuscitabit, ac gloriosum & immortale, vt tale proposuerat multis ante annorum cuticulis variis suo Sophonia: cuius verbis videtur petitioni respondere hodie sibi à Iudæis obiectæ: Quod signum ostendis nobis, &c. Expecta me (inquit) in die resurrectionis meæ vt alius exposuimus.

Hanc D. August. eleganti stylo perpendit doctrinam, & illa Saluatoris verba percipiens: Soluite templum hoc, &c. arbitrat, quod à mille annis illa audierit David auribus Spiritus sui Propheta, atque in illis tanta detegit ad Christi gloriam Mytheria, vt Psalmum composterit lexagessimum quintum illum suauiter decantans, cui titulum (inquit D. Augustin.) præfigit: In finem. Quia ille erat, quo designabat, quod oculis suis Christum redemptorum nostrum inuenerit, finem legis, & suorum complementum desideriorum: Subilate Deo omnis terra, Psalmum dicite Ps. 65. t. nomini eius, ante gloriam laudi eius. Vniuersa in Deo terra lætetur, & mille laudum præconijs eius gloriam concelebrat: Dicite Deo: quam terribilia sunt opera tua Domine in multitudine virtutis tua, mentionur tibi inimici tui. Quantum si reurconiecio, Christum intuetur armatum flagello, rediensque feneroq; vultu terribilem turbam hanc sacrilegam sacris ædibus exturbantem, lotis vt canes profligamem, pecunias, mensaq; prosterrente m. O quid vnquam adeo terribile: talis autem Iudæis apparuit, vt dentio reuersi signum ab eo petierint, quo monstraret, qua potestate facinus tale patrare præsumpisset. Audit Saluatorem illis respondentem. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Et ait: Dñe mi, quale, precor, signum est illud adeo potens, quo diuinae tue multitudine omnipotentia comprehendit sic est, est etenim illud opus, quod illis pro signo has, omnium maximè in tue virtutis diuina testimonio (sed cum illo, & ob illud, & ex illo contra te falsa producent inimici testimonia. Et indubiè loquitur D. August.) illud opus, quod illis dat in signum, sua nempe resurre-

ctio.

Resurrectio signum omnipotentia.

Sopho. 3. 8.

64

VII.

Vaticinijs Davidis de Christi reurconiecio, Christum intuetur armatum flagello, rediensque feneroq; vultu terribilem turbam hanc sacrilegam sacris ædibus exturbantem, lotis vt canes profligamem, pecunias, mensaq; prosterrente m. O quid vnquam adeo terribile: talis autem Iudæis apparuit, vt dentio reuersi signum ab eo petierint, quo monstraret, qua potestate facinus tale patrare præsumpisset. Audit Saluatorem illis respondentem. Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Et ait: Dñe mi, quale, precor, signum est illud adeo potens, quo diuinae tue multitudine omnipotentia comprehendit sic est, est etenim illud opus, quod illis pro signo has, omnium maximè in tue virtutis diuina testimonio (sed cum illo, & ob illud, & ex illo contra te falsa producent inimici testimonia. Et indubiè loquitur D. August.) illud opus, quod illis dat in signum, sua nempe resurre-

D. Aug. In illud Es. 65. In multitudine virtutis tuae, & c. *Deo tale est, ut in eo diuinae suae potestas omnipotentiae comprehendatur: Potentia Domini nostri Iesu Christi maxime apparuit in resurrectione. Opus est hoc, quod Deus suae tantummodo seruauit omnipotentiae. En (inquit) quam sanctus Iesus effulsum ostenderit suam illis communicans virtutem, ut opera facerent, quae ipse, prodigiosa. Si maris calcaret fluctus, hoc idem D. Petro concessit: si daemones eiecerit, morbosque curauerit, eandem illis praedicationis iniungens officium, tradidit potestatem: *Dehi illis virtutem & potestatem, ut daemones eiecerent, infirmos curarent: Quinimo & hoc protestatur, quod quibusdama de seruis suis tam efficacem potentiam miracula faciendi tribueret, ut in se, ijs quae ipse faciebat, eminentiora esse viderentur: Amen dico vobis, qui credit in me, opera, quae ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.* Porro nemini indulsit, ut lapsus suscitaret, sed nec purae creaturae concedi hoc poterat, quae non haberet in se, & ex se eandem Dei potentiam. Idcirco quando Iudaei a Domino signum exoptabant diuinitatis proprium, hoc illas assignat: si potentiam concederet super aquas gradiendi, obijcerent quod olim Moyses per pelagi fluctus viam sibi torique populo strauerit laetitia am. Si mandandi leprosus, inferret, quod simile quid egerit Elisens Naamae praecipiens ut leprosus in Iordane lauaretur. Si mortuos ab inferis reuocandi, dicerent ab Eliseo & Elia mortuos esse reuocatos. Expediebat illis dari signum soli suae reuerentiam omnipotentiae, hoc est, sui ipsius resurrectione, postquam illum morti tradidissent. Hoc ab alio factum fuisse alumnari non poterant. Quid hic D. Aug. ? *Quia possent dicere Iudaei, cum miracula faceret Dns: fecit & hoc Moyses: fecit & hoc Elia: fecit & hoc Elisens. Propierea cum ab illo signum peteretur proprium signum commendans, quod in se solo futurum erat, ait: Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Hoc signum proprium commendauit, hoc est potentissimum. Signum procul dubio maioris potentiae ac virtutis, quam se ipsum a morte liberare. Longe namque praecelarius est ipsam vincere, postquam intravit, occidit, fecitque quaecumque potuit, quam illi praecedere ingressum: hoc etenim veraciter est illam potentiam superare: Potentius est reuixisse mortuum quam non fuisse mortuum.*
 Hinc (inquit D. Aug.) capio rationem, ob quam Apost. Paulus diuinae virtuti omnipotentiae adscribat suae resurrectionis mysterium, dum ait: *Non habeo meam iustitiam, quae ex lege est, sed illam quae ex fide est Christi Iesu, quae ex Deo est**

D. Aug.
Tom. 8.

Philipp. 3.9

iustitia in fide ad cognoscendum illum, & virtutem resurrectionis eius. Et alio loco: *Si crucifixus est ex infirmitate, sed vixit ex virtute Dei.* Hic igitur opus atque de quod Dominus maximam promittit in virtutis suae testimonium, videlicet resurrectionem, & verbis vixit maximam significatus ac proprijs. Primò dicit: *Soluite templum hoc:* Non ait: *voipsum me trucidate, licet in teipsum idem sit, sed Soluite:* Non dicit: *Soluite me* personaliter: sed *Templum hoc:* Duo sunt in Christo Salvatore nexu seu vniones: prima, suae personae cui vnuit, & velut alligauit naturam humanam: secunda: vnio corporis cum anima. Non ait dissoluite personam meam: eo quod vnio qua nostram illi vnuit naturam perpetua est, & indissolubilis, *Quod semel assumpsit, nunquam dimisit,* docent verissime Theologi. Caue tibi (inquit D. Ioannes) ne Christi personam velis dissoluite: quicumque namque tale quid attentauerit, cum vt Antichristum condemna: *Omnis spiritus qui soluit se sum ex Deo est, & hic est Antichristus.* Adeo tenaciter vnita est persona Christi Salvatore suae humanitati, vt in illo alia non sit persona nisi diuina. Ne hanc vnionem naturae humanae cum persona diuinae dissoluit, volentes eam vnite personae propriae creatae, duas in Christo statuendo personas, vniam diuinam cui annexa sit sua persona diuina, & humanam alteram, cui vnita sit humanitas: velle etenim Antichristum, idcirco non ait: *Soluite me.*

Secunda est vnio corporis cum anima per secundam quam corpus vitam fruere & sensibus, sicutque corporis pedibus erectum: haec igitur per mortem dissoluta est: realiter enim vnio corporis Christi cum anima dissoluta est & anima a corpore secessit, dissoluta: atque ex hac ratione verè Christus mortuus est. *Se dicitur Dissoluite, igitur, inquit Christus hanc templi corporis mei vnionem, quo fiet vt realiter in terram concidat, imo mortuum in sepulchro extendatur. Soluite.* Nota vero, verbum hoc nullum inuoluerit praecipuum: cum enim opus occisionis Christi sacrilegium sit adeo non est horrendum, non illud Deus praeciperet, de quo imperator locutus est Spiritus S. *Nemini mandauit imitari agere, sed primo significat permissionem si sed enim mitem illi de qua locutus est Iudae proditor: Quod factu, fuit citius: q. d. Cedam vestræ locum malitiae, qua ad culmē ascendet quod imaginati quis potest altissimum, scilicet, vt me in excelsis: & tunc omnipotentia mea virtus innovet, me ipsum a mortuis reuocando. Secundo: licet imperatum sonet hoc Soluite, vim tamen habet enuntiativam, q. d. Soluite, meam probabo*

IX.
Dua sunt
in Christo
vniones.

Prima
Diuinitatis
cum
humanitate
eae
que
indissolubilis.

1. Ioa. 4.3

X.

Soluite,
nim
oper
horrendum,
non illud
Deus
praeciperet,
de quo
imperator
locutus
est
Spiritus
S.
Nemini
mandauit
imitari
agere,
sed
primo
significat
permissionem
si
sed
enim
mitem
illi
de
qua
locutus
est
Iudae
proditor:
Quod
factu,
fuit
citius:
q. d.
Cedam
vestrae
locum
malitiae,
qua
ad
culmē
ascendet
quod
imaginati
quis
potest
altissimum,
scilicet,
vt
me
in
excelsis:
&
tunc
omnipotentia
mea
virtus
inno-
uet,
me
ipsum
a
mortuis
reuocando.
Secundo:
licet
imperatum
sonet
hoc
Soluite,
vim
tamen
habet
enuntiativam,
q. d.
Soluite,
meam
probabo

potentiam, quando vos huius corporis mei vitam factis demolit, suscitando illud gloriosum: nam eo modo pariter declaratur illa verba, quæ ipsam dixit pronuntians, quod ad summum eorum esset malitia ascensura fastidium ut ipsam interimerent. *Implete mensuram patrum vestrorum.*

Mat. 13. 32. Nec minoris sunt hæc verba ponderis. *Excitabo illud:* non enim dixit: deicere templi hoc, & ego reedificabo illud: sed *Excitabo illud:* apertissimum verbum, quo mysterium resurrectionis aperitur, eiusque liquido virtus innotescit. Eius namque intuitu, mors non nisi somnus fuit: & sicut ille, qui dormit, in se virtutem habet qua se ipsum a somno excitet, ita ut ille idem sit qui se dormientem excitavit: ita mori Christum, sicut quasi se ad dormiendum componeret: quamvis enim mortuus sit, ita tamen mortuus est ut vita in eo maneret persona divina, & in se totam haberet Dei omnipotentiam, de quo suo die dicendum. Hoc ergo est opus Deo proprium, quod moriendo secundum humanitatem in eo viva manserit persona secundum divinitatem: ipsa namque seipsam excitabat.

65 Nec fallor, his verbis alludit Christus verbis illis obscurioribus apud Prophetam Amos, quæ congruè nostro proposito declarant D. Cyrill. & Theodoret, quibus Propheta finem imponit vaticinijs suis, dicens, qua ratione Deus populū illum ingratum ac contumacem desereret quia enim esset occisurus ac crucifixurus, quodque à mortuis resuscitatus ad Gentes transiret: *In illa die suscitabo tabernaculum David, quod decidit, & reedificabo aperturam murorum eius, & qua corruerant instaurabo.* Hæc verba Petrus Apostolus adduxit post Christi resurrectionem, ut ijs probaret conveniens esse, ut Gentibus prædicaretur Evangelium. Attende, quàm graphicè mysteriū descēdit resurrectionis: Christum agnominat David, stylo Prophetarum. *Suscitabo tabernaculum David, quod decidit:* Quod hic tabernaculum dicitur templum appellari: Ego illud excitabo, resuscitans illud, reedintegratum, & velut novum, quantum attinet ad gloriose qualitates, impassibilitatem, agilitatem, &c. Mirare, quàm egregiè restauratum exsurgat de sepulchro redimium. Itaque, cum Augustino, per belle dicitur hoc opus, *Multitudo virtutis Domini:* Fuit enim supernum, in quo cuncta, quæcumque fecit præclara, continentur.

Ex hoc, Domine mi, præcinit David & præcinit, mendacia contra te suscitabant inimici tui testimonia. *In multitudinem virtutis tuae mentiantur tibi inimici sui.* Occurrat tibi (monet D. XIII. Aug.) quod in passione Domini contigit: Indagant inimici falsæ, quibus cum condemnant, testimonia, multos introducunt testes, & licet intra Christum de omnibus sedulo instruxissent, sic evidenter tamen perversa testium constabat iniquitas, ut illi ipsi qui iudices pro tribunali præsidebāt, clarè cognoscerent non esse admittendos. *Non erant convenientia testimonia eorum, cum multis falsi testes accessissent.* Modum non inveniunt, quo contra innocentem falsum componant testimonium, nec quidem verisimile: potro tandem duo prodierunt, mendacia sua struentes ex illis verbis, quibus Christus potentie suæ signum proposuerat: *Non sum venerum dno falsi testes dicitis: hic dixit. Solum templum hoc, & post triduum suscitabo illud.* O mendaces: nunquam dixit: *Solum, sed Solvite. Solum non audierant.* D. Argu. D. Avgr. sunt verba) sed solvite, unum verbum mutaverunt, Tom. 5. & paucas litteras, ut falsum testimonium molerentur. *Cur mutas verbum à humana vanitas à humana infirmitas? verbo incommutabili verbum mutas, mutas in verbum, numquid mutas Dei verbum? En tibi qualiter in Christum sua proferant mendacia, in eo signo quod illis virtutis suæ dedit: at in hinc. Quare tibi mentiti sunt inimici tui Domine, qui subleat omnis terra? dicunt, solum, cum tu dixeris, solvite.*

Attendite & videte proditores, quod omnipotentiam suam declarans infirmitatem, & vestra pariter declarat malitiæ pravitatem. Vos ipsi estis qui templum hoc solvitis: vos ipsi mortem illi Deicidæ infligeris: ipse, qui illud excitabit immoderate, gloriosum. Ipsum, Solvite vestrum est: ipsum Excitabo, meum est. Et hoc ita novimus, quod potestas iniquorum eò tantum tendat, ut demòntur, ut dissolvant, ut vitam perdant: Dei autem ut exsuscitet, Dominus erigit istos, ut vivificet: *Qui vivificat mortuos:* Hoc potest diabolus, nempe, perdere, trucidare, deicere, demereri, iuxta nominis sui etymologiam: *Exterminans.* Et hoc tu similiter potes, qui istam ut Dominum habes, animam tuam occidere: illi per peccatum auferendo gratiam, in culpam abyssum demergere, te ipsum, & ipsam in profundum præcipitare damnationis; solus Deus est, qui propria viget virtute, ut illam ad vitam revocet, & de abyssis liberet educat, que iniquitatum.

Dominus excus mortis. In hoc se Dominum ostendit absolutum, qui hoc nomine ita pleno ore meretur insigniri, ut duplicari possit: *Dominus, Dominus:* qui resuscitat, & de mortis eruit potestate, eum qui se morti per peccata culpæque tradiderat.

Ps. 145. 8. Ro. 4. 17. Apoc. 9. 22. Ps. 67. 21.

diderat. Cum igitur o Domine, signum sit diuinitatis tue potestatis infinitae, resurrectio: illam quaesumus, in nostris operetis animabus, illas de sceleribus suis resuscitans, vitamque tribuens eis gratia, qua gloriae perficiantur gratia sempiternae, Amen.

S V M M A R I U M

HOMILIAE VIGESIMANONA SEQUENTIS.

Reponit hoc nobis Euangelium Christi Saluatoris doctrinam. a. & circa illam quatuor docet. Primum: ad hanc docendam doctrinam aulam securissimam esse templum, aliquando licet in plateis praedicare conueniat b. Secundum: Iudaeos fuisse peruersos auditores, qui admirabantur & non conuertebantur: & talis est plerumque inter nos defectus c. Contra illos efformat D. Ioannes ebum potentissimum per quam ipsos proprijs eorum verbis conuincit d. Tertium: quod sublimitatem doctrinae suae atque excellentiam Christus tradat, dicendo: hanc non esse suam, sed Patris sui, a quo mittebatur: verba sunt haec multis referta sensibus e. & praecipue illis declarare voluit, se Prophetam esse Promissum f: idque docet, quod dicendum est praedicatoribus, g. & eam confessionem a nobis faciendam, qua, quidquid boni habemus, illud a Deo esse cognoscamus h. & ab auxilio gratiae eius efficaci i. nam ob eius defectum cognitionis, quinque illae virgines fatuae esse perhibentur k. Vltimum a Christo traditum hoc est: quis doctrinae suae competens sit auditor, & quid agendum ut illa capiatur, nimirum rectificanda voluntas l. ratio subiicienda fidei, visusque auditui m.

§. 1.
§. 2. 3. 4.
§. 6.
§. 7. 8. 9.
§. 10.
§. 11.
§. 12.
§. 13.
§. 14. 15.
§. 16.
§. 17.
§. 18. 19.
m §. 20. 21.
22. 23.

§. 1. Ad duo renouantur ea quae Christi sunt, ad opera & doctrinam, utraque Iudaei diabolo attribuebant: & utraque probat Christus esse diuina.

§. 2. Iam die festo mediante: Ascendit Christus, qui omnes spiritus comprehendit intelligibiles: & hoc ita his & alijs expediebat.

§. 3. Ascendit in templum & docebat. Praedicat Dominus in templo, aula tali doctrina propria: quam Dauid inscribit separatum, castam, atque purificatam.

§. 4. In templo docetur doctrina fidei, ubi capiatur intellectus, sicut Ioseph.

§. 5. Concio facta in templo, quod Deus & praedicator conueniunt. Sicut in petra Ore & declarat Salomon.

§. 6. Concio fit in templo magni Domini habuulo, qui solus perficitur & potest in voluntate libera operari: licet aliquando congrue

in locu publici concio habeatur.

§. 7. Admirabantur Iudaei. Admirantur Dominum praedicantem, quia debet aliquando praedicator, docens D. Augustino, stylum altius atollere.

§. 8. Admirabantur illi, sed non conuertebantur, sicut Pharaos, alijque ex nobis plurimi.

§. 9. Pueri audientes, qui tantum adferunt intellectum, non autem voluntatem. Unde licet admirentur non tamen conuertuntur.

§. 10. Eleganter declarat D. Ioannes illo Mirabantur, illud variis Isaia: In vacuum laboraui: quod multi dicere possunt praedicatorum.

§. 11. Ebum efformat D. Ioannes multiformitatem, quam Aegypti ebum, ad verba Iudaeorum, qua illos conuincit, ex illo ipso quod consistitur.

§. 12. Alia doctrina, &c. Dicit hoc secundum quod